

MINIMALNI ŽIVLJENJSKI STROŠKI

Avtorica:

Nada Stropnik

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	1
2	Metodologija in podatki	3
2.1	Prehrambna košarica	4
2.2	Dohodki gospodinjestev in izdatki za življenjske potrebščine	6
3	Minimalni življenjski stroški in osnovni znesek minimalnega dohodka	8
4	Primerjava veljavnega osnovnega zneska minimalnega dohodka in zneska na podlagi novega izračuna minimalnih življenjskih stroškov	9
5	Denarna socialna pomoč in varstveni dodatek, ki ju samska oseba prejema trajno	12
6	Primerjava osnovnega zneska minimalnega dohodka z nekaterimi drugimi kategorijami ...	14
6.1	Primerjava osnovnega zneska minimalnega dohodka in praga tveganja relativne revščine....	14
6.2	Primerjava osnovnega zneska minimalnega dohodka in povprečne višine denarnega nadomestila za čas brezposelnosti.....	18
6.3	Primerjava osnovnega zneska minimalnega dohodka in plač	19
7	Morebitne negativne posledice višjega osnovnega zneska minimalnega dohodka za motivacijo za delo	23
8	Ustreznost ekvivalenčne lestvice	28
9	Ocena posledic morebitne nove ravni osnovnega zneska minimalnega dohodka za državni proračun	28
10	Primerjalni pregled ureditve minimalnega dohodka oz. denarne socialne pomoči v izbranih državah EU	32
10.1	Družinski člani, za katere je opredeljen minimalni dohodek, in uteži	34
10.2	Način upoštevanja dohodkov in premoženja pri ugotavljanju materialnega položaja	44
10.2.1	Posebnosti pri upoštevanju dohodka	44
10.2.2	Dohodki, ki se ne upoštevajo	44
10.2.3	Posebnosti pri upoštevanju premoženja	45
10.2.4	Premoženje, ki se ne upošteva.....	45
10.3	Povezava med denarno socialno pomočjo in pogoji v zvezi s trgom dela.....	56
10.3.1	Kazni zaradi neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela	56
10.3.2	Povezava med denarno socialno pomočjo in spodbudami za delo oziroma zaposlitev ..	57
10.4	Metodologije ugotavljanja minimalnih življenjskih stroškov	64
11	Sklepi in predlogi	69
11.1	Sklepi.....	69
11.2	Predlogi.....	73

11.2.1	Časovni presledek med ocenami minimalnih življenjskih stroškov	73
11.2.2	Potreba po novi opredelitvi metodologije v delu, ki zadeva ovrednotenje prehrambne košarice	73
11.2.3	Premislek glede morebitne spremembe metodologije v delu, ki zadeva opredelitev najnujnejših izdatkov za življenjske potrebščine	74
Literatura in viri		75

1 UVOD

Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre, 2010) v 8. členu določa, da ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, »na podlagi primerljive metodologije najmanj vsakih šest let ugotovi višino minimalnih življenjskih stroškov. Če razlika med višino na novo in zadnje ugotovljenimi kratkoročnimi minimalnimi življenjskimi stroški presega 15 odstotkov, določi novo višino osnovnega zneska minimalnega dohodka.« Iz tega sledi osnovni namen pričujoče raziskave.

Primerljiva metodologija je tista, ki je bila leta 2009 opredeljena in uporabljena v raziskavi o minimalnih življenjskih stroških (Stropnik in dr., 2009). Nastala je na podlagi predhodnih raziskav na isto temo, predvsem raziskave Stanovnika in Stropnikove (1998). Uporabljena je bila tudi leta 2017 (Stropnik in dr., 2017).

Osnovni znesek minimalnega dohodka, utemeljen z ocenjenimi minimalnimi življenjskimi stroški, je bil prvotno podlaga za izračun denarne socialne pomoči kot osnovnega denarnega prejema, ki zagotavlja socialno varnost osebam, ki si te iz objektivnih razlogov same ne morejo zagotoviti. Sedaj je na višino osnovnega zneska minimalnega dohodka vezano večje število različnih prejemkov:

- izredna denarna socialna pomoč,
- izredna denarna socialna pomoč po smrti družinskega člana (posmrtnina),
- izredna denarna socialna pomoč kot pomoč pri kritju stroškov pogreba (pogrebna) in
- varstveni dodatek (ZSVarPre, 2010).

Na višino osnovnega zneska minimalnega dohodka so vezani tudi:

- znesek priložnostnih in občasnih, neperiodičnih dohodkov, ki se (ne) upoštevajo kot lastni dohodek posameznika ali družine pri odmeri različnih socialno varstvenih prejemkov (ZSVarPre, 2010),
- vrednost posameznih vrst premoženja in skupna vrednost oz. znižanje vrednosti premoženja, ki se upošteva po zakonu, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev (ZSVarPre, 2010; ZUPJS, 2010), in
- spodnja meja socialne varnosti osebe v institucionalnem varstvu (ZUPJS, 2010).

Od 1. januarja 2021, skladno z Zakonom o spremembah Zakona o minimalni plači (ZMinP-B, 2018), je minimalna plača določena »kot seštevek zneska minimalnih življenjskih stroškov, povišanih za 20 % ter zneska davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost za delavca, ki v davčnem letu, v katerem se določi višina minimalne plače, ne uveljavlja olajšav za vzdrževane družinske člane skladno z zakonom, ki ureja dohodnino, in ki razen minimalne plače in regresa, določenega z zakonom, nima drugih obdavčljivih dohodkov, ki bi vplivali na višino splošne olajšave. Upošteva rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarsko rast in gibanje zaposlenosti« se lahko minimalna plača določi v višjem znesku, ki pa »ne sme biti višji od seštevka zneska minimalnih življenjskih stroškov, povišanih za 40 %, ter zneska davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost za delavca, ki v davčnem letu, v katerem se določi višina minimalne plače, ne uveljavlja olajšav za vzdrževane družinske člane skladno z zakonom, ki ureja dohodnino, in ki razen minimalne plače in regresa, določenega z zakonom, nima drugih obdavčljivih dohodkov, ki bi vplivali na višino splošne olajšave« (Zakon o minimalni plači, 2010, 3. člen).

Pred letom 2022 je bila višina minimalnih življenjskih stroškov nazadnje ocenjena leta 2017 (Stropnik in dr., 2017), in sicer na podlagi Raziskovanja o porabi v gospodinjstvih (APG) iz leta 2015 in povprečnih mesečnih cen v obdobju januar-oktober 2016. Ocena v pričujoči raziskavi temelji na APG iz leta 2018. Zaradi spremembe v pogostosti izvajanja tega raziskovanja se naslednja APG izvaja v letu 2022 (ne pa v 2021), podatki pa bodo na voljo jeseni 2023. Če bi čakali na te podatke, bi presegli z Zakonom o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre, 2010) določen najmanj šestletni presledek med ocenama minimalnih življenjskih stroškov.

Poleg mikropodatkov APG 2018 (SURs, 2018) je osnova za oceno minimalnih življenjskih stroškov še vrednost prehranske košarice po cenah v drugi polovici septembra 2022. Metodologija je predstavljena v drugem poglavju, izračun in rezultati pa v tretjem.

V tretjem poglavju smo ocenili tudi t.i. kratkoročne minimalne življenjske stroške, ki se uporabljajo za določitev osnovnega zneska minimalnega dohodka. Ocenjeni novi minimalni dohodek v četrtem poglavju primerjamo z veljavnim osnovnim zneskom minimalnega dohodka – tako za posameznike, za katere so v Zakonu o socialno varstvenih prejemkih določene uteži, kot tudi za večje število tipičnih družin. V petem poglavju obravnavamo denarno socialno pomoč in varstveni dodatek, ki ju samska oseba prejema trajno, kot prejemek oseb, od katerih ne moremo pričakovati, da bi zadostna sredstva za preživljanje zaslužile z lastni delom (starejših oseb, invalidov, dolgotrajno bolnih itd.).

Osnovni znesek minimalnega dohodka primerjamo s pragom tveganja revščine, denarnim nadomestilom med brezposelnostjo, minimalno plačo in povprečno plačo (šesto poglavje). Ocenjujemo tudi morebitne negativne posledice višjega osnovnega zneska minimalnega dohodka za motivacijo za delo (sedmo poglavje). Ustreznost veljavne ekvivalenčne lestvice, ki se uporablja za določanje zneska minimalnega dohodka za različne člane družine, obravnavamo v osmem poglavju. V devetem poglavju ocenjujemo posledice morebitne nove ravni minimalnega dohodka za državni proračun.

Deseto poglavje je primerjalni pregled ureditve minimalnega dohodka oz. denarne socialne pomoči v izbranih desetih državah Evropske unije. Primerjamo družinske člane, za katere je opredeljen minimalni dohodek, uteži za te člane, način upoštevanja dohodkov in premoženja pri ugotavljanju materialnega položaja posameznikov/družin, povezave med denarno socialno pomočjo in spodbudami za delo/zaposlitev ter metodologije ugotavljanja minimalnih življenjskih stroškov/minimalnega dohodka. Študijo končujemo s sklepi in predlogi (enajsto poglavje).

2 METODOLOGIJA IN PODATKI

Metodologijo za oceno minimalnih življenjskih stroškov so začeli razvijati Stanovnik in dr. (1994), uporabila pa sta jo Stanovnik in Stropnikova (1998). Na tej podlagi je bil v Sloveniji prvič določen osnovni znesek minimalnega dohodka, ki je v zakonodajo vnesen z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o socialnem varstvu (2001). Sledila je študija Stropnikove in dr. (2009), ki je ohranila osnovni koncept metodologije, a je vanjo vnesla nekaj sprememb oziroma natančnih opredelitev (kjer so do takrat obstajale variante). Med drugim se je metodologija spremenila v tem, da temelji na deležu izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v izdatkih za življenjske potrebščine 20 % gospodinjstev z najnižjimi dohodki (in ne 40 %, kot je bilo v predhodnih študijah¹).² Študija Stropnikove in dr. (2009) je poleg tega ob osnovni metodologiji predstavila tudi variantno, po kateri se med minimalne življenjske stroške za določitev osnovnega zneska minimalnega dohodka ne šteje dobrin in storitev, ki se jim je na kratek rok možno odpovedati. Ti t.i. kratkoročni minimalni življenjski stroški so utemeljeni s tem, da je denarna socialna pomoč »namenjena zadovoljevanju minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje« (MDDSZ, 2022a), kar je kasneje zapisano tudi v 4. členu Zakona o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre, 2010). Kritju minimalnih življenjskih stroškov, ki ob kratkoročnih nastajajo v daljšem časovnem obdobju, je namenjen varstveni dodatek, do katerega so (ob dohodkovnem cenzusu) upravičene trajno nezaposljive osebe, osebe, ki so trajno nezmožne za delo, ter nezaposlene ženske, starejše od 63 let, in nezaposleni moški, starejši od 65 let (ZSVarPre, 2010, 7. člen).

Metodologija temelji na ideji E. Engela, da je blaginja gospodinjstev razvidna iz njihovega deleža izdatkov za hrano v celotnem družinskem proračunu (Stropnik, 1997). Empirični podatki kažejo, da se z rastjo dohodka izdatki za hrano povečujejo manj kot sorazmerno, zato se njihov delež v celotnih izdatkih zmanjšuje. Minimalne življenjske stroške se ugotovi kot zmnožek stroškov prehrane, za katero obstajajo splošno sprejeti standardi, in recipročne vrednosti deleža celotnih izdatkov, ki ga gospodinjstvo porabi za hrano.

¹ Tudi študija Stropnikove in dr. (2009) vsebuje oceno minimalnih življenjskih stroškov v dveh variantah (tako kot študija Stanovnika in Stropnikove (1998)): na podlagi vzorca porabe 40 % in 20 % nekmečkih gospodinjstev z dna dohodkovne porazdelitve. Razlika med deležema izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v celotnih izdatkih za življenjske potrebščine je bila v študiji Stropnikove in dr. (2009) razmeroma majhna: deleža sta bila 19,74 % oz. 21,27 %. Ta razlika za 1,5 odstotne točke se je ohranila (kot kažejo podatki za kasnejša leta, ki so bili podlaga za izračun osnovnega zneska minimalnega dohodka; v študiji Stanovnika in Stropnikove (1998) pa je bila razlika 1,4 odstotne točke).

² Enoznačna opredelitev je bila potrebna, ker se je pripravljala nova ureditev socialno varstvenih prejemkov (Zakon o socialno varstvenih prejemkih je bil sprejet 13. julija 2010; ZSVarPre, 2010). Nov zakon se je namreč v 8. členu skliceval (in se še sklicuje) na »primerljivo metodologijo«.

2.1 Prehrabna košarica

Prehrabna košarica je ena od dveh osnovnih podlag za izračun minimalnih življenjskih stroškov po izbrani metodologiji. Uporabili smo slovensko košarico hrane za moškega v starosti 19-65 let, ki so jo leta 2016 sestavili strokovnjaki Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) (Gregorič in dr., 2016). Priporočena živila po vrsti in količini (tj. po sestavi mikro- in makrohranil ter energijski vrednosti) omogočajo sestavljanje mesečnega jedilnika za potrošnike z nižjim socio-ekonomskim statusom ob upoštevanju priporočil zdrave uravnotežene prehrane. Uravnotežena košarica izpolnjuje tako nacionalne smernice zdravega prehranjevanja kot tudi referenčne ciljne vrednosti za vnos hranil, upošteva pa tudi dostopnost svežih živil v slovenskih trgovinah na drobno³. Ob tem, skladno z namenom košarice, sledi cilju doseganja stroškovne učinkovitosti, zaradi česar so pri izboru imela prednost cenovno ugodnejša živila. Prehrabna košarica je modelirana s pomočjo pristopa, ki ga je razvil kolaborativni center Svetovne zdravstvene organizacije na Metropol Univerzi v Kopenhagenu v letih 2014-2015. Elemente tega modela so na NIJZ uporabili na naboru razpoložljivih živil na slovenskem trgu upoštevaje kulturno in prehransko sprejemljivost košarice za prebivalstvo Slovenije.⁴

V prejšnjih študijah (Stanovnik in Stropnik, 1998; Stropnik in dr., 2009; Stropnik in dr., 2017) smo prehrabno košarico denarno ovrednotili z uporabo podatkov Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) o povprečnih drobnoprodajnih cenah izdelkov in storitev, ki so bile na voljo na SURS-ovi spletni strani.⁵ Za prehrabne izdelke, ki jih statistika ni zajemala, smo upoštevali cene pri reprezentativnih slovenskih trgovcih na drobno ter izračunali povprečje, ki smo ga uporabili v izračunu. Ker je Statistični urad spremenil metodologijo izračuna povprečnih letnih drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev⁶ in način poročanja, mesečne cene živil niso več na voljo. Na voljo so samo letni podatki, in sicer za manjše število izdelkov, ki so opredeljeni manj natančno in združeni v skupine (SiStat, 2022a). Ocenili smo, da sami ne moremo zbrati cen po metodologiji, ki jo je do konca leta 2017 uporabljal SURS, saj je šlo za velik projekt, ki je terjal znatne resurse in ustrezno strokovno (metodološko) znanje. Zato smo se odločili uporabiti metodologijo sorodnega raziskovalnega projekta »Developing a common methodology for Reference Budgets«, ki ga je v letih 2014-2015 financirala Evropska komisija.⁷ Cilj projekta je bil izdelati mednarodno primerljivo metodologijo ugotavljanja konsenzualnih minimalnih življenjskih stroškov, ki zagotavljajo vključenost v družbo. Projekt je koordinirala Univerza v Antwerpnu, kjer so vrhunski evropski strokovnjaki za to področje. Osnovna navodila za ovrednotenje košarice so bila, da se upošteva najcenejše opredeljene izdelke pri trgovcih, ki jih kot ustrezne predlagajo fokusne skupine. Cene se evidentira predvsem iz katalogov in s spletnih strani trgovcev. Pri tem se upoštevajo redne in ne akcijske cene (čeprav je kasnejša razprava pokazala, da je ob obilici in stalni prisotnosti akcijskih cen tudi to sprejemljiva alternativa).

³ Upoštevani so pestrost ponudbe, prehranska kakovost živil oziroma njihova hranilna vrednost ter možnost oskrbe preko leta.

⁴ Izbrana živila so pogosto del prehrane slovenske populacije in predstavljajo osnovne sestavine za pripravo tradicionalnih slovenskih jedi.

⁵ Za SURS so cene zbirali opazovalci cen v Kopru, Ljubljani, Mariboru in Novem mestu, in sicer za natančno določeno obdobje enkrat oz. dvakrat (kmetijski pridelki) mesečno na okoli 1.450 izbranih opazovanih mestih. V vsakem kraju so zbrali povprečno pet cen na izdelek oz. storitev, kar je mesečno zneslo skupaj okoli 18.000 cen. Nekatere cene pa so zbirali tudi v drugih krajih po Sloveniji, predvsem po telefonu in prek interneta (SURS, 2016).

⁶ Od januarja 2018 dalje kot vir podatkov za izračun povprečnih letnih drobnoprodajnih cen hrane in brezalkoholnih pijač SURS uporablja izključno podatke iz podatkovnih baz trgovcev. Poleg tega so specifikacije posameznih izdelkov bolj ohlapne; v njih je zajetih veliko več izdelkov, ki niso več tako homogeni, kot so bili prejšnja leta. Posledica je lom v seriji, saj povprečne letne drobnoprodajne cene hrane in pijač niso primerljive s podatki prejšnjih let (Postrašija, 2022). Za izračun minimalnih življenjskih stroškov je pomembno tudi to, da SURS ne objavlja več mesečnih cen.

⁷ Nato je Evropska komisija do leta 2021 finančno podpirala »The EU Platform on Reference budgets« (<https://www.referencebudgets.eu/>), v kateri so iste raziskovalne skupine nadaljevale sodelovanje na isti temi.

Sledeč metodologiji projekta »Developing a common methodology for Reference Budgets« smo drobnoprodajne cene izdelkov (živil in brezalkoholnih pijač) zbrali predvsem s spletnih strani Mercatorja, Spara, Lidla, Tuša in Hoferja, ter iz tedenskih katalogov Mercatorja, Spara, Lidla, Hoferja, Tuša, Eurospina in Leclerca.⁸ Za vsako vrsto živila in brezalkoholne pijače smo zbrali najmanj tri cene. Pri tem smo bili pozorni na to, da je opis izdelka ustrezal tistemu v prehrambni košarici in da je pri pakiranih izdelkih količina živila/pijače (tudi glede na rok trajanja) skladna s količino tega živila/pijače v mesečni prehrambni košarici.⁹ Upoštevali smo redne (in ne akcijske) cene izdelkov in (naj)nižje cene pri posameznem ponudniku v drugi polovici septembra 2022.¹⁰ Za posamezni izdelek smo upoštevali samo eno (najnižjo) ceno pri istem trgovcu. Kot ceno živila/pijače smo na koncu upoštevali aritmetično sredino 3-6 cen, odvisno od izdelka.

Prehrambna košarica za moškega v starosti 19-65 let je po povprečnih najnižjih cenah v drugi polovici septembra 2022 stala 131,34 EUR na mesec. To je bilo 9,5 % več, kot je stala po povprečnih mesečnih cenah v obdobju januar-oktober 2016 (119,34 EUR) (Stropnik in dr., 2017).

⁸ Cene mesa in postrvi smo pridobili tudi s spletnih strani mesnic in prodajalcev postrvi. Cene nekaterih izdelkov, za katere smo potrebovali tretjo ceno, smo zabeležili v trgovini Lidl v Ljubljani.

⁹ Nismo upoštevali velikih pakiranj z nižjo ceno za kilogram izdelka.

¹⁰ Ne s prejšnjim ne z novim načinom zbiranja cen se ne moremo izogniti vplivu sezonskih nihanj cen hrane.

2.2 Dohodki gospodinjstev in izdatki za življenjske potrebščine

Podatke o izdatkih za življenjske potrebščine zbira Statistični urad Republike Slovenije (SURS) v okviru raziskovanja Poraba v gospodinjstvih (APG). Uporabili smo mikropodatke zadnje ankete, ki je bila izvedena leta 2018 (SURS, 2018). Ta odločitev je posledica dejstva, da je SURS podaljšal presledek med temi raziskovanji in naslednje raziskovanje APG poteka v letu 2022 (in ne 2021). Določilo Zakona o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre, 2010), da se višino minimalnih življenjskih stroškov ugotovi najmanj vsakih šest let, temelji na takratnih triletnih presledkih med posameznimi raziskovanji.

Mikropodatki raziskovanja APG vsebujejo podatke o porabljenih denarnih sredstvih, ki obsegajo izdatke za življenjske potrebščine (potrošne izdatke), izdatke za stanovanje, hišo (prenove, velika dela) in druge izdatke. Izdatki za življenjske potrebščine zajemajo izdatke za hrano in brezalkoholne pijače; alkoholne pijače in tobačne izdelke; oblačila in obutev; stanovanje, vodo, električno energijo, plin in drugo gorivo; stanovanjsko in gospodinjsko opremo in tekoče vzdrževanje stanovanj; zdravstvo; transport; komunikacije; rekreacijo in kulturo; izobraževanje; gostinske in nastanitvene storitve restavracij in hotelov; ter raznovrstno blago in storitve (SURS, 2022).

SURS pridobiva podatke o izdatkih za življenjske potrebščine na podlagi dnevnikov izdatkov, v katere člani gospodinjstva vpisujejo dnevne izdatke in kupljene količine življenjskih potrebščin.¹¹ »Anketiranje gospodinjstev je enakomerno porazdeljeno skozi vse leto, vsako izbrano gospodinjstvo pa sodeluje v anketi 14 dni« (Vrabič Kek, 2020, str. 4).

Količine porabljenih živil in pijač na člana gospodinjstva predstavljajo kupljene (v trgovini, na tržnici ipd.) in doma porabljene količine živil in pijač. Pri tem niso upoštevane količine živil in pijač, ki so zaužite izven doma v restavracijah, gostilnah, kavarnah ipd. Pri spremljanju količin SURS zasleduje enak princip kot pri spremljanju izdatkov (izdatki za gostinske in nastanitvene storitve so razvrščeni v skupino 11 Restavracije in hoteli) (SURS, 2022).

Mikropodatki raziskovanja APG vsebujejo tudi podatke o dohodkih gospodinjstev v referenčnem obdobju (koledarsko leto, v katerem se izvaja raziskovanje), za katere je referenčni vir raziskovanje Življenjski pogoji (SURS, 2022). »Denarni razpoložljivi dohodek gospodinjstva obsega neto dohodek vseh članov gospodinjstva (iz zaposlitve,¹² vključno z nadomestilom za prehrano in prevoz na delo, iz samozaposlitve,¹³ pokojnine, nadomestila za brezposelnost, nadomestila za bolniško odsotnost, štipendije, družinske¹⁴ in socialne prejemke, obresti, dividende, denarne transferje, prejete od drugih gospodinjstev), od katerih se odštejejo transferji, plačani drugim gospodinjstvom, ter davek na premoženje, vključno z nadomestilom za uporabo stavbnega zemljišča. Tako izračunanemu denarnemu dohodku se prišteje tudi del dohodka v naravi (boniteta za uporabo službenega avtomobila za zasebne namene in del vrednosti lastne proizvodnje samozaposlenih, tj. vrednost izdelkov, prenesenih v gospodinjstvo iz lastne delavnice, podjetja ali trgovine)« (SiStat, 2022b). Dohodek gospodinjstva je neto dohodek, to je po plačilu prispevkov za socialno varnost in dohodnine.

¹¹ »V dnevniko izdatkov člani gospodinjstva vpisujejo vse dnevne izdatke (opis izdelka ali storitve, količino kupljenega izdelka in njegovo vrednost). Glavni namen izpolnjevanja dnevnikov izdatkov je, da z njimi zajamemo izdatke, ki se jih gospodinjstvo pri izpolnjevanju vprašalnika ne bi spomnilo dovolj natančno (hrana in pijače)« (Vrabič Kek, 2020, str. 4).

¹² To so plače, prejemki iz honorarnega dela in drugi prejemki zaposlenih članov, vključno s prejemki iz avtorskih pravic in s plačili za delo preko študentskega servisa (SURS, 2022).

¹³ To so plača podjetnika, dohodek iz kmetijstva in dohodek iz dejavnosti (SURS, 2022).

¹⁴ To so otroški dodatek, nadomestilo za porodniški dopust, starševski dodatek in dodatek za nego otroka (SURS, 2022).

Primerljivost dohodkov gospodinjstev različne velikosti in sestave smo dosegli z uporabo modificirane OECD ekvivalenčne lestvice (prva odrasla oseba v gospodinjstvu ima utež 1, vsak drugi odrasli (star 14 let ali več) utež 0,5, vsak otrok pod 14 let pa utež 0,3). Vsoto uteži za člane nekega gospodinjstva imenujemo število ekvivalentnih odraslih članov tega gospodinjstva. Dohodek gospodinjstva, deljen s številom ekvivalentnih odraslih članov gospodinjstva, je ekvivalentni dohodek gospodinjstva, ki je pripisan vsakemu članu gospodinjstva.

Mikropodatki APG za leto 2018 (SURs, 2018) vsebujejo podatke o dohodkih v letu 2017 za 3.532 gospodinjstev z 10.119 člani, ki utežena predstavljajo 822.915 slovenskih gospodinjstev. Upoštevali smo samo nekmečka gospodinjstva, tj. tista, ki nimajo dohodka iz kmetijske dejavnosti. Teh je v vzorcu 3.018 in utežena predstavljajo 723.702 gospodinjstva. Na podlagi porazdelitve gospodinjstev glede na ekvivalentni dohodek smo določili podvzorec 20 % nekmečkih gospodinjstev z najnižjim denarnim dohodkom, saj je namen pričujoče raziskave oceniti minimalne življenjske stroške. V tem podvzorcju je 478 gospodinjstev, ki utežena predstavljajo 144.574 slovenskih gospodinjstev.

Za ta podvzorec gospodinjstev smo najprej izračunali delež izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v vseh (potrošnih) izdatkih za življenjske potrebščine. Ta delež znaša 19,62 % (v APG 2015 je znašal 19,44 %; Stropnik in dr., 2017). Njegova recipročna vrednost je 5,10 (1/0,1962).

Nato smo iz nabora življenjskih potrebščin izločili tiste skupine dobrin in storitev, ki niso nujno potrebne (alkoholne pijače in tobak) ali pa se jim je na kratek rok možno odpovedati (stanovanjska in gospodinjstva oprema in tekoče vzdrževanje stanovanja; rekreacija in kultura; gostinske in nastanitvene storitve restavracij in hotelov; ter raznovrstno blago in storitve). Preostale so le najnujnejše skupine življenjskih potrebščin: hrana in brezalkoholne pijače; oblačila in obutev; stanovanje, voda, električna energija, plin in drugo gorivo; zdravstvo; prevoz; komunikacije; in izobraževanje. Delež izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v teh najnujnejših izdatkih za življenjske potrebščine, ki je podlaga za oceno kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov, znaša 26,87 %, njegova recipročna vrednost pa je 3,72 (1/0,2687).

3 MINIMALNI ŽIVLJENJSKI STROŠKI IN OSNOVNI ZNESEK MINIMALNEGA DOHODKA

Skladno z metodologijo in izračuni, predstavljenimi v drugem poglavju, sta elementa za novo oceno minimalnih življenjskih stroškov:

- cena prehrambne košarice za moškega, starega 19-65 let, v drugi polovici septembra 2022 in
- recipročna vrednost deleža izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v izdatkih za življenjske potrebščine 20 % nekmečkih gospodinjestev z dna dohodkovne porazdelitve v letu 2018.

Vrednost prehrambne košarice za moškega, starega 19-65 let, je bila 131,34 EUR na mesec. Hrana in brezalkoholne pijače so predstavljale 19,62 % izdatkov za življenjske potrebščine 20 % nekmečkih gospodinjestev z najnižjimi dohodki. Minimalne življenjske stroške smo izračunali kot zmnožek cene prehrambne košarice in recipročne vrednosti deleža izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v izdatkih za življenjske potrebščine (5,10).¹⁵ Na novo ocenjeni minimalni življenjski stroški – na podlagi strukture izdatkov za življenjske potrebščine v letu 2018 in po povprečnih najnižjih cenah v drugi polovici septembra 2022 – tako znašajo 669,83 EUR na mesec, kar je 9,2 % več od minimalnih življenjskih stroškov, ocenjenih leta 2017 (na podlagi strukture izdatkov v letu 2015 in povprečnih mesečnih cen v obdobju januar-oktober 2016; Stropnik in dr., 2017). To so t.i. dolgoročni minimalni življenjski stroški.

Novi osnovni znesek minimalnega dohodka kot predvidoma začasnega prejemka je enak t.i. kratkoročnim minimalnim življenjskim stroškom, ocenjenim na podlagi deleža izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v najnujnejših izdatkih za življenjske potrebščine 20 % nekmečkih gospodinjestev z najnižjimi dohodki. V ta namen smo ceno prehrambne košarice za moškega, starega 19-65 let (131,34 EUR), pomnožili z recipročno vrednostjo deleža izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v najnujnejših izdatkih za življenjske potrebščine 20 % nekmečkih gospodinjestev z najnižjimi dohodki (3,72). Kratkoročni minimalni življenjski stroški znašajo 488,58 EUR, kar je 10,6 % več od ocenjenih leta 2017.

Zakon o socialno varstvenih prejemkih v 8. členu določa: »Če razlika med višino na novo in zadnje ugotovljenimi kratkoročnimi minimalnimi življenjskimi stroški presega 15 odstotkov, določi novo višino osnovnega zneska minimalnega dohodka.« Ta pogoj ni izpolnjen, zato sprememba sedanje višine minimalnega dohodka zaradi tega zakonskega določila ni potrebna.

V času finančne in gospodarske krize je bilo odločeno, da se začasno kot osnovni znesek minimalnega dohodka uporablja 75 % višine kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov. Leta 2018 se je ta odstotek v praksi zvišal, saj je bil osnovni znesek minimalnega dohodka z 297,53 EUR povečan na 392,75 EUR. Veljavni znesek (421,89 EUR od 1. marca 2022) tako predstavlja 86,4 % na novo ocenjene višine kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov (488,58 EUR). V sedanjih razmerah ne vidimo razloga za to, da bi bil osnovni znesek minimalnega dohodka nižji od kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov.

¹⁵ S tem smo prišli do 100 % minimalnih življenjskih stroškov, saj je $19,62\% \times 5,10 = 100\%$.

4 PRIMERJAVA VELJAVNEGA OSNOVNEGA ZNESKA MINIMALNEGA DOHODKA IN ZNESKA NA PODLAGI NOVEGA IZRAČUNA MINIMALNIH ŽIVLJENJSKIH STROŠKOV

Kljub ugotovitvi, da nova ocenjena višina kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov ne presega zadnje ugotovljene za več kot 15 % in da zato po zakonu ni potrebna sprememba osnovnega zneska minimalnega dohodka, v nadaljevanju študije ocenjujemo posledice morebitnega zvišanja osnovnega zneska minimalnega dohodka na 488,58 EUR.

V tabeli 1 primerjamo veljavno in ocenjeno novo višino minimalnega dohodka za posamezne člane družine. Absolutne razlike med obema so precejšnje. Prva odrasla oseba, ki ni aktivna, bi po novem prejela dodatnih 66,69 EUR na mesec; če je aktivna več kot 128 ur na mesec, pa kar 100,71 EUR več. Otrok v dvostarševski družini bi prejel 39,34 EUR več, tisti v enostarševski družini pa 51,35 EUR več. Ocenjeni novi zneski so za 15,8 % višji od veljavnih kljub temu, da se je višina osnovnega zneska minimalnega dohodka v preteklih letih zviševala, zlasti izrazito v letu 2018.¹⁶ Ob takšnih absolutnih in relativnih razlikah se lahko zastavi vprašanje, kako je to možno, če so kratkoročni minimalni življenjski stroški za samo 10,6 % višji od tistih, ocenjenih leta 2017 in zato po Zakonu o socialno varstvenih prejemkih sprememba sedanje višine minimalnega dohodka ni potrebna. Razlaga je zelo preprosta. To je posledica dejstva, da je bil osnovni znesek minimalnega dohodka nazadnje določen v višini 75 % kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov, novi osnovni znesek pa predstavlja 100 % le-teh.¹⁷

Absolutne razlike so še znatno višje pri minimalnem dohodku za družine, saj se seštevajo razlike za posamezne družinske člane. Veljavne zneske minimalnega dohodka za različne tipe družin in tiste ob ocenjeni novi višini osnovnega zneska minimalnega dohodka primerjamo v tabeli 2.¹⁸ Največja razlika je pri enostarševski družini s tremi otroki, kjer je starš aktiven več kot 128 ur na mesec, saj je minimalni dohodek za takšno družino najvišji (glede na ostale družine v tabeli 2). Takšna družina bi ob novem osnovnem znesku minimalnega dohodka imela zagotovljen (neto) minimalni dohodek v višini 1.866,38 EUR na mesec (torej 254,76 EUR več kot sedaj, ko prejema 1.611,62 EUR na mesec). Minimalni dohodek za enako sestavljeno družino z neaktivnim staršem bi bil 1.617,20 EUR (220,74 EUR več kot sedaj).

¹⁶ Glej tabelo 4.

¹⁷ To je sicer navedeno v zadnjem odstavku tretjega poglavja, a smo ocenili, da je to potrebno tukaj ponoviti za bralca, ki morda ne bo bral vseh poglavij ali pa jih ne bo bral po vrsti.

¹⁸ Odstotek zvišanja minimalnega dohodka je, seveda, za vse tipe družin isti: 15,8 %.

Tabela 1: Veljavni in ocenjeni novi minimalni dohodek za posamezne člane družine (EUR mesečno)

Člani družine	Utež	Veljavni minimalni dohodek (EUR)	Ocenjeni novi minimalni dohodek (EUR)	Razlika (EUR)
Prva odrasla oseba	1,00	421,89	488,58	66,69
Prva odrasla oseba, ki je delovno aktivna 60-128 ur na mesec	1,26	531,58	615,61	84,03
Prva odrasla oseba, ki je delovno aktivna več kot 128 ur na mesec	1,51	637,05	737,76	100,71
Samska oseba med dopolnjenim 18. in dopolnjenim 26. letom, iskalec zaposlitve, živi s starši, ki imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje	0,7	295,32	342,01	46,69
Samska oseba: trajno nezaposljiva ali trajno nezmožna za delo ali nezaposlena in starejša od 63 let za ženske in 65 let za moške, živi z osebami, ki niso družinski člani in imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje	0,76	320,64	371,32	50,68
Vsaka naslednja odrasla oseba	0,57	240,48	278,49	38,01
Vsaka naslednja odrasla oseba, ki je delovno aktivna 60-128 ur na mesec	0,7	295,32	342,01	46,69
Vsaka naslednja odrasla oseba, ki je delovno aktivna več kot 128 ur na mesec	0,83	350,17	405,52	55,35
Otrok v dvostarševski družini	0,59	248,92	288,26	39,34
Otrok v enostarševski družini	0,77	324,86	376,21	51,35

Tabela 2: Minimalni dohodek (veljavni in ocenjeni novi) po tipih družin (EUR mesečno)

Tip družine	Utež	Veljavni minimalni dohodek (EUR)	Ocenjeni novi minimalni dohodek (EUR)	Razlika (EUR)
Samska oseba (neaktivna)	1	421,89	488,58	66,69
Samska oseba (aktivna od 60 do 128 ur na mesec)	1,26	531,58	615,61	84,03
Samska oseba (aktivna več kot 128 ur)	1,51	637,05	737,76	100,70
Par (oba neaktivna)	1,57	662,37	767,07	104,70
Par (oba aktivna od 60 do 128 ur)	1,96	826,90	957,62	130,71
Par (oba aktivna več kot 128 ur)	2,34	987,22	1.143,28	156,05

Tabela 2 (nadaljevanje)

Tip družine	Utež	Veljavni minimalni dohodek (EUR)	Ocenjeni novi minimalni dohodek (EUR)	Razlika (EUR)
Enostarševska družina z 1 otrokom (neaktiven starš)	1,77	746,75	864,79	118,04
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	2,03	856,44	991,82	135,38
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	2,28	961,91	1.113,96	152,05
Enostarševska družina z 2 otrokoma (neaktiven starš)	2,54	1.071,60	1.240,99	169,39
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	2,8	1.181,29	1.368,02	186,73
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	3,05	1.286,76	1.490,17	203,40
Enostarševska družina s 3 otroki (neaktiven starš)	3,31	1.396,46	1.617,20	220,74
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	3,57	1.506,15	1.744,23	238,08
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	3,82	1.611,62	1.866,38	254,76
Dvostarševska družina z 1 otrokom (neaktivna starša)	2,16	911,28	1.055,33	144,05
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	2,55	1.075,82	1.245,88	170,06
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna več kot 128 ur)	2,93	1.236,14	1.431,54	195,40
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (neaktivna starša)	2,75	1.160,20	1.343,60	183,40
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	3,14	1.324,73	1.534,14	209,41
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna več kot 128 ur)	3,52	1.485,05	1.719,80	234,75
Dvostarševska družina s 3 otroki (neaktivna starša)	3,34	1.409,11	1.631,86	222,74
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	3,73	1.573,65	1.822,40	248,75
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna več kot 128 ur)	4,11	1.733,97	2.008,06	274,10

5 DENARNA SOCIALNA POMOČ IN VARSTVENI DODATEK, KI JU SAMSKA OSEBA PREJEMA TRAJNO

Glede na to, da je denarna socialna pomoč praviloma začasni prejemek, namenjen zadovoljevanju minimalnih življenjskih potreb v krajšem obdobju, se osebam, ki si trajno ne morejo zagotoviti sredstev za preživljanje (oziroma se to od njih ne more pričakovati) z varstvenim dodatkom zagotavljajo tudi sredstva za kritje življenjskih stroškov, ki nastanejo v daljšem časovnem obdobju (stroški z vzdrževanjem stanovanja, nadomeščanjem trajnih potrošnih dobrin ipd.). Do varstvenega dodatka so upravičene trajno nezaposljive osebe, osebe, ki so trajno nezmožne za delo, ter nezaposlene ženske, starejše od 63 let, in nezaposleni moški, starejši od 65 let, ki ne dosegajo dohodkovnega cenzusa (ZSVarPre, 2010, 7. člen). Dohodkovni cenzus je vezan na višino osnovnega zneska minimalnega dohodka.

Če je trajni prejemnik denarne socialne pomoči samska oseba ali prva odrasla oseba v družini, je njena utež za minimalni dohodek 1; če živi z enim ali več družinskimi člani in je druga ali naslednja odrasla oseba v družini, je utež 0,57; če pa živi z osebami, ki niso njeni družinski člani in imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje, je utež 0,76.

Ob tem je trajni prejemnik denarne socialne pomoči upravičen do varstvenega dodatka v višini:

- 0,47 osnovnega zneska minimalnega dohodka: za samsko osebo, edino odraslo osebo v družini in za odraslo osebo v družini, v kateri je njen odrasli družinski član upravičen do nižjega minimalnega dohodka;
- 0,25 osnovnega zneska minimalnega dohodka: za odraslo osebo v družini, v kateri je njen odrasli družinski član upravičen do višjega minimalnega dohodka ali ima status aktivne osebe;
- 0,55 osnovnega zneska minimalnega dohodka: za samsko osebo, ki je upravičena do denarne socialne pomoči kot oseba, ki ima prijavljeno stalno ali začasno prebivališče na istem naslovu kot osebe, ki niso njeni družinski člani in imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje, oziroma dejansko prebiva z njimi (ZSVarPre, 2010, 50. člen).

Tako je seštevek uteži minimalnega dohodka in varstvenega dodatka za samsko osebo ali prvo osebo v paru, ki je upravičen do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki ju samska oseba prejema trajno, 1,47 ($1 + 0,47$). Če pa gre za osebo, ki ima prijavljeno stalno ali začasno prebivališče na istem naslovu kot osebe, ki niso njeni družinski člani in imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje, oziroma dejansko prebiva z njimi, je seštevek uteži 1,31 ($0,76 + 0,55$). Upošteva se na novo ocenjeno višino osnovnega zneska minimalnega dohodka (488,58 EUR) bi vsota denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka za ti osebi znašala 718,21 EUR¹⁹ oziroma 640,04 EUR. To bi bilo enako 107 % oz. 96 % na novo ocenjenih (»dolgoročnih«) minimalnih življenjskih stroškov.²⁰ Iz tega izhaja, da bi bila (in tudi sedaj sta) denarna socialna pomoč in varstveni dodatek, ki ju samska oseba prejema trajno, za osebo, ki prebiva z osebami, ki niso njeni družinski člani in imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje, prenizek. Za par, kjer sta obe osebi upravičeni do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki

¹⁹ Od 1. 3. 2022 znaša 620,18 EUR.

²⁰ Sedaj dosega le 93 % oz. 83 % na novo ocenjenih (»dolgoročnih«) minimalnih življenjskih stroškov.

ju samska oseba prejema trajno, bi vsota teh dveh prejemkov znašala 106 % na novo ocenjenih (»dolgoročnih«) minimalnih življenjskih stroškov^{21,22}.

Zagotovljena pokojnina (653,75 EUR) sedaj za 5 % presega veljavni znesek denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki ju samska oseba prejema trajno, a je za 9 % nižja od novega zneska in za 2 % nižja od na novo izračunanih (dolgoročnih) minimalnih življenjskih stroškov (tabela 3). Najnižja pokojnina (294,78 EUR) in najnižja invalidska pokojnina (409,70 EUR) pa sta že sedaj daleč pod ravno tako veljavne kot na novo izračunane višine denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki ju samska oseba prejema trajno, kot tudi na novo ocenjenih (dolgoročnih) minimalnih življenjskih stroškov. Vse navedeno velja za samske osebe, katerim je takšna pokojnina edini vir dohodka za preživljanje. Dejanski dohodkovni položaj prejemnikov pokojnin je odvisen tudi od dohodka oseb, s katerimi živijo v skupnem gospodinjstvu, in posledične ekonomije obsega²³, kot tudi od morebitnih drugih dohodkov in prihrankov.

Tabela 3: Relativne višine pokojnin (veljavnih v letu 2022)

	Višina pokojnine v 2022 (EUR)	% od sedanje vsote DSP in varstvenega dodatka (620,18 EUR)	% od na novo ocenjene vsote DSP in varstvenega dodatka (718,21 EUR)	% od na novo ocenjenih dolgoročnih minimalnih življenjskih stroškov
Najnižja pokojnina	294,78	48	41	44
Najnižja invalidska pokojnina	409,70	66	57	61
Zagotovljena pokojnina	653,75	105	91	98

Viri: ZPIZ, 2022; lastni izračuni.

Opomba: V četrti koloni je upoštevana vsota DSP in varstvenega dodatka za samsko osebo ali prvo osebo v paru, ki je upravičen do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki ju samska oseba prejema trajno.

²¹ Sedanji znesek bi dosegal 92 % na novo ocenjenih (»dolgoročnih«) minimalnih življenjskih stroškov.

²² Za primerjavo s pragom tveganja revščine glej poglavje 6.1.

²³ Ekonomija obsega pomeni, da se življenjski stroški ne višajo sorazmerno s številom članov gospodinjstva. Tako npr. dvočlansko gospodinjstvo ne potrebuje dvakratnika dohodka enočlanskega gospodinjstva za doseganje enake življenjske ravni.

6 PRIMERJAVA OSNOVNEGA ZNESKA MINIMALNEGA DOHODKA Z NEKATERIMI DRUGIMI KATEGORIJAMI

6.1 Primerjava osnovnega zneska minimalnega dohodka in praga tveganja relativne revščine

Mesečni prag tveganja revščine za leto 2021 znaša 771 EUR (SiStat, 2022b). Omeniti je treba, da je izračunan na podlagi podatkov o dohodkih v letu 2020. Dolgoročni minimalni življenjski stroški so po cenah v drugi polovici septembra 2022 ocenjeni v višini 669,83 EUR. To je 86,9 % praga tveganja revščine. Poudariti moramo, da metodi izračuna (dolgoročnih) minimalnih življenjskih stroškov in praga tveganja revščine nimata ničesar skupnega. Minimalni življenjski stroški so izračunani kot absolutna kategorija (življenjski minimum), prag tveganja revščine pa kot relativna kategorija (minimum glede na dohodkovni položaj prebivalstva neke države, izračunan na podlagi dogovorjenega merila).²⁴

V Stropnik in dr. (2009; 2017) so bili dolgoročni minimalni življenjski stroški zelo blizu pragu tveganja revščine. V obdobju od zadnje študije, ki je upoštevala prag tveganja revščine za leto 2016, se je prag tveganja revščine zvišal s 616 EUR na 771 EUR (tabela 4), torej za 25,2 %. Ta porast je posledica porasta in spremembe v porazdelitvi dohodkov (in posledično mediane dohodkov) od leta 2014 do leta 2020 (ti so podlaga za prage tveganja revščine za leta 2015-2021). Ocenjeni dolgoročni minimalni življenjski stroški so se od leta 2016 do septembra 2022 zvišali za 9,2 %. Prvi so imeli za podlago dohodke v letu 2014 (APG 2015) in povprečne cene v prvih desetih mesecih leta 2016, drugi pa dohodke v letu 2017 (APG 2018) in povprečje najnižjih cen v drugi polovici septembra 2022. Ker gre za različna in različno dolga obdobja – ob tem pa se je še spremenila metodologija določanja povprečnih cen izdelkov v prehrabni košarici – zvišanja praga tveganja revščine in dolgoročnih minimalnih življenjskih stroškov ne moremo neposredno primerjati. Poleg tega na mediano (srednjo vrednost) dohodkov, ki je podlaga za prag tveganja revščine, močno vpliva tudi porazdelitev dohodkov, zlasti v njenem srednjem delu. Že sama sprememba v porazdelitvi dohodkov povzroči spremembo praga tveganja revščine ne glede na to, ali so se dohodki prebivalstva zvišali ali znižali.

Vse navedeno moramo imeti v mislih tudi pri interpretaciji in razumevanju primerjave osnovnega zneska minimalnega dohodka (tj. minimalnega dohodka za samsko osebo ali prvo odraslo osebo v gospodinjstvu, ki ni aktivna) in praga tveganja revščine. Ob tem je treba izpostaviti še eno pomembno razliko med tema dvema kategorijama, in sicer to, da je osnovni znesek minimalnega dohodka enak kratkoročnim minimalnim življenjskim stroškom in torej ni namenjen preživetju v daljšem obdobju.

Pri primerjavah zneskov za posamezne tipe družin v tabeli 5 se je treba zavedati tega, da se minimalni dohodek in prag tveganja revščine za različne tipe družin določata upoštevaje različni ekvivalenčni lestvici (tj. uteži za posamezne člane družine). To še dodatno vpliva na razliko med zneskoma za isti tip družine in razmerje med njima. Uteži za druge družinske člane (poleg prvega) so pri minimalnem dohodku precej višje kot pri pragu tveganja relativne revščine. Poleg števila članov družine in različnih uteži za odrasle člane in otroke, pri minimalnem dohodku na višino uteži vplivata tudi aktivnost odraslih članov družine in to, ali otrok živi v enostarševski ali dvostarševski družini. Samo dodatne uteži za tri otroke v enostarševski družini ($3 \times 0,18 = 0,54$) so skupaj skoraj tako visoke kot utež za enega otroka v dvostarševski družini (0,59).

²⁴ »Prag tveganja revščine je opredeljen s 60 % mediane ekvivalentnega neto razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev ob upoštevanju OECD-jeve prilagojene ekvivalenčne lestvice« (SiStat, 2022b).

Tabela 4: Minimalni življenjski stroški, osnovni znesek minimalnega dohodka in prag tveganja revščine (EUR mesečno)

Leto	Minimalni življenjski stroški – dolgoročni	Minimalni življenjski stroški - kratkoročni	Osnovni znesek minimalnega dohodka	Prag tveganja revščine (na podlagi dohodkov iz prejšnjega leta)
2016	613,41	441,67	288,81 292,56	616
2017			292,56 297,53	636
2018			297,53 385,05 392,75	662
2019			392,75 402,18	703
2020			402,18	739
2021			402,18	771
2022	669,83	488,58	402,18 421,89	

Vira: MDDSZ, 2022b; SiStat, 2022b.

Tabela 5: Ocenjeni novi minimalni dohodek in prag tveganja revščine (za leto 2020), po tipih družin

Tip družine	Utež za minimalni dohodek	Ocenjeni novi minimalni dohodek (EUR)	Utež za prag tveganja revščine	Prag tveganja revščine (EUR)	Doseganje praga tveganja revščine (%)
Samska oseba (neaktivna)	1	488,58	1	771,00	63,4
Samska oseba (aktivna od 60 do 128 ur)	1,26	615,61	1	771,00	79,8
Samska oseba (aktivna več kot 128 ur)	1,51	737,76	1	771,00	95,7
Par (oba neaktivna)	1,57	767,07	1,5	1.156,50	66,3
Par (oba aktivna od 60 do 128 ur)	1,96	957,62	1,5	1.156,50	82,8
Par (oba aktivna več kot 128 ur)	2,34	1.143,28	1,5	1.156,50	98,9
Enostarševska družina z 1 otrokom (neaktiven starš)	1,77	864,79	1,3	1.002,30	86,3
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	2,03	991,82	1,3	1.002,30	99,0
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	2,28	1.113,96	1,3	1.002,30	111,1
Enostarševska družina z 2 otrokoma (neaktiven starš)	2,54	1.240,99	1,6	1.233,60	100,6

Tabela 5 (nadaljevanje)

Tip družine	Utež za minimalni dohodek	Ocenjeni novi minimalni dohodek (EUR)	Utež za prag tveganja revščine	Prag tveganja revščine (EUR)	Doseganje praga tveganja revščine (%)
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	2,8	1.368,02	1,6	1.233,60	110,9
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	3,05	1.490,17	1,6	1.233,60	120,8
Enostarševska družina s 3 otroki (neaktiven starš)	3,31	1.617,20	1,9	1.464,90	110,4
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	3,57	1.744,23	1,9	1.464,90	119,1
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	3,82	1.866,38	1,9	1.464,90	127,4
Dvostarševska družina z 1 otrokom (neaktivna starša)	2,16	1.055,33	1,8	1.387,80	76,0
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	2,55	1.245,88	1,8	1.387,80	89,8
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna več kot 128 ur)	2,93	1.431,54	1,8	1.387,80	103,2
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (neaktivna starša)	2,75	1.343,60	2,1	1.619,10	83,0
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	3,14	1.534,14	2,1	1.619,10	94,8
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna več kot 128 ur)	3,52	1.719,80	2,1	1.619,10	106,2
Dvostarševska družina s 3 otroki (neaktivna starša)	3,34	1.631,86	2,4	1.850,40	88,2
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	3,73	1.822,40	2,4	1.850,40	98,5
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna več kot 128 ur)	4,11	2.008,06	2,4	1.850,40	108,5

Vsi ti dejavniki se odražajo v zadnji koloni tabele 5, iz katere je razvidno, koliko je ocenjeni novi minimalni dohodek za posamezni tip družine nižji ali višji od praga tveganja revščine. V primeru neaktivnosti ali aktivnosti od 60 do 128 ur na mesec, minimalni dohodki za samsko osebo, par, enostarševsko družino z 1 otrokom in dvostarševske družine z 1-3 otroki ne dosegajo praga tveganja revščine za te tipe družin. Minimalna dohodka za neaktivno samsko osebo in neaktivni par znašata samo približno dve tretjini njunih pragov tveganja revščine. Nekoliko pod pragom tveganja revščine je celo minimalni dohodek za samsko osebo in par, aktivne več kot 128 ur na mesec. Prag tveganja revščine znatno (za več kot petino) presegajo samo minimalni dohodki enostarševskih družin z 2-3 otroki, kjer je starš aktiven več kot 128 ur na mesec.

Če izhajamo iz tega, da minimalni dohodki v tabeli 5 temeljijo na osnovnem znesku minimalnega dohodka, ki je enak kratkoročnim minimalnim življenjskim stroškom, je bolj primerna primerjava praga tveganja revščine z denarno socialno pomočjo in varstvenim dodatkom, ki ju samska oseba prejema trajno. Ta je seštevek uteži minimalnega dohodka in varstvenega dodatka (glej poglavje 5). Denarna socialna pomoč in varstveni dodatek, ki ju samska oseba prejema trajno, bi ob novi višini osnovnega zneska minimalnega dohodka za samsko osebo dosegala 93 % praga tveganja revščine za leto 2021 (izračunanega na podlagi dohodkov v letu 2020), za par pa 97 %.

6.2 Primerjava osnovnega zneska minimalnega dohodka in povprečne višine denarnega nadomestila za čas brezposelnosti

Julija 2022 je povprečno denarno nadomestilo za čas brezposelnosti znašalo 796,13 EUR bruto (ZRSZ, 2022) oz. 623,37 EUR neto²⁵ na prejemnika. V tabeli 6 ta neto znesek primerjamo z veljavnim in novim ocenjenim minimalnim dohodkom za različne tipe družin. Novi ocenjeni minimalni dohodek za neaktivni par oz. družine z dvema neaktivnima staršema dodatna primerjamo z zneskom dveh povprečnih neto denarnih nadomestil.

Tabela 6: Primerjava veljavnega in ocenjenega novega minimalnega dohodka s povprečnim neto denarnim nadomestilom za čas brezposelnosti v februarju 2022

Tip družine	Veljavni minimalni dohodek (EUR)	% enega povprečnega denarnega nadomestila (623,37 EUR)	Ocenjeni novi minimalni dohodek (EUR)	% enega povprečnega denarnega nadomestila (623,37 EUR)	% dveh povprečnih denarnih nadomestil (1.246,74 EUR)
Samska oseba (neaktivna)	421,89	67,7	488,58	78,4	
Par (oba neaktivna)	662,37	106,3	767,07	123,1	61,5
Enostarševska družina z 1 otrokom (neaktiven starš)	746,75	119,8	864,79	138,7	
Enostarševska družina z 2 otrokoma (neaktiven starš)	1.071,60	171,9	1.240,99	199,1	
Enostarševska družina s 3 otroki (neaktiven starš)	1.396,46	224,0	1.617,20	259,4	
Dvostarševska družina z 1 otrokom (neaktivna starša)	911,28	146,2	1.055,33	169,3	84,6
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (neaktivna starša)	1.160,20	186,1	1.343,60	215,5	107,8
Dvostarševska družina s 3 otroki (neaktivna starša)	1.409,11	226,0	1.631,86	261,8	130,9

Viri: ZRSZ, 2022; lastni izračuni.

Ob povprečnem denarnem nadomestilu za čas brezposelnosti do denarne socialne pomoči niso in ob novem ocenjenem minimalnem dohodku ne bi bili upravičeni samo neaktivna samska oseba, neaktivni par z dvema povprečnima denarnima nadomestiloma in družina dveh neaktivnih staršev z enim otrokom in dvema povprečnima denarnima nadomestiloma. Pri vseh ostalih tipih družin je minimalni dohodek višji od povprečnega denarnega nadomestila (enega ali dveh).

Oktobra 2016 je minimalni dohodek za neaktivno samsko osebo predstavljal 55,4 % povprečnega neto denarnega nadomestila (Stropanik in dr., 2017), julija 2022 pa 67,7 % – torej se je razmerje spremenilo v prid minimalnemu dohodku.

²⁵ Od denarnega nadomestila se plačuje 21,7 % prispevkov za socialno varnost. Splošna dohodninska olajšava presega osnovo za odmero dohodnine.

6.3 Primerjava osnovnega zneska minimalnega dohodka in plač

V letu 2022 znaša mesečna bruto minimalna plača 1.074,43 EUR (MDDSZ, 2022d). Upoštevaje prispevke za socialno varstvo, zvišanje splošne davčne olajšave s 3.500 EUR na 4.500 EUR za davčno leto 2022, pa tudi dodatno splošno olajšavo po Zakonu o dohodnini (ZDoh-2, 2006, 111. člen), je znesek neto minimalne plače 778,40 EUR (Blatnik, 2022).

V primerjavah v tabeli 7 upoštevamo povprečno neto mesečno plačo v Sloveniji v maju, juniju in juliju 2022 (v nadaljevanju: povprečna plača), ki je znašala 1.303,00 EUR in je bila za 2,6 % višja od povprečne neto mesečne plače v letu 2021 (1.270,30 EUR) (SiStat, 2022c, 2022d).

V tabeli 7 prikazujemo, kolikšen delež minimalne in povprečne plače predstavlja minimalni dohodek za posamezne tipe družin, izračunan na podlagi na novo ocenjenega osnovnega zneska minimalnega dohodka. Novi zneski minimalnega dohodka za samske osebe ne dosegajo minimalne plače. Ob aktivnosti več kot 128 ur na mesec je nov minimalni dohodek enak 95 % minimalne plače in 57 % povprečne plače. Za neaktivni par je nov znesek minimalnega dohodka skoraj enak eni minimalni plači (99 %), presega pa jo, če sta oba aktivna. Če sta aktivna več kot 128 ur na mesec, znaša njun nov minimalni dohodek 73 % dveh minimalnih plač oz. 44 % dveh povprečnih plač.

Minimalni dohodki za družine z otroki presegajo eno neto minimalno plačo (tudi več kot dvakrat), v veliko primerih pa tudi povprečno plačo. Če pa minimalno plačo prejmeta oba starša v dvostarševski družini, je minimalni dohodek višji od njunega zaslužka samo v primeru treh otrok in v primeru dveh otrok, če sta oba starša aktivna več kot 128 ur na mesec.

Ob zaslužku v višini ene neto povprečne plače je nova višina minimalnega dohodka višja kot povprečna plača za enostarševsko družino z aktivnim staršem in dvema otrokoma ter za enostarševske družine s tremi otroki (ne glede na aktivnost starša). Enako velja za dvostarševsko družino z enim otrokom in obema staršema, aktivnima več kot 128 ur na mesec, ter dvostarševske družine z dvema ali tremi otroki (ne glede na aktivnost staršev). Če oba starša v dvostarševski družini zaslužita povprečno plačo ali pa eden zasluži minimalno, drugi pa povprečno plačo, je njun zaslužek višji od minimalnega dohodka za družino.

Zaradi vpliva na novo ocenjene višine dolgoročnih minimalnih življenjskih stroškov na višino minimalne plače (glej poglavje 7), v tabeli 8 podajamo še primerjave upoštevaje pričakovani višji znesek neto minimalne plače (803,80 EUR, tj. 120 % novo ocenjenih minimalnih življenjskih stroškov)²⁶. Odstotki niso pomembno različni od tistih v tabeli 7 in ne spreminjajo prejšnjih ugotovitev.

²⁶ To je spodnja meja po ZMinP (2010). Zgornja meja (upoštevaje rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarsko rast in gibanje zaposlenosti) je na ravni 140 % novo ocenjenih minimalnih življenjskih stroškov (937,76 EUR neto).

Tabela 7: Primerjava novega ocenjenega minimalnega dohodka in neto plač (veljavne minimalne plače in povprečne plače v maju, juniju in juliju 2022)

Tip družine	Novi ocenjeni minimalni dohodek kot % od plač				
	% od 1 neto minimalne plače (778,40 EUR)	% od 2 neto minimalnih plač (1.556,80 EUR)	% od 1 neto povprečne plače (1.303,00 EUR)	% od 2 neto povprečnih plač (2.606,00 EUR)	% od 1 neto minimalne in 1 neto povprečne plače (2.081,40 EUR)
Samska oseba (neaktivna) ²⁷	63		37		
Samska oseba (aktivna od 60 do 128 ur)	79		47		
Samska oseba (aktivna več kot 128 ur)	95		57		
Par (oba neaktivna)	99	49	59	29	37
Par (oba aktivna od 60 do 128 ur)	123	62	73	37	46
Par (oba aktivna več kot 128 ur)	147	73	88	44	55
Enostarševska družina z 1 otrokom (neaktiven starš)	111		66		
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	127		76		
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	143		85		
Enostarševska družina z 2 otrokoma (neaktiven starš)	159		95		
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	176		105		
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	191		114		
Enostarševska družina s 3 otroki (neaktiven starš)	208		124		
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	224		134		
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	240		143		
Dvostarševska družina z 1 otrokom (neaktivna starša)	136	68	81	40	51
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	160	80	96	48	60
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna več kot 128 ur)	184	92	110	55	69

²⁷ Primerjava minimalnega dohodka s plačami je tudi za neaktivne osebe, saj gre za prikaz odstotka plač, ki ga prejmejo v obliki minimalnega dohodka (denarne socialne pomoči).

Tabela 7 (nadaljevanje)

Tip družine	Ocenjeni novi minimalni dohodek kot % od plač				
	% od 1 neto minimalne plače (778,40 EUR)	% od 2 neto minimalnih plač (1.556,80 EUR)	% od 1 neto povprečne plače (1.303,00 EUR)	% od 2 neto povprečnih plač (2.606,00 EUR)	% od 1 neto minimalne in 1 neto povprečne plače (2.081,40 EUR)
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (neaktivna starša)	173	86	103	52	65
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	197	99	118	59	74
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna več kot 128 ur)	221	110	132	66	83
Dvostarševska družina s 3 otroki (neaktivna starša)	210	105	125	63	78
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	234	117	140	70	88
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna več kot 128 ur)	258	129	154	77	96

Viri: Blatnik, 2022; SiStat, 2022c; lastni izračuni.

Opomba: Upoštevani sta neto minimalna plača v letu 2022 (778,40 EUR) in neto povprečna plača v maju, juniju in juliju 2022 (1.303,00 EUR).

Tabela 8: Primerjava novega ocenjenega minimalnega dohodka in neto plač (predvidoma nove minimalne in povprečne v maju, juniju in juliju 2022)

Tip družine	Novi ocenjeni minimalni dohodek kot % od predvidoma nove minimalne plače (in povprečne plače v maju, juniju in juliju 2022)		
	% od 1 neto minimalne plače (803,80 EUR)	% od 2 neto minimalnih plač (1.607,60 EUR)	% od 1 neto minimalne in 1 neto povprečne plače (2.106,80 EUR)
Samska oseba (neaktivna) ²⁸	61		
Samska oseba (aktivna od 60 do 128 ur)	77		
Samska oseba (aktivna več kot 128 ur)	92		
Par (oba neaktivna)	95	48	36
Par (oba aktivna od 60 do 128 ur)	119	60	45
Par (oba aktivna več kot 128 ur)	142	71	54
Enostarševska družina z 1 otrokom (neaktiven starš)	108		
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	123		
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	139		

²⁸ Primerjava minimalnega dohodka s plačami je tudi za neaktivne osebe, saj gre za prikaz odstotka plač, ki ga prejmejo v obliki minimalnega dohodka (denarne socialne pomoči).

Tabela 8 (nadaljevanje)

Tip družine	Novi ocenjeni minimalni dohodek kot % od predvidoma nove minimalne plače (in povprečne plače v maju, juniju in juliju 2022)		
	% od 1 neto minimalne plače (803,80 EUR)	% od 2 neto minimalnih plač (1.607,60 EUR)	% od 1 neto minimalne in 1 neto povprečne plače (2.106,80 EUR)
Enostarševska družina z 2 otrokoma (neaktiven starš)	154		
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	170		
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	185		
Enostarševska družina s 3 otroki (neaktiven starš)	201		
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	217		
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	232		
Dvostarševska družina z 1 otrokom (neaktivna starša)	131	66	50
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	155	77	59
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna več kot 128 ur)	178	89	68
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (neaktivna starša)	167	84	64
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	191	95	73
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna več kot 128 ur)	214	107	82
Dvostarševska družina s 3 otroki (neaktivna starša)	203	102	77
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	227	113	87
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna več kot 128 ur)	250	125	95

Viri: Blatnik, 2022; SiStat, 2022c; lastni izračuni.

Opomba: Upoštevani sta pričakovana višja neto minimalna plača v letu 2022 (803,80 EUR)²⁹ in neto povprečna plača v maju, juniju in juliju 2022 (1.303,00 EUR).

²⁹ To je spodnja meja po ZMinP (2010). Zgornja meja (upoštevaje rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarsko rast in gibanje zaposlenosti) je na ravni 140 % novo ocenjenih minimalnih življenjskih stroškov (937,76 EUR neto).

7 MOREBITNE NEGATIVNE POSLEDICE VIŠJEGA OSNOVNEGA ZNESKA MINIMALNEGA DOHODKA ZA MOTIVACIJO ZA DELO

Tema tega poglavja je neposredno povezana s primerjavami osnovnega zneska minimalnega dohodka in plač, predvsem minimalne plače (glej poglavje 6.3). Gre za vprašanje, ali ima oseba, ki prejema denarno socialno pomoč do ravni minimalnega dohodka (zase kot samsko osebo ali za par oz. družino) motiv za aktivno iskanje dela in zaposlitev – seveda, ob upoštevanju pogojev za upravičenost, ki so v zvezi z aktivnim iskanjem dela in vključenostjo v aktivno politiko zaposlovanja. Z drugimi besedami, gre za to, ali je (nova) višina denarne socialne pomoči tako visoka, da bi se brezposelna oseba morda raje izognila zaposlitvi, ker ji ta – upošteva višino minimalne plače (ali zmanjšanje zneska socialnih transferjev ob višji plači) – ne bi prinesla bistveno višjega razpoložljivega dohodka. Pričujoča analiza je preprosta, ker ni glavni predmet te študije in ker bi poglobljena analiza z upoštevanjem vseh relevantnih dejavnikov – tj. kompleksnega spleta družbenih, ekonomskih, psiholoških in drugih dejavnikov, ki vplivajo na motivacijo za delo – zahtevala posebno obsežno študijo.

Pri tem je pomembno tudi to, da na novo ocenjena višina dolgoročnih minimalnih življenjskih stroškov ima neposreden vpliv na višino minimalne plače. »Minimalna plača se določi kot seštevek zneska minimalnih življenjskih stroškov, povišanih za 20 %«, ter davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost. »Upošteva rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarsko rast in gibanje zaposlenosti« se lahko minimalna plača določi v višjem znesku, ki pa »ne sme biti višji od seštevka zneska minimalnih življenjskih stroškov, povišanih za 40 %«, ter davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost³⁰ (ZMinP, 2010, 3. člen). »Višino minimalne plače na podlagi prejšnjega člena zakona določi ministrica oziroma minister, pristojen za delo, in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije najkasneje v roku treh mesecev po spremembi zneska minimalnih življenjskih stroškov, določenega z zakonom, ki ureja socialnovarstvene prejemke« (ZMinP, 2010, 4. člen). Sedanja neto minimalna plača (778,40 EUR) je nižja od 120 % na novo ocenjenih dolgoročnih minimalnih življenjskih stroškov (669,83 EUR x 1,2 = 803,80 EUR), in sicer za 25,40 EUR ali 3,2 %.

Veljavni minimalni dohodek za samsko ali prvo odraslo osebo, aktivno več kot 128 ur na mesec, sedaj dosega 82 % minimalne plače (637,05 / 778,40 x 100), ob novi višini osnovnega zneska minimalnega dohodka pa bi dosegel 95 % sedanje minimalne plače (737,76 / 778,40 x 100; tabela 7). Toda če upoštevamo višjo minimalno plačo kot posledico na novo ocenjene višine dolgoročnih minimalnih življenjskih stroškov (803,80 EUR, kar je najnižji možni znesek po Zakonu o minimalni plači), bi nov minimalni dohodek za samsko ali prvo odraslo osebo, aktivno več kot 128 ur na mesec, dosegel 92 % nove minimalne plače (tabela 9). Šlo bi torej za zvišanje za deset odstotnih točk, kar je tudi posledica tega, da bi bil novi osnovni znesek minimalnega dohodka enak ocenjenim kratkoročnim minimalnim življenjskim stroškom in ne le 75 % le-teh kot v zadnjih letih. V konkretnih primerih je (ne)spodbuda za delo ob minimalni plači odvisna tudi od strukture družine in ekvivalenčne lestvice za minimalni dohodek. Poleg tega je odvisna od dohodnine in spremembe družinskih in drugih socialnih prejemkov, odvisnih od neto dohodka.

³⁰ V obeh primerih se bruto minimalna plača določi z dodajanjem »zneska davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost za delavca, ki v davčnem letu, v katerem se določi višina minimalne plače, ne uveljavlja olajšav za vzdrževane družinske člane skladno z zakonom, ki ureja dohodnino, in ki razen minimalne plače in regresa, določenega z zakonom, nima drugih obdavčljivih dohodkov, ki bi vplivali na višino splošne olajšave« (ZMinP, 2010, 3. člen).

Hkratno zvišanje osnovnega zneska minimalnega dohodka in neto minimalne plače blaži (morebitni) negativni vpliv zvišanja osnovnega zneska minimalnega dohodka (t.j. denarnih socialnih pomoči) na motivacijo za delo. Če pa – kot v primeru tokratne nove ocene minimalnih življenjskih stroškov – ni izpolnjen zakonski pogoj za zvišanje osnovnega zneska minimalnega dohodka, medtem ko se neto minimalna plača mora zvišati, se motivacija za delo poveča. To je razvidno iz zadnjih dveh kolon tabele 9, kjer je v odstotnih točkah (ki so dejansko odstotki predvidoma nove minimalne plače) prikazana razlika med relativnimi višinami novega in veljavnega minimalnega dohodka, izraženimi v odstotkih od nove minimalne plače. Razlika, ki predstavlja višjo motivacijo za delo ob nespremenjenem osnovnem znesku minimalnega dohodka in višji novi minimalni plači, je zelo malo odvisna od števila ur dela (višja je pri delu za več kot 128 ur na mesec), opazno pa se viša s številom oseb v družini. Tudi najmanjša razlika ni zanemarljiva, saj znaša 7 odstotnih točk (za neaktivni par), najvišja pa je kar 34 odstotnih točk (za dvostarševsko družino s 3 otroki in obema staršema aktivnima več kot 128 ur na mesec). V slednjem primeru, kjer starša skupaj zaslužita eno minimalno plačo, bi se minimalni dohodek zvišal z 216 % na 250 % nove minimalne plače, če bi se hkrati zvišal tudi osnovni znesek minimalnega dohodka. Če pa vsak od staršev zasluži minimalno plačo, bi bilo zvišanje s 108 % na 125 % nove minimalne plače, torej za 17 odstotnih točk.

Iz primerjava veljavne oz. na novo ocenjene višine minimalnega dohodka z novo minimalno plačo (oziroma dvema minimalnima plačama v primeru dveh delovno aktivnih oseb, ki vsaka zasluži minimalno plačo) v tabeli 9 vidimo:

- a) (močno) spodbudo za delo oz. več ur dela pri samski osebi, ki ni aktivna ali je aktivna do 128 ur na mesec, saj je minimalna plača, ki bi jo zaslužila z delom za polni delovni čas, znatno višja od minimalnega dohodka; spodbuda se pomembno zniža, če tudi z delom za polni delovni čas ne zasluži minimalne plače, uveljavil pa bi se novi znesek minimalnega dohodka, saj bi v tem primeru razpolagala s samo 8 % neto dohodka manj, kot če bi bila aktivna 129 ur ali več;
- b) zelo močno spodbudo za delo pri paru brez otrok, saj je zanj minimalni dohodek bistveno nižji od dveh minimalnih plač; če pa z aktivnostjo skupaj zasluži samo eno minimalno plačo, motiv za delo izgine pri aktivnosti (vsakega) 129 ur na mesec;
- c) podobno situacijo pri dvostarševski družini z enim otrokom;
- d) podobno situacijo pri dvostarševski družini z dvema otrokoma, s tem da ta družina ob novem znesku minimalnega dohodka izgubi motiv za več kot 129 ur aktivnosti vsakega od staršev.

Primerjava na novo ocenjenega minimalnega dohodka s povprečno plačo (oz. povprečnima plačama) je v poglavju 6.3 oziroma tabeli 7.

Po prejšnji oceni minimalnih življenjskih stroškov (Stropnik in dr., 2017) so bili dodatki za delovno aktivnost v Zakonu o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre, 2010) nekoliko nižani, in sicer:

- z 0,28 na 0,26 osnovnega zneska minimalnega dohodka za prvo odraslo osebo v družini oziroma samsko osebo, ki je delovno aktivna v obsegu od 60 do 128 ur mesečno, in za vsako naslednjo odraslo osebo v družini oziroma samsko osebo, ki je delovno aktivna v obsegu več kot 128 ur na mesec,
- z 0,56 na 0,51 osnovnega zneska minimalnega dohodka za prvo odraslo osebo v družini oziroma samsko osebo, ki je delovno aktivna v obsegu več kot 128 ur na mesec, in

- z 0,14 na 0,13 osnovnega zneska minimalnega dohodka za vsako naslednjo odraslo osebo v družini oziroma samsko osebo, ki je delovno aktivna v obsegu od 60 do 128 ur mesečno.

Na podlagi novega osnovnega zneska minimalnega dohodka bi se dodatek za aktivnost za več kot 128 ur na mesec (utež 0,51) za samsko osebo ali prvo odraslo osebo v družini zvišal za 34,01 EUR (zvišanje z 215,16 EUR na 249,18 EUR na mesec) ali 4,2 % predvidoma nove minimalne plače. Menimo, da ta razlika ne bi imela pomembnega učinka na motivacijo za delo, še zlasti če jo ocenjujemo v razmerju do skupnega minimalnega dohodka veččlanskih družin.

Zaradi dodatne uteži za delovno aktivnost (0,51 osnovnega zneska minimalnega dohodka) bo veljavni minimalni dohodek samske osebe, ki dela več kot 128 ur na mesec, za 21 % nižji³¹ od neto dohodka osebe, ki bo zaslužila predvidoma nov znesek minimalne plače. Brez te uteži bi bil za 48 % nižji,³² torej bo razlika med minimalnima dohodkoma teh oseb znašala 27 % novega zneska neto minimalne plače (215,16 EUR). Če pa se bo zvišal tudi osnovni znesek minimalnega dohodka, bo razlika med dohodkoma teh dveh oseb znašala 31 %³³ novega zneska neto minimalne plače. Iz tega lahko sklepamo, da ima dodatna utež za delovno aktivnost v obsegu več kot 128 ur znaten spodbujevalni učinek. Toda ta učinek se močno zmanjša že pri 129 urah dela na mesec za minimalno plačo, saj od takrat naprej – npr. ob novih višinah tako minimalnega dohodka kot minimalne plače – aktivni samski osebi pripada minimalni dohodek, ki je za samo (približno) 8 % (100 % - 92 %) novega zneska neto minimalne plače (približno 66 EUR neto na mesec) nižji od dohodka osebe, ki dela za polni delovni čas in zasluži minimalno plačo. To pomeni, da pri zaslužku, ki nekoliko presega 92 % predvidoma nove minimalne plače (ob novi višini minimalnega dohodka), dodatek za aktivnost samske osebe postane brezpredmeten. Od tukaj naprej je spodbuda za več dela predvsem takšno plačilo za delo, ki je zadosti višje od minimalnega dohodka (in minimalne plače).

To, seveda, drži ob predpostavki, da je višji minimalni dohodek edini motiv za delovno aktivnost. Upoštevati pa je treba, da delovna aktivnost in posledična plača pomenita tudi pokojninsko zavarovanje (torej bodočo pokojnino), plačano bolniško odsotnost kot posledico zdravstvenega zavarovanja delovno aktivne osebe, zavarovanje za starševsko varstvo (plačani materinski, očetovski in starševski dopust) itd. Pomemben dejavnik je tudi to, da 61 % minimalne plače, kolikor bi ob novi višini osnovnega zneska minimalnega dohodka in novi višini minimalne plače znašal minimalni dohodek neaktivne samske osebe, omogoča zelo nizko življenjsko raven, ki je vzdržna samo na kratek rok (nekaj mesecev), čemur je minimalni dohodek tudi namenjen.

Pomen dodatka za aktivnost je nekoliko drugačen za osebo, ki preživlja družinske člane in za katero je minimalni dohodek družine tudi brez uteži za delovno aktivnost preseže znesek minimalne plače. Če npr. starš v enostarševski družini z dvema otrokoma ni aktiven, znaša novi minimalni dohodek družine 154 % nove minimalne plače. V primeru, da starš dela več kot 128 ur na mesec, bo minimalni dohodek znašal 185 % nove minimalne plače, ker je starš upravičen do polnega zneska uteži za aktivnost (249,18 EUR na mesec). Torej, ta starš (tako kot samska oseba) ima motiv delati 129 ur na mesec za plačilo, ki je nižje ali višje od minimalne plače, saj mu že sama tolikšna delovna aktivnost zagotavlja minimalni dohodek za družino, ki je za 85 % višji od minimalne plače. K večjemu številu ur dela ga lahko spodbudi šele plača, ki je vsaj (približno) enaka dvema minimalnima plačama.

³¹ Glej 79 % v drugi koloni tabele 9.

³² Glej 52 % v drugi koloni tabele 9.

³³ Glej četrto kolono tabele 9 (92 % - 61 %).

Tabela 9: Primerjava veljavnega in novega minimalnega dohodka s predvidoma novo minimalno plačo

Tip družine	Veljavni minimalni dohodek kot % od predvidoma nove minimalne plače (803,80 EUR)		Novi ocenjeni minimalni dohodek kot % od predvidoma nove minimalne plače (803,80 EUR)		Razlika (v odstotnih točkah)	
	% od 1 nove neto minimalne plače (803,80 EUR)	% od 2 novih neto minimalnih plač (1.607,60 EUR)	% od 1 nove neto minimalne plače (803,80 EUR)	% od 2 novih neto minimalnih plač (1.607,60 EUR)		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(3)-(1)	(4)-(2)
Samska oseba (neaktivna)	52		61		8	
Samska oseba (aktivna od 60 do 128 ur)	66		77		10	
Samska oseba (aktivna več kot 128 ur)	79		92		13	
Par (oba neaktivna)	82	41	95	48	13	7
Par (oba aktivna od 60 do 128 ur)	103	51	119	60	16	8
Par (oba aktivna več kot 128 ur)	123	61	142	71	19	10
Enostarševska družina z 1 otrokom (neaktiven starš)	93		108		15	
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	107		123		17	
Enostarševska družina z 1 otrokom (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	120		139		19	
Enostarševska družina z 2 otrokoma (neaktiven starš)	133		154		21	
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	147		170		23	
Enostarševska družina z 2 otrokoma (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	160		185		25	
Enostarševska družina s 3 otroki (neaktiven starš)	174		201		27	
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven od 60 do 128 ur na mesec)	187		217		30	
Enostarševska družina s 3 otroki (starš aktiven več kot 128 ur na mesec)	201		232		32	

Tabela 9 (nadaljevanje)

Tip družine	Veljavni minimalni dohodek kot % od predvidoma nove minimalne plače		Novi ocenjeni minimalni dohodek kot % od predvidoma nove minimalne plače		Razlika (v odstotnih točkah)	
	% od 1 nove neto minimalne plače (803,80 EUR)	% od 2 novih neto minimalnih plač (1.607,60 EUR)	% od 1 nove neto minimalne plače (803,80 EUR)	% od 2 novih neto minimalnih plač (1.607,60 EUR)		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(3)-(1)	(4)-(2)
Dvostarševska družina z 1 otrokom (neaktivna starša)	113	57	131	66	18	9
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	134	67	155	77	21	11
Dvostarševska družina z 1 otrokom (oba starša aktivna več kot 128 ur)	154	77	178	89	24	12
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (neaktivna starša)	144	72	167	84	23	11
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	165	82	191	95	26	13
Dvostarševska družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna več kot 128 ur)	185	92	214	107	29	15
Dvostarševska družina s 3 otroki (neaktivna starša)	175	88	203	102	28	14
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	196	98	227	113	31	15
Dvostarševska družina s 3 otroki (oba starša aktivna več kot 128 ur)	216	108	250	125	34	17

Viri: MDDSZ, 2022a; lastni izračuni.

Opombi: 1) Upoštevana je pričakovana višja neto minimalna plača (803,80 EUR), ki je enaka 120 % novega ocenjenega minimalnega dohodka. To je spodnja meja po ZMinP (2010). Zgornja meja (upoštevaje rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarsko rast in gibanje zaposlenosti) je na ravni 140 % novo ocenjenih minimalnih življenjskih stroškov (937,76 EUR neto).

2) Razlike v odstotnih točkah v zadnjih dveh kolonah se ponekod za eno odstotno točko razlikujejo od tistih, ki bi jih dobili na podlagi številck brez decimalk, kar je posledica zaokroževanja številck v tabeli.

1 USTREZNOST EKVIVALENČNE LESTVICE

Kot smo navedli že v Stropnik in dr. (2017), uteži za naslednjo odraslo osebo in otroke ni možno utemeljiti z minimalnimi življenjskimi stroški, izračunanimi s pomočjo metode, uporabljene v tisti in pričujoči raziskavi. Te uteži naj bi bile predvsem posledica upoštevanja ekonomije obsega pri izdatkih veččlanskega gospodinjstva in bi morale biti predmet posebne (obsežne) študije. Primerjava z utežmi v drugih evropskih državah (glej poglavje 10.1) je lahko koristna, a je treba upoštevati, da je pri oceni ustreznosti poleg višine uteži pomembna tudi vsebina in višina osnove, na katero se aplicirajo, tj. osnovnega zneska minimalnega dohodka. Uteži so zagotovo tudi pod vplivom dejstva, da v nekaterih državah gospodinjstva prejemajo še dodatni znesek za skupne gospodinjске ali neke konkretno opredeljene izdatke (npr. v Litvi, Nemčiji, na Slovaškem in Švedskem).

Sedaj je utež za vsako naslednjo neaktivno odraslo osebo za 0,43 nižja od uteži za primerljivo prvo odraslo osebo, razlika pa se povečuje glede na ure aktivnosti: na 0,56 (pri aktivnosti od 60 do 128 ur na mesec) in 0,68 (pri aktivnosti več kot 128 ur na mesec). Na Češkem je razlika v utežeh za prvo in naslednjo odraslo osebo samo 0,09, na Finskem 0,15, v Estoniji, Nemčiji in na Švedskem 0,2, na Portugalskem in Slovaškem pa 0,3. Na Hrvaškem je utež za vsako odraslo osebo 0,7.

Več držav (npr. Češka, Nemčija, Švedska in Finska) ima naraščajoče uteži za otroka glede na starost. Uteži so 0,51-0,72 na Češkem, 0,63-0,84 v Nemčiji in 0,53-0,7 na Finskem). Na Finskem se uteži za otroke dodatno razlikujejo po vrstnem redu rojstva otroka.

Utež za otroka v enostarševski družini je v Sloveniji 0,77, kar sedaj znaša 324,86 EUR. Razlika glede na otroka v dvostarševski družini (utež 0,59) je 0,18 (75,94 EUR) na otroka. V drugih evropskih državah je dodatna utež za enostarševsko družino določena na družino ali starša samohranilca (0,1 v Estoniji, 0,14 na Finskem in 0,4-0,5 na Hrvaškem), Hrvaška pa ima še dodatno višje uteži za otroke v takšnih družinah (0,1 ali 0,2 na otroka, odvisno od značilnosti družine).

Zaradi dodatnih uteži za vsakega otroka v enostarševski družini (0,18) in osnovne uteži za otroka (0,59), ki je višja od uteži za naslednjo odraslo osebo v družini (0,57), so v Sloveniji razlike med utežmi za (drugače primerljive) dvostarševske in enostarševske družine – kljub eni več odrasli osebi v dvostarševskih družinah – razmeroma nizke, zlasti za družine z neaktivnimi starši (tabela 10). Razlika se s številom otrok v družini zmanjšuje. Tako pri družinah z neaktivnimi starši in tremi otroki znaša samo 0,03 osnovnega zneska minimalnega dohodka. Kot smo navedli v poglavju 6.1, so samo dodatne uteži za tri otroke v enostarševski družini ($3 \times 0,18 = 0,54$) skoraj tako visoke kot utež za enega otroka v dvostarševski družini (0,59). Iz vsega tega sklepamo, da je dodatna utež za otroka v enostarševski družini previsoka, oziroma težavo povzroča to, da se dodatna utež pripiše vsakemu otroku. Na to smo opozorili že v Stropnik in dr. (2017), ko je bila razlika med utežmi za primerljivi družini (dvostarševsko in enostarševsko z neaktivnimi starši in tremi otroki) celo negativna. Sledilo je znižanje uteži za vsakega otroka v enostarševski družini z 0,2 na 0,18, toda to očitno ni odpravilo nelogičnosti.

V Sloveniji je situacija dodatno zapletena s tem, da minimalni dohodek za otroka dejansko vsebuje še (večji del) otroškega dodatka. Znesek denarne socialne pomoči je namreč znižan za višino otroškega dodatka³⁴ (ki je po svoji naravi družinski in ne socialno varstveni prejemek), zmanjšanega za 20 % višine otroškega dodatka za prvega otroka iz prvega (najnižjega) dohodkovnega razreda (24,56 EUR). Na primer, sedanja utež za otroka v dvostarševski družini (0,59) ob veljavnem osnovnem znesku

³⁴ Ne upošteva se dodatka za enostarševsko družino in dodatka za otroka, ki ni vključen v vrtec (ZUPJS, 2010, 12. člen).

minimalnega dohodka pomeni 248,92 EUR, najvišji otroški dodatek (za tretjega in naslednjega otroka v najnižjem dohodkovnem razredu) pa znaša 147,35 EUR. Iz tega izhaja, da je minimalni dohodek za takega otroka dejansko 126,13 EUR (248,92 – (147,35- 24,56)).

Tabela 10: Razlika med veljavnimi utežmi za dvostarševsko in enostarševsko družino

Tip družine	Razlika med utežmi za dvostarševsko in enostarševsko družino
Družina z 1 otrokom (neaktivna starša)	0,39
Družina z 1 otrokom (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	0,52
Družina z 1 otrokom (oba starša aktivna več kot 128 ur)	0,65
Družina z 2 otrokoma (neaktivna starša)	0,21
Družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	0,34
Družina z 2 otrokoma (oba starša aktivna več kot 128 ur)	0,47
Družina s 3 otroki (neaktivna starša)	0,03
Družina s 3 otroki (oba starša aktivna od 60 do 128 ur)	0,16
Družina s 3 otroki (oba starša aktivna več kot 128 ur)	0,29

V sedanji situaciji je – zaradi vpliva vrstnega reda uveljavljanja pravic iz javnih sredstev na minimalni dohodek družin – težko utemeljeno predlagati spremembe uteži. Domnevamo, da so razmeroma visoke uteži za otroke v precejšnji meri posledica tega, da se (precejšnji) del otroškega dodatka šteje v dohodek družine in zato zmanjšuje učinek uteži za otroka.

2 OCENA POSLEDIC MOREBITNE NOVE RAVNI OSNOVNEGA ZNESKA MINIMALNEGA DOHODKA ZA DRŽAVNI PRORAČUN

V času pandemije COVID-19 so se izdatki za socialno varstvene transferje najprej močno zvišali, nato pa postopoma zniževali (MDDSZ, 2022c). V avgustu 2022 je bilo do denarne socialne pomoči upravičenih manj oseb kot v povprečju leta 2021, manj kot pred pandemijo (januarja 2019) in približno enako kot v letu 2018. Število prejemnikov upada, tako kot število prejemnikov izredne denarne socialne pomoči. Število prejemnikov varstvenega dodatka se je v letu 2022 ustalilo, medtem ko se število izplačanih pogrebnin in posmrtnin opazno znižuje.

V oceni posledic morebitne nove ravni osnovnega zneska minimalnega dohodka v tabeli 11 upoštevamo povprečne zneske, izplačane za te transferje v obdobju januar-avgust 2022.³⁵ S temi primerjamo zneske, dobljene ob upoštevanju novega (15,8 % višjega) osnovnega zneska minimalnega dohodka.

Tabela 11: Ocena višjih izdatkov za socialne transferje, vezane na osnovni znesek minimalnega dohodka, v primeru zvišanja tega osnovnega zneska (EUR)

Transfer	Izdatki v obdobju januar-avgust 2022	Povprečni mesečni izdatki v obdobju januar-avgust 2022	Povprečni mesečni izdatki ob novi višini osnovnega zneska minimalnega dohodka	Razlika mesečno	Razlika letno
A	B	C = B / 12	D = C x 1,158	E = D - C	F = E x 12
Denarna socialna pomoč	160.180.215	20.022.527	23.186.086	3.163.559	37.962.711
Izredna denarna socialna pomoč	13.848.441	1.731.055	2.004.562	273.507	3.282.081
Varstveni dodatek	29.356.986	3.669.623	4.249.424	579.800	6.957.606
Pogrebnine	1.492.690	186.586	216.067	29.481	353.768
Posmrtnine	722.725	90.341	104.614	14.274	171.286
Skupaj	205.601.057	25.700.132	29.760.753	4.060.621	48.727.451

Viri: MDDSZ, 2022c, tabela 3; lastni izračun.

Če bi uveljavili novi osnovni znesek minimalnega dohodka (488,58 EUR), bi se socialni transferji, vezani na to osnovo – upoštevaje povprečne izdatke v obdobju januar-avgust – zvišali za približno 48,7 milijona EUR na leto oziroma dobre 4 milijone EUR mesečno. Za denarno socialno pomoč bi bilo mesečno potrebnih 3,2 milijona EUR več, na letni ravni pa slabih 38 milijonov EUR več. Za varstveni dodatek bi šlo dodatnih slabih 7 milijonov EUR na leto, za izredno denarno socialno pomoč pa 3,3 milijona EUR. Izdatki za pogrebnine in posmrtnine bi se skupaj zvišali za 525 tisoč EUR letno. To so, seveda, grobe ocene, saj drugačne niso možne.

Predvideti bi bilo treba tudi povečanje števila upravičencev do vseh navedenih transferjev zaradi višjega dohodkovnega cenzusa za upravičenost, toda za to oceno nimamo ustrezne podlage. Zaradi

³⁵ Transferji posameznikom in gospodinjstvom so bili s 1. marcem 2022 zvišani za 4,9 %. Izdatki v januarju-avgustu 2022 niso ustrezno zvišani (izplačila januarja in februarja bi bila višja za skupaj 1.256.355 EUR), ker na drugi strani ugotavljamo zniževanje števila prejemnikov večine transferjev, ki so vezani na osnovni znesek minimalnega dohodka, tako da se to dvoje delno kompenzira.

višjega števila prejemnikov denarne socialne pomoči bi se povečalo tudi število upravičencev do plačila prispevka za osnovno zdravstveno zavarovanje in kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev.

3 PRIMERJALNI PREGLED UREDITVE MINIMALNEGA DOHODKA OZ. DENARNE SOCIALNE POMOČI V IZBRANIH DRŽAVAH EU

Glavna podlaga za primerjalni pregled ureditve minimalnega dohodka oz. denarne socialne pomoči v izbranih desetih državah EU so podatki evropskega informacijskega sistema za področje socialne zaščite (Mutual Information System on Social Protection) po stanju 1. julija 2021 (MISSOC, 2021). Hrvaško ureditev smo povzeli po novem zakonu (Zakon o socialni skrbi, 2022), ki velja od 17. februarja 2022, ker tista iz MISSOC ni več aktualna. V primerih, ko informacije v MISSOC niso bile jasne ali popolne, smo od nacionalnih ekspertov pridobili dodatne informacije.

Izbrane države praviloma določajo minimalni dohodek in zagotavljajo denarno socialno pomoč kot razliko med minimalnim dohodkom in lastnimi dohodki gospodinjstva (ob upoštevanju premoženja). Nekatere države pa imajo pomembne posebnosti.

Češka ima še t.i. existenčni minimum, ki se uporablja, če prejemniki pomoči ne izrabijo vseh razpoložljivih možnosti za povečanje svojih dohodkov z lastnimi dejanji. Existenčni minimum npr. znaša 65 % minimalnega dohodka za samsko osebo.

V Estoniji računajo denarno pomoč kot razliko med vsoto minimalnega dohodka in stanovanjskih stroškov na eni strani in lastnimi dohodki na drugi strani. Temeljni cilj sheme je torej zagotoviti, da imajo gospodinjstva po plačilu razumnih stanovanjskih stroškov še vedno na voljo sredstva v višini minimalnega dohodka.

V Litvi denarna socialna pomoč vključuje socialno pomoč in povračilo stroškov ogrevanja, tople vode in pitne vode. Upravičenci na Finskem prejmejo poleg denarne socialne pomoči tudi nadomestilo stanovanjskih in večjih zdravstvenih izdatkov. Stanovanjske izdatke se nadomesti v dejanski višini, razen če se jih oceni kot nerazumno visoke. Za vsako občino in velikost družine je opredeljena zmerina višina izdatkov.³⁶

V Nemčiji se prejemnikom denarne socialne pomoči krijejo tudi razumni dejanski stroški stanovanja in ogrevanja, poleg tega pa jim je zagotovljeno zdravstveno in socialno zavarovanje. Lahko se jim odobrijo tudi dodatki zaradi povečanih potreb določenih skupin (npr. enostarševskih družin, nosečnic, oseb, ki potrebujejo drago prehrano zaradi določenih bolezni, itd.), dodatki za enkratne potrebe, ki niso vključene v minimalni dohodek, ter dodatki v zvezi s šolanjem otrok.

Na Nizozemskem se poleg denarne socialne pomoči izplača regres za letni dopust v višini 5 % minimalnega dohodka. Na Hrvaškem se znesek zajamčenega minimalnega prejemka gospodinjstva poveča za stroške nastanitve člana gospodinjstva v dijaškem domu med šolskim letom, razen če so ti stroški že drugače plačani.

Slovaška k minimalnemu dohodku prišteje pripadajoče dodatke (zaščitni dodatek (za osebe, ki niso zmožne za delo), aktivacijski dodatek, stanovanjski dodatek in otroški dodatek) in na tej podlagi določi denarno socialno pomoč.

³⁶ Poleg tega občine dodeljujejo preventivno socialno pomoč, katere namen je spodbujati samostojno življenje osebe ali družine in socialno vključenost. Dodelijo jo za različne stroške, ki izhajajo iz posebnih potreb ali okoliščin (npr. dolgotrajno prejetje socialne pomoči, dolgotrajne ali hude bolezni, pristočasne dejavnosti in konjički otrok) – v redkih primerih tudi, če oseba/družina ni upravičena do osnovne socialne pomoči. Izplačila so lahko v enkratnem znesku ali mesečna.

Na Švedskem imajo denarno socialno pomoč za osebne izdatke, gospodinjstvo pa prejme še dodatni znesek za skupne gospodinjске izdatke (od 100 EUR mesečno za enočlansko gospodinjstvo do 224 EUR za sedemčlansko gospodinjstvo, kar je 0,32 oz. 0,72 minimalnega dohodka za samsko osebo).

3.1 Družinski člani, za katere je opredeljen minimalni dohodek, in uteži

V tabeli 12 so navedene osebe, za katere je v izbranih desetih državah EU določen minimalni dohodek. Za te osebe so navedene tudi pripadajoče uteži.

Nekatere izmed izbranih držav (Češka, Estonija, Litva in Portugalska) imajo razmeroma kratek seznam kategorij oseb, za katere je določena utež, medtem ko je v ostalih državah (Finska, Hrvaška, Nemčija, Nizozemska, Slovaška in Švedska) seznam daljši.

Češka ekvivalenčna lestvica predvideva precej majhno ekonomijo obsega, zlasti pri odraslih članih gospodinjstva (utež 1 za samsko osebo, 0,92 za prvo osebo v gospodinjstvu in 0,83 za vsako naslednjo osebo v gospodinjstvu, ki ni vzdrževani otrok).³⁷ Podobno velja za Finsko, ki ima za odrasle člane gospodinjstva uteži 1 in 0,85; ter za Estonijo, Nemčijo³⁸ in Švedsko³⁹ z utežmi 1 in 0,8.

Hrvaška ima zelo razčlenjene odrasle osebe (osebe, stare 18-64 let); razlikuje med dvema kategorijama samskih oseb in štirimi kategorijami odraslih oseb v veččlanskem gospodinjstvu. Slednje deli na tiste, ki so zmožne za delo, in tiste, ki so popolnoma nezmožne za delo (ta skupina vključuje tudi osebe, stare 65 let in več).

Nizozemska ima drugačen formalni pristop k utežmi za odrasle člane (od 21 let starosti do upokojitvene starosti) kot druge države.⁴⁰ Utež za odraslega člana gospodinjstva je enaka za vse odrasle člane v veččlanskem gospodinjstvu in se znižuje s povečevanjem števila (odraslih) članov gospodinjstva. Preračunano na osnovo, ki je enočlansko gospodinjstvo (utež 1), so uteži na člana gospodinjstva 0,71 v dvočlanskem gospodinjstvu, 0,62 v tričlanskem, 0,57 v štiričlanskem itd., – toda iz tega sledi, da je v vseh primerih (če prvemu odraslemu članu dodelimo utež 1) utež za dodatnega odraslega člana 0,4.

Na Nizozemskem je minimalni dohodek odvisen tudi od starosti odraslih članov gospodinjstva: za osebe od starosti 21 let do upokojitvene starosti je nižji kot za osebe, stare 18-20 let, najvišji pa je za osebe nad upokojitveno starostjo.

V še nekaterih državah imajo višjo utež za osebe, od katerih se ne pričakuje, da bi lahko same izboljšale svoj finančni položaj.⁴¹ Na Hrvaškem je utež za 0,3 višja za samsko osebo, staro 65 let in več, ali za delo popolnoma nezmožno osebo. Za osebe v veččlanskih gospodinjstvih je utež za delo popolnoma nezmožne odrasle osebe (18-64 let) ali starejše osebe višja za 0,25, oz. 1,5 v primeru starša samohranilca.⁴²

V Estoniji pripada samski osebi v upokojitveni starosti, ki živi v samskem gospodinjstvu, pavšalni znesek, ki je bil leta 2021 enak dodatni uteži 0,06.

V Litvi uteži za samske osebe upadajo glede na to, ali so prejemniki do 6 mesecev, 6-12 mesecev ali več kot 12 mesecev.

³⁷ Na Češkem prejmejo osebe z dragimi dietami višje zneske denarne socialne pomoči.

³⁸ V Nemčiji so uteži nižje za osebe, ki bivajo v ustanovah.

³⁹ Posebnost Švedske je, da se ekvivalenčna lestvica nanaša samo na osebne izdatke. Poleg zneska za osebne izdatke se denarna socialna pomoč sestoji še iz zneska za skupne izdatke gospodinjstva.

⁴⁰ Na Nizozemskem ni uteži za otroke. Denarnemu dohodku za starša/starše se dodajo otroški dodatki in referenčni stroški otroka.

⁴¹ V Sloveniji imamo za ta namen varstveni dodatek.

⁴² Starši samohranilci so že v izhodišču deležni višje uteži (kar velja tudi za otroke v enostarševskih družinah).

Na Slovaškem je minimalni dohodek opredeljen za tipe družin. Enak je npr. za družine z 1-4 otroki, saj za vsakega otroka prejema še otroški dodatek, ki je eden od štirih dodatkov, ki se avtomatično upoštevajo pri odmeri denarne socialne pomoči.

Na Nizozemskem ni uteži za otroke. Minimalnemu dohodku za starša se dodajo otroški dodatki in referenčni stroški otroka (*angl.* child budget). Tudi v Litvi nimajo posebnih uteži za otroke, ki jih obravnavajo kot dodatne družinske člane. Če pa so v gospodinjstvu samo otroci, se štejejo kot prvi, drugi itd. družinski član.

Na Portugalskem je za vsakega otroka enaka utež (0,5). Uteži za otroke so na Češkem razmeroma visoke in naraščajo s starostjo otroka (od 0,51 do 0,72). Tudi v Nemčiji so uteži višje za starejše otroke, starostne skupine pa so »manj kot 6 let«, »6-13 let« in »14-17 let«. Podobno velja za Švedsko, kjer so starostne skupine »do 1 leta«, (...), »15-18 let« in »19-20 let, obiskuje srednjo šolo«. Na Finskem se uteži razlikujejo za otroke do 10 let starosti in tiste, stare 10-17 let (za mlajše otroke so nižje za 0,07), ob tem pa so za vsakega nadaljnjega otroka nižje za 0,05.⁴³ Na Finskem in v Nemčiji imajo posebno utež za polnoletne otroke, ki živijo s starši (0,73 oz. 0,8). Na Finskem se uteži za otroke – poleg po starosti – razlikujejo tudi po vrstnem redu rojstva otroka.

Enostarševske družine oz. družine samohranilcev⁴⁴ prejema v nekaterih državah višjo denarno socialno pomoč. V Estoniji jim pripada dodatna utež v višini 0,1 minimalnega dohodka, na Finskem pa 0,14. Na Hrvaškem je utež za delovno zmožnega starša samohranilca (starša, ki živi sam z otrokom, sam skrbi zanj in ga sam preživlja) za 0,5 višja od uteži za druge odrasle za delo zmožne osebe v veččlanskih gospodinjstvih, medtem ko je utež za delo popolnoma nezmožnega starša samohranilca za 0,4 višja od uteži za enake druge odrasle osebe v veččlanskih gospodinjstvih.⁴⁵ Tudi uteži za otroke so višje, če ti živijo v enostarševski družini (za 0,1) ali so otroci starša samohranilca (za 0,2).⁴⁶

Ponekod se upoštevajo posebnosti posameznikov. Npr. na Hrvaškem velja posebna utež (1,2) za nosečnice in matere do šest mesecev po porodu; ta utež je za 0,5 višja kot za odraslo osebo v veččlanskem gospodinjstvu oz. za 0,2 višja od uteži za samsko osebo. Utež za brezdomca, ki ima zagotovljeno nastanitev ali organizirano prebivanje v zavetišču, kot tudi za žrtev nasilja v družini in žrtev trgovine z ljudmi, ki ji je priznana storitev namestitve v kriznih situacijah, je 0,5.

Na Slovaškem je minimalni dohodek opredeljen za tipe družin. Enak je npr. za družine z 1-4 otroki, saj za vsakega otroka prejema še otroški dodatek, ki je eden od štirih dodatkov, ki se avtomatično upoštevajo pri odmeri denarne socialne pomoči.

Tudi na Hrvaškem je navzgor omejen znesek denarne socialne pomoči, ki ga sme prejeti posamezno gospodinjstvo. Ta ne sme presežati 150 % bruto minimalne plače v državi.

Na drugi strani pa se v Litvi lahko občina na podlagi ocene življenjskih pogojev gospodinjstva odloči za dodelitev denarne socialne pomoči v primerih, ko dohodek gospodinjstva za 50 % ali manj presega minimalni dohodek za prvega družinskega člana.

⁴³ Na voljo so podatki za 1.-3. otroka.

⁴⁴ Na Hrvaškem razlikujejo med obema tipoma družin. Enostarševska družina je družina, v kateri živijo otrok oziroma otroci in eden od staršev. Samohranilec je starš, ki živi sam z otrokom, sam skrbi zanj in ga sam preživlja. Zato smo pri prevodu upoštevali uporabljene angleške termine (one-parent family, single parent, single-parent family) in uporabljamo v Sloveniji neprijavljeni termin »samohranilec«. Pri tem ne moremo vedeti, ali so bili angleški termini pravilno uporabljeni.

⁴⁵ Na Hrvaškem ni razlike med prvim in ostalimi odraslimi člani veččlanskega gospodinjstva.

⁴⁶ Razlika med tema družinama je razložena v opombi 26.

Tabela 12: Kategorije upravičencev (družinskih članov), za katere je opredeljen minimalni dohodek; izbrane države Evropske unije

Država	Družinski član	Utež	Posebnosti
Češka Denarna socialna pomoč <i>(Příspěvek na živobytí)</i> <i>(angl. allowance for living)</i>	Minimalni dohodek (življenjski minimum; <i>Životní minimum</i>):		Osnovi za izračun višine denarne socialne pomoči (<i>Příspěvek na živobytí</i>) sta minimalni dohodek (<i>Životní minimum</i>) in eksistenčni minimum (<i>Existenční minimum</i>). Eksistenčni minimum (<i>Existenční minimum</i>) se uporablja, če prejemniki pomoči ne izrabijo vseh razpoložljivih možnosti za povečanje svojih dohodkov z lastnimi dejanji. Načeloma dodatki niso predvideni, ampak npr. osebe z dragimi dietami prejmejo višje zneske (za 1.000-2.800 CZK). ⁴⁷
	– samska oseba	1	
	– prva oseba v gospodinjstvu	0,92	
	– vsaka naslednja oseba, ki ni vzdrževani otrok	0,83	
	– otrok, mlajši od 6 let	0,51	
– otrok 6-15 let	0,63		
– otrok 15-26 let.	0,72		
	Eksistenčni minimum (<i>Existenční minimum</i>)	0,65	
Estonija Minimalni dohodek <i>(Toimetulekutoetus)</i> <i>(angl. subsistence benefit)</i>	– samska oseba ali prva oseba v družini	1	Temeljni cilj sheme je zagotoviti, da imajo družine ali samske osebe po plačilu razumnih stanovanjskih stroškov še na voljo sredstva v višini minimalnega dohodka. Upoštevajo se stanovanjski stroški v razumnih mejah. Osnovna formula je: denarna socialna pomoč = minimalni dohodek + stanovanjski stroški – lastni dohodek.
	– vsak naslednji polnoletni družinski član	0,8	
	– mladoletni družinski član	1,2	
	Dodatek za prejemnika, katerega družinski člani so vsi mlajši od 18 let (tj. dodatek za starša samohranilca)	0,1	
	Samska oseba v upokojitveni starosti, ki živi v sama	Pavšalni znesek (sedanja utež je 0,06).	

⁴⁷ Za primerjavo navajamo, da minimalni dohodek za samsko osebo znaša 3.860 CZK.

Tabela 12 (nadaljevanje)

Država	Družinski član	Utež	Posebnosti
Finska Osnovna socialna pomoč (<i>Perustoimeentulotuki</i>) (<i>angl. basic social assistance</i>)	– samska oseba	1	Za gospodinjstvo se štejeta starša, ki živita skupaj, njuni mladoletni otroci, mladoletni otroci drugega starša, zakonski pari in drugi dve osebi, ki živita skupaj kot par. Poleg denarne socialne pomoči upravičenci prejmejo tudi nadomestilo stanovanjskih in večjih zdravstvenih izdatkov. ⁴⁸ Stanovanjske izdatke se nadomesti v dejanski višini, razen če se jih oceni kot nerazumno visoke. Za vsako občino in velikost družine je opredeljena zmera višina stanovanjskih izdatkov. Poleg tega občine dodeljujejo preventivno socialno pomoč (<i>Ehkäisevä toimeentulotuki</i>), katere namen je spodbujati samostojno življenje osebe ali družine in socialno vključenost. Dodelijo jo za različne stroške, ki izhajajo iz posebnih potreb ali okoliščin (npr. dolgotrajno prejemanje socialne pomoči, dolgotrajne ali hude bolezni, pritožbe, prostovoljne dejavnosti in konjički otrok) – v redkih primerih tudi, če oseba/družina ni upravičen do osnovne socialne pomoči. Izplačila so lahko v enkratnem znesku ali mesečna.
	– samohranilec	1,14	
	– ostale osebe nad 18 let	0,85	
	– odrasla oseba, ki živi s starši	0,73	
	– otroci od 10 do 17 let:		
	1. otrok	0,7	
	2. otrok	0,65	
	3. otrok	0,6	
	– otroci, mlajši od 10 let:		
	1. otrok	0,63	
2. otrok	0,58		
3. otrok	0,53		

⁴⁸ Ti vključujejo doplačila uporabnikov javnih zdravstvenih storitev, potne stroške v zvezi z javnimi zdravstvenimi storitvami, izdatke za zobozdravstvene storitve in očala.

Tabela 12 (nadaljevanje)

Država	Družinski član	Utež	Posebnosti
Hrvaška	Samske osebe:		Znesek zajamčenega minimalnega prejemka gospodinjstva: – se poveča za stroške nastanitve člana gospodinjstva v dijaškem domu za čas šolskega leta, razen če so že drugače plačani; – ne sme presegati 150 % bruto minimalne plače v Republiki Hrvaški.
Zajamčeni minimalni prejemek (Zajamčena minimalna naknada)	– za delo zmožna samska oseba,	1	
	– starejša oseba ⁴⁹ ali za delo popolnoma nezmožna oseba	1,3	
	Osebe v veččlanskem gospodinjstvu:		
	– odrasla ⁵⁰ za delo zmožna oseba	0,7	
	– za delo popolnoma nezmožna odrasla oseba ali starejša oseba	0,95	
	– za delo zmožen starš samohranilec ⁵¹	1,2	
	– za delo popolnoma nezmožen starš samohranilec	1,35	
	– otrok	0,7	
	– otrok v enostarševski družini ⁵²	0,8	
	– otrok starša samohranilca	0,9	
	– nosečnice in matere do 6 mesecev po porodu.	1,2	
Brezdomec, ki ima zagotovljeno nastanitev ali organizirano prebivanje v zavetišču ⁵³	0,5		
Žrtev nasilja v družini in žrtev trgovine z ljudmi, ki ji je priznana storitev namestitve v kriznih situacijah ⁵⁴	0,5		

⁴⁹ Starejša oseba je oseba, stara 65 let in več.

⁵⁰ Odrasla oseba je oseba, ki je dopolnila 18 let in še ni dopolnila 65 let (torej oseba, stara 18-64 let).

⁵¹ Samohranilec je starš, ki živi sam z otrokom, sam skrbi zanj in ga sam preživlja.

⁵² Enostarševska družina je družina, v kateri živijo otrok oziroma otroci in eden od staršev.

⁵³ Ob izpolnjevanju drugih pogojev.

⁵⁴ Ob izpolnjevanju drugih pogojev.

Tabela 12 (nadaljevanje)

Država	Družinski član	Utež	Posebnosti
Litva Denarna socialna pomoč (<i>Piniginė socialinė parama</i>)	Za obdobje do 6 mesecev:		Osnova, na katero se aplicirajo uteži za denarno socialno pomoč, je znesek državne podpore (<i>angl. state supported income</i>). Ta ne more biti nižji od 50 % minimalnih potrošnih potreb. Na podlagi ocene življenjskih pogojev gospodinjstva se lahko občina odloči za dodelitev denarne socialne pomoči v primerih, ko dohodek gospodinjstva za 50 % ali manj presega minimalni dohodek za prvega družinskega člana.
	– samska oseba	1,4	
	– prvi družinski član	1,1	
	– drugi družinski član	1	
	– tretji in naslednji družinski član	0,77	
	Iz tega izvedeno (za obdobje do 6 mesecev): ⁵⁵		
	– samska oseba	1	
	– prvi družinski član	0,79	
	– drugi družinski član	0,71	
	– tretji in naslednji družinski član	0,55	
	Za obdobje 6-12 mesecev:		
	– samska oseba	1,2	
	Za več kot 12 mesecev:		
	– samska oseba	1,1	
Če so prejemniki samo otroci:			
– 1. otrok	1,1		
– 2. otrok	1		
– 3. otrok	0,77		
Če dohodek gospodinjstva za največ 50 % presega minimalni dohodek za prvega družinskega člana (možna opcija, dodeljuje občina):			
– gospodinjstvo z 1-2 članoma	0,25		
– gospodinjstvo s 3-4 člani	0,5		
– gospodinjstvo s 5 in več člani	0,7		

⁵⁵ Izračun avtorice.

Tabela 12 (nadaljevanje)

Država	Družinski član	Utež	Posebnosti
Nemčija Minimalni dohodek (<i>Hilfe zum Lebensunterhalt</i>) (<i>angl. subsistence benefit</i>)	– samska oseba ali starš samohranilec	1	Minimalni dohodek: Skupno gospodinjstvo je par ali družina, ki živi skupaj v enem gospodinjstvu in s tem v enem stanovanju. Minimalni dohodek krije stroške prehrane, osebne higiene, gospodinjske opreme in osebnih potreb v vsakodnevem življenju. Krijejo se tudi razumni dejanski stroški stanovanja in ogrevanja. Poleg tega je zagotovljeno zdravstveno in socialno zavarovanje. Poleg tega se na zahtevo odobrijo dodatki za naslednje potrebe: i) povečane potrebe določenih skupin (npr. enostarševske družine, nosečnice, osebe, ki potrebujejo drago prehrano zaradi določenih bolezni, itd.). ii) Enkratne potrebe, ki niso vključene v minimalni dohodek: - začetna oprema stanovanja, vključno z gospodinjskimi aparati, - osnovna oblačila, vključno s tistimi za nosečnost in rojstvo, - nakup in popravilo ortopedskih čevljev ter terapevtskih pripomočkov in opreme. iii) Izobraževalne potrebe otrok, mladostnikov in učencev: - šolski ali vrtčevski izleti, ki trajajo en ali več dni, - šolske potrebščine, - prevoz v šolo, - kosila v šoli in vrtcu/otroškem varstvu, - pomoč pri izvenšolskem učenju/študiju in - podpora za sodelovanje v družbenem in kulturnem življenju skupnosti - pavšalni znesek 15 EUR na mesec (npr. članarine in izdatki za klube, kulturo in rekreacijo).
	– zakonec, registrirani partner ali drug partner	0,9	
	– odrasla oseba v institucionalni namestitvi; odrasla oseba, ki ne dela, mlajša od 25 let, ki živi v gospodinjstvu s starši ⁵⁶	0,8	
	– otrok od 15. leta dalje (oz. otrok, star , 14-17 let ⁵⁷)	0,84	
	– otrok od 7 do 14 let (6-13 let ⁵⁸)	0,69	
– otrok, mlajši od 6 let	0,63		

⁵⁶ Dodatna informacija pridobljena od nacionalnega eksperta.

⁵⁷ Dodatna informacija pridobljena od nacionalnega eksperta.

⁵⁸ Dodatna informacija pridobljena od nacionalnega eksperta.

Tabela 12 (nadaljevanje)

Država	Družinski član	Utež	Posebnosti
Nizozemska Minimalni dohodek	Osebe, stare 21 let ali več (do upokojitvene starosti ⁵⁹):		Minimalni dohodek je odvisen tudi od starosti članov gospodinjstva. Uteži se aplicirajo na minimalno plačo. Poleg denarne socialne pomoči se izplača regres za letni dopust v višini 5 % minimalnega dohodka. Ni uteži za otroke. Denarnemu dohodku za starša se dodajo otroški dodatki in referenčni stroški otroka (<i>angl.</i> child budget).
	– poročeni par/zunajzakonska partnerja (z otroki ali brez otrok)	1	
	– samska oseba/starš samohranilec	0,7	
	– oseba v dvočlanskem gospodinjstvu	0,5	
	– oseba v tričlanskem gospodinjstvu	0,4333	
	– oseba v štiričlanskem gospodinjstvu	0,4	
	– itd.		
	Samska oseba, stara 18, 19 ali 20 let, itd. Iz tega izvedeno: ⁶⁰	0,1728	
	– oseba, stara 21 let ali več (do upokojitvene starosti):		
	– samska oseba/starš samohranilec	1	
– poročena oseba, zunajzakonski partner, oseba v dvočlanskem gospodinjstvu	0,71		
– oseba v tričlanskem gospodinjstvu	0,62		
– oseba v štiričlanskem gospodinjstvu	0,57		
– itd.			
– samska oseba, stara 18, 19 ali 20 let.	0,25		
– itd.			
Portugalska Minimalni dohodek za socialno vključenost (<i>Rendimento social de inserção</i>)	– samska oseba ali prva odrasla oseba	1	
	– vsaka nadaljnja odrasla oseba	0,7	
	– vsak otrok	0,5	

⁵⁹ Dodatna informacija pridobljena od nacionalnega eksperta.

⁶⁰ Izračun avtorice. Utež 1 je enaka 0,7 minimalne plače.

Tabela 12 (nadaljevanje)

Država	Družinski član	Utež	Posebnosti
Slovaška	<p>Življenjski minimum⁶¹:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prva odrasla oseba – vsaka nadaljnja odrasla oseba – vsak vzdrževani otrok (ali nevzdrževani otrok do starosti 18 let) <p>Denarna socialna pomoč:</p> <ul style="list-style-type: none"> – samska oseba – en starš z 1-4 otroki – par – par z 1-4 otroki – en starš s 5 in več otroki – par s 5 in več otroki 	<p>1</p> <p>0,70</p> <p>0,46</p> <p>1</p> <p>1,9</p> <p>1,74</p> <p>2,6</p> <p>2,78</p> <p>3,5</p>	<p>Znesek denarne socialne pomoči se izračuna kot razlika med vsoto mesečnega najvišjega teoretičnega osnovnega zneska materialne pomoči (minimalnega dohodka (<i>Dávka v hmotnej núdži</i>) in štirih dodatkov) in dohodkom posameznika ali gospodinjstva.</p> <p>Dodatki so:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zaščitni dodatek v treh višinah (za osebo nad upokojitveno starostjo, invalida z manj kot 30 % delovne zmožnosti ali oskrbnika težje invalidne osebe; za osebo, bolno od 30 dni do 12 mesecev; za nosečnico od 4. meseca nosečnosti ali starša samohranilca, ki skrbi za otroka do enega leta starosti); – aktivacijski dodatek⁶² (v dveh višinah: za osebo z dohodkom največ na ravni minimalne plače in za druge kategorije oseb); – stanovanjski dodatek (v dveh višinah: za samsko osebo in za gospodinjstvo z 2 ali več člani); in – otroški dodatek. <p>Na primer, par z dvema otrokoma lahko skupaj prejme 6,3-kratnik minimalnega dohodka za samsko osebo, brezposelna samska oseba pa 2,9-kratnik.</p>

⁶¹ Iz gradiva ni jasno, kako se življenjski minimum uporablja v praksi.

⁶² Pavšalni znesek aktivacijskega dodatka (*Aktivačný príspevok*) je namenjen podpori osebe v delovni dobi pri pridobivanju, vzdrževanju in povečevanju znanja, poklicnih veščin in praktičnih izkušenj ter delovnih navad za izboljšanje poklicnih možnosti na trgu dela. Pogoji so: dohodek na ravni minimalne plače; prijava na zavodu za zaposlovanje; sodelovanje v aktivacijskih ukrepih; dijak srednje šole ali študent, ki vzgaja otroka do 3. leta starosti; prejemnik starševskega nadomestila/dodatka; vključenost v manjša javna dela ali prostovoljno delo; vključenost v prostovoljno služenje vojaškega roka.

Tabela 12 (nadaljevanje)

Država	Družinski član	Utež	Posebnosti
Švedska Denarna socialna pomoč (<i>Ekonomiskt bistånd</i>)	Za osebne izdatke:		Gospodinjstvo temelji na konceptu nuklearne družine: starš/starša in otroci, mlajši od 18 let ali do 20 let, če še obiskujejo srednjo šolo (ne upoštevajo se stari starši in druge osebe, ki živijo pod isto streho). Gospodinjstvo prejme še dodatni znesek za skupne gospodinjске izdatke (od 100 EUR za enočlansko gospodinjstvo do 224 EUR za sedemčlansko gospodinjstvo).
	– samska oseba	1	
	– par (implicitno: druga odrasla oseba),	1,8	
	– otrok do 1 leta	0,8	
	– (...)	0,7	
	– otrok, star 15-18 let	1,26	
– otrok, star 19-20 let, ki obiskuje srednjo šolo	1,27		

Viri: MISSOC, 2021 (za vse države razen Hrvaške); Zakon o socialnoj skrbi, 2022⁶³ (za Hrvaško); nacionalni eksperti.

⁶³ Velja od 17. februarja 2022.

3.2 Način upoštevavanja dohodkov in premoženja pri ugotavljanju materialnega položaja

3.2.1 Posebnosti pri upoštevavanju dohodka

Predstavitev posebnosti pri upoštevavanju dohodka temelji na tabeli 13.

Pri ugotavljanju upravičenosti do denarne socialne pomoči se praviloma upoštevajo vsi dohodki vseh članov gospodinjstva, a v Nemčiji se upoštevajo samo dohodki odraslih oseb. Dohodek otroka (npr. otroški dodatek) se upošteva le za njegove lastne potrebe. Če so potrebe otroka pokrite z lastnimi dohodki ali premoženjem, se otroka ne šteje za člana skupnega gospodinjstva. Na Finskem se ne upoštevajo nekateri redni dohodki otroka, mlajšega od 18 let.

V primeru polnoletnih otrok, ki so upravičeni do denarne socialne pomoči in živijo v gospodinjstvu staršev, se v Nemčiji dohodki staršev ne upoštevajo, ker ne gre za skupnost, ki naj bi si zagotavljala medsebojno pomoč.

Na Portugalskem se k mesečnemu dohodku gospodinjstev v socialnih stanovanjih prišteje določeni znesek (največ 46,36 EUR mesečno).

3.2.2 Dohodki, ki se ne upoštevajo

Pomembnejše vrste dohodka, ki se ne upoštevajo ali se upoštevajo samo delno, so:⁶⁴

- del dohodka iz dela (Češka, Finska, Litva, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Slovaška, Švedska),
- dohodek od manjših kmetijskih zemljišč (Litva),
- del pokojnin (Češka, Nemčija, Slovaška), dodatne starostne pokojnine (Nemčija), družinska pokojnina za mladoletne in polnoletne otroke do določene višine (Hrvaška), invalidska pokojnina do določene višine (Nemčija), pokojnina žrtev vojne (Nemčija),
- zaslužek študentov (Češka, Hrvaška, Portugalska, Slovaška (del)), zaslužek mladoletnih otrok (ki se šolajo) (Estonija, Litva),
- del nadomestil iz zdravstvenega zavarovanja (Češka, Hrvaška),
- (delno ali celotno) nadomestilo za primer brezposelnosti, plačila brezposelnim ter nadomestila za prevoz in nastanitev (Češka, Estonija, Hrvaška, Litva, Slovaška), aktivacijski dodatki (Finska, Slovaška), štipendije za usposabljanje brezposelnih (Litva),
- dodatki za nego in pomoč (Češka, Hrvaška, Litva, Portugalska),
- otroški dodatek (Češka, Hrvaška, Litva, Portugalska),
- starševski/družinski prejemki (Češka, Finska, Hrvaška, Portugalska), starševska nadomestila (Finska, Portugalska (del)),
- dodatek za varstvo otroka (Slovaška),
- socialne pomoči in denarne pomoči, ki se izplačujejo po zakonu o socialnih storitvah in socialnih prejemkih (Litva),
- izredna denarna pomoč občine (Slovaška),
- socialni prejemki invalidov (Estonija, Portugalska), invalidnine (Finska, Hrvaška),
- del rejnine (Češka),

⁶⁴ Pri posameznih vrstah dohodka niso nujno navedene vse izmed desetih izbranih držav, pri katerih se ta vrsta dohodka ne upošteva.

- štipendije (z dodatki) (Češka, Hrvaška, Litva, Portugalska, Slovaška), študentska posojila (Estonija),
- del dohodka iz usposabljanja/vajeništva na delovnem mestu (Češka, Hrvaška),
- del prejemkov za prostovoljno delo (Nemčija, Nizozemska),
- stanovanjski dodatek (Češka, Hrvaška, Litva), dohodek v višini plačane najemnine (Portugalska),
- dohodek v višini plačane preživnine (Estonija, Hrvaška),
- odškodnine/zavarovalnine (Češka, Hrvaška),
- del plačil za zavarovanje (Nemčija),
- podpora, prejeta od delodajalcev, skladov in (dobrodelnih) društev (Češka, Litva),
- dohodek, ki izvira iz humanitarne akcije (Hrvaška, Litva, Nemčija),
- itd.

3.2.3 Posebnosti pri upoštevanju premoženja

Na Finskem ni formalnega praga, zato se lahko uporabi nekaj diskrecije.

Na Portugalskem se denarna socialna pomoč ne dodeli, če skupna vrednost premoženja presega 240-kratno višino osnovnega zneska minimalnega dohodka (tj. tistega za samsko osebo). Vrednost fizičnega premoženja pa ne sme presegati 60-kratnika osnovnega zneska minimalnega dohodka ne glede na število oseb v gospodinjstvu.

Na Hrvaškem se pravica do zajamčenega minimalnega prejemka ne prizna v primeru lastništva vozila, katerega vrednost presega znesek, ki ga določi vlada, razen če gre za vozilo za prevoz starejših in invalidnih oseb ali pa je potrebno zaradi prometne izolacije. Za premoženje ki se ne uporablja za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb osebe/gospodinjstva, se zahteva, da se uporabi za poslovno aktivnost, prodaja ali pa da v najem ali zakup.

Tudi na Češkem, Slovaškem in Švedskem je od prejemnikov denarne socialne pomoči mogoče zahtevati, da (pred dodelitvijo socialne pomoči) prodajo ali oddajo nepremičnine in drugo premoženje, ki se upošteva pri odmeri. Na Švedskem bodo pod določenimi pogoji morda morali prodati tudi hišo, v kateri bivajo, in se preseliti v cenejše stanovanje, vendar je glavno načelo – če je potreba po pomoči začasna – da se denarna socialna pomoč izplača brez prodaje premoženja. Če je kapital vložen v hišo, se na Nizozemskem denarna socialna pomoč zagotovi kot posojilo, vendar ostane nedotaknjena vrednost hiše (oz. vrednost hiše, zmanjšana za hipotekarni dolg) do 53.100 EUR.

V Estoniji prosilec za denarno socialno pomoč predloži pisni seznam nepremičnin in premičnega premoženja (glavno prebivališče, druga bivališča, denarna sredstva, vozila) v uporabi ali lasti prosilca in njegove družine. Lokalne oblasti ne ocenjujejo vrednosti premoženja, vendar imajo pravico zavrniti dodelitev denarne socialne pomoči, če ugotovijo, da premičnine in nepremičnine, ki jih ima v lasti ali uporablja (vključno za prodajo ali najem) prosilec ali njegova družina, predstavljajo zadostna sredstva za preživljanje. Po oceni premoženjskega položaja družine se sklene pogodba, v kateri se določi rok, do katerega mora družina dati nepremičnino oceniti nepremičninskemu posredniku, jo dati v najem ali jo prodati. Izvzeto je stanovanje, v katerem družina živi.

3.2.4 Premoženje, ki se ne upošteva

V Nemčiji se upošteva samo premoženje odraslih oseb. Na Finskem se ne upošteva premoženja otroka, mlajšega od 18 let, kadar to premoženje presega stroške vzdrževanja otroka. Tudi na Švedskem

premoženja mladoletne osebe praviloma ni mogoče uporabiti za preživljanje starša, brata ali sestre, temveč le to mladoletno osebo.

Praviloma se (vsaj delno) ne upošteva hiše/stanovanja, ki se ga uporablja za stanovanje. Na Češkem se ne upoštevajo tudi nepremičnine, ki se uporabljajo za pridobitno dejavnost.

Neupoštevano premoženje zajema:⁶⁵

- pavšalno vrednost premoženja (Nemčija),
- zemljišče, ki se uporablja za osebne namene (Slovaška),
- standardno stanovanjsko/gospodinjsko opremo oz. predmete, ki so nujni za vsakdanje življenje (Češka, Estonija, Finska, Nemčija, Nizozemska, Slovaška),
- predmete, ki so nujni za študij in delo (Estonija, Finska, Nizozemska),
- stroje in naprave, potrebne za pridobitno dejavnost (vključno z avtomobili) (Češka, Nemčija, Nizozemska), živino, perutnino, živali in čebelje panje do določene skupne vrednosti (Litva),
- avtomobil za prevoz otrok in invalidnih oseb (Češka, Slovaška), avtomobil, starejši od 10 let (Slovaška), avtomobil manjše vrednosti (Slovaška),
- vrednostne papirje do določene skupne vrednosti (Litva),
- umetniška dela, dragulje, nakit, plemenite kovine do določene vrednosti (Litva),
- del gotovine (Češka, Litva, Nizozemska),
- privarčevana sredstva v dodatnem pokojninskem zavarovanju (Češka, Nemčija),
- sredstva, ki bodo očitno kmalu namenjena gradnji hiše ali nakup stanovanja za osebe, ki potrebujejo oskrbo, ali invalide (Nemčija),
- del drugih denarnih prihrankov (Češka, Nemčija, Nizozemska),
- itd.

⁶⁵ Pri posameznih vrstah niso navedene vse izmed desetih izbranih držav.

Tabela 13: Dohodek in premoženje, ki se ne upoštevajo pri odmeri; izbrane države Evropske unije

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
Češka Denarna socialna pomoč <i>(Příspěvek na živobytí)</i> <i>(angl. allowance for living)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – 30 % dohodka iz zaposlitve, – 20 % starostnih, invalidskih in družinskih pokojnin, – 20 % nadomestil iz zdravstvenega zavarovanja, – 20 % nadomestila za primer brezposelnosti in prekvalifikacije, – dodatek za nego, – dodatek za mobilnost, – dodatek za posebno pomoč, – starševski in otroški dodatki,⁶⁶ – del rejnine, ki se izplača, če otrok potrebuje nego, – štipendija, – stanovanjski dodatek,⁶⁷ – 30 % dohodka iz usposabljanja/vajeništva na delovnem mestu, – nadomestilo za škodo in poškodbe, odškodnina, – zavarovalnina, – pomoč žrtvam kaznivih dejanj, – podpora, prejeta od delodajalcev, skladov in (dobrodelnih) društev, – dohodek od darovanja krvi, – dodatna pokojnina udeležencev odporniškega gibanja. 	<ul style="list-style-type: none"> – Nepremičnine, ki se uporabljajo za stanovanje (hiša/stanovanje) in za pridobitno dejavnost. Premičnine: <ul style="list-style-type: none"> – standardna stanovanjska oprema, – stroji in naprave, potrebni za pridobitno dejavnost (vključno z avtomobili), – avtomobili za prevoz otrok in invalidnih oseb, – medicinski pripomočki za invalide, – gotovina do 7.720 CZK (303 EUR) (dvakratnik minimalnega dohodka za samsko osebo), – privarčevana sredstva v zasebnem pokojninskem zavarovanju in drugi prihranki pod določenim limitom. 	Pogoj za upravičenost do denarne socialne počti je razumna prodaja ali uporaba nepremičnin/sredstev, ki se upoštevajo pri odmeri.

⁶⁶ Dodatna informacija je bila pridobljena od nacionalnega eksperta.

⁶⁷ Dodatna informacija je bila pridobljena od nacionalnega eksperta.

Tabela 13 (nadaljevanje)

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
<p>Estonija</p> <p>Minimalni dohodek (<i>Toimetulekutoetus</i>) (angl. <i>subsistence benefit</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Enkratni in občasni prejemki iz državnega ali lokalnega proračuna, – prejemki na podlagi Zakona o socialnih prejemkih invalidov, razen dodatka za starše invalide, – študentska posojila, za katera jamči država, – različni študentski dodatki, – dohodek študentov, – plačila brezposelnim ter nadomestila za prevoz in nastanitev, – zaslužek vzdrževanih otrok do starosti 19 let, ki se šolajo,⁶⁸ – dohodek v višini plačane preživitve. <p>Lokalne oblasti se lahko odločijo tudi za izključitev naslednjih dohodkov:</p> <ul style="list-style-type: none"> – štipendije in prejemki v podporo študiju ali delu, – prejemki za kritje posebnih izdatkov ali izgube; – denarni prejemki in darila od sorodnikov ali prijateljev do višine polovice minimalnega dohodka na družino v enem mesecu. 	<ul style="list-style-type: none"> – Stanovanje, ki se uporablja za stalno bivanje, – predmeti, ki so nujni za vsakdanje življenje, študij in delo, ki jih uporablja ali so v lasti prosilca ali njegove družine. 	<p>Prosilec predloži pisni seznam nepremičnin in premičnega premoženja (glavno prebivališče, druga bivališča, denarna sredstva, vozila) v uporabi ali lasti prosilca in njegove družine.</p> <p>Lokalna oblast ne ocenjuje vrednosti premoženja, vendar ima pravico zavrniti dodelitev denarne socialne pomoči, če ugotovi, da premičnine in nepremičnine, ki jih ima v lasti ali uporablja (vključno za prodajo ali najem) prosilec ali njegova družina, predstavljajo zadostna sredstva za preživljanje.</p> <p>Po oceni premoženjskega položaja družine se sklene pogodba, v kateri se določi rok, do katerega mora družina dati nepremičnino oceniti nepremičninskemu posredniku, jo dati v najem ali jo prodati. Izvzeto je stanovanje, v katerem družina živi.</p>

⁶⁸ Dodatna informacija je bila pridobljena od nacionalnega eksperta.

Tabela 13 (nadaljevanje)

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
<p>Finska</p> <p>Osnovna socialna pomoč (<i>Perustoimeentulotuki</i>) (<i>angl. basic social assistance</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Plače in prejemki, ki se štejejo za nepomembne, – redni dohodki otroka, mlajšega od 18 let (določeni deli), – nadomestilo stroškov prevoza na delo in drugih izdatkov v zvezi z delom, – aktivacijski dodatki, – določeni prejemki (starševska nadomestila/dodatki in invalidnine), – 20 % mesečnega dohodka, vendar ne več kot 150 EUR. Od vsake pomoči v denarju, ki presega te omejitve, se upošteva le presežek nad 150 EUR. Enako velja za vračila davka. 	<ul style="list-style-type: none"> – Stanovanje, v katerem stanujejo, – običajni gospodinjski predmeti, – predmeti, potrebni za delo ali študij, – premoženje otroka, mlajšega od 18 let, kadar presega stroške vzdrževanja otroka, – drugo premoženje, potrebno za preživetje. 	<p>Upošteva se lahko vse unovčljive premičnine (vključno s prihranki) v lasti osebe/družine). Ni formalnega praga, zato se lahko uporabi nekaj diskrecije.</p>
<p>Hrvaška</p> <p>Zajamčeni minimalni prejemek (<i>Zajamčena minimalna naknada</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Nadomestilo stanovanjskih stroškov, – nadomestilo ogroženemu kupcu energentov, – nadomestilo zaradi telesne poškodbe, – ortopedski dodatek, – osebna invalidnina, – dodatek za pomoč in nego, – otroški dodatek, – dodatki, ki jih zagotavljajo lokalne in regionalne skupnosti, – štipendije za izobraževanje dijakov ali študentov v času rednega šolanja ali študija, do 26. leta starosti, – donacije pravnih in fizičnih oseb za zdravstvene potrebe fizične osebe, – enkratne donacije pravnih in fizičnih oseb do zneska 10.000,00 HRK letno, – pomoč za omilitev posledic naravne nesreče, 	<p>–</p>	<p>Do zajamčenega minimalnega prejemka je upravičena oseba, ki sredstev za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb ne more zagotavljati v zadostni višini na podlagi :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. lastnega dohodka samske osebe ali članov gospodinjstva ter preživninskega zavezanca, 2. prodaje ali oddaje v najem stanovanja ali hiše v lasti samske osebe ali člana gospodinjstva, v kateri ta ne stanuje,

Tabela 13 (nadaljevanje)

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
<p>Hrvaška (nadaljevanje)</p> <p>Zajamčeni minimalni prejemek (Zajamčena minimalna naknada)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – začasna preživnina za otroka, – preživnina za mladoletnega in polnoletnega otroka do višine minimalne plače, – družinska pokojnina za mladoletne in polnoletne otroke do višine minimalne plače, – nagrade učencem med praktičnim poukom in vajeništvom, – denarna pomoč in nadomestilo stroškov prevoza v času izobraževanja po predpisu, ki ureja zaposlovanje, – prejemki po zakonu, ki ureja varstvo vojnih in civilnih invalidov vojne, – enkratna denarna pomoč za novorojenčka in denarna pomoč za opremo novorojenčka (tudi s strani lokalnih in regionalnih skupnosti), – dohodek iz dela dijakov in študentov preko dijaških in študentskih društev, – denarna pomoč, nadomestilo za prevoz, nastanitev in prehrano brezposelne osebe, ki je vključena v poklicno rehabilitacijo ali sodeluje pri projektu ali programu, ki se izvaja z namenom zaposlitve, – nadomestilo za stroške prevoza v zvezi z zdravstvenim varstvom, – dohodek, ki izvira iz humanitarne akcije, – dohodek v višini plačane preživnine. 		<p>3. prodaje ali uporabe poslovnih prostorov v lasti samske osebe ali člana gospodinjstva,</p> <p>4. prodaje premičnin v lasti samske osebe ali člana gospodinjstva, ki se ne uporabljajo za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb,</p> <p>5. prodaje, zakupa ali najema drugega premoženja v lasti samske osebe ali člana gospodinjstva, ki ne služi zadovoljevanju osnovnih življenjskih potreb, ali na drugi osnovi.⁶⁹</p> <p>Pravica do zajamčenega minimalnega prejemka se ne prizna samski osebi ali gospodinjstvu, če je lastnik registriranega vozila, katerega vrednost presega znesek, ki ga določi vlada. Pri tem se ne upošteva vozilo, ki se uporablja za prevoz samske osebe oz. člana gospodinjstva na podlagi invalidnosti, starejših in invalidnih oseb, ali pa je po oceni strokovnega delavca vozilo potrebno zaradi prometne izolacije.</p>

⁶⁹ Otrokovo premoženje je oproščeno obremenitve ali odtujitve.

Tabela 13 (nadaljevanje)

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
<p>Litva</p> <p>Denarna pomoč (Piniginė parama) socialna socialinė</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Del neto dohodka iz dela, nadomestila za primer brezposelnosti in nadomestila za iskanje zaposlitve: 20 % za tiste, ki nimajo otrok, ali samske osebe, 25 % za pare z enim ali dvema otrokoma, 30 % za pare s tremi ali več otroki, 35 % za starše samohranilce z enim ali dvema otrokoma, 40 % za starše samohranilce s 3 ali več otroki, – dohodek iz zaposlitve mlajših od 18 let, – dohodek od kmetijskih zemljišč v velikosti 1 ha ali manj, – socialne pomoči in denarne pomoči, ki se izplačujejo po zakonu o socialnih storitvah in socialnih prejemkih, – nadomestilo za znižano starostno pokojnino ali invalidsko pokojnino, – izredne pomoči in posebni socialni dodatki, – namensko nadomestilo stroškov nege in pomoči, – dobrodelne denarne donacije, – štipendije za študente visokošolskih ustanov in poklicnih šol, – štipendije za usposabljanje brezposelnih, – nadomestilo dela najemnine ali odplačila lizinga, – dodatek skrbniškega nadomestila, – otroški dodatek, – dohodek v višini preživnine za otroka. 	<ul style="list-style-type: none"> – Živina, perutnina, živali in čebelji panji do 1.160 EUR, – delnice, obveznice, menice in drugi vrednostni papirji do 580 EUR, – umetniška dela, dragulji, nakit in plemenite kovine do 580 EUR, – gotovina do 580 EUR, – prejeta (neodplačana) posojila do 580 EUR in državna posojila za študente, ki študirajo na visokošolskih zavodih, posojila za posodobitev stanovanj in hipoteke na nepremičnine, – denar, posojen drugim fizičnim osebam (in neodplačan), do 580 EUR.⁷⁰ 	

⁷⁰ Informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta.

Tabela 13 (nadaljevanje)

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
<p>Nemčija</p> <p>Minimalni dohodek (<i>Hilfe zum Lebensunterhalt</i>) (angl. <i>subsistence benefit</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Osnovna pokojnina za žrtve vojne, – pokojnina kot odškodnina za škodo, povzročeno življenju, telesu ali zdravju do višine primerljivih osnovnih pokojnin, – pokojnine ali dodatki po Zveznem odškodninskem zakonu, – (pod strogimi pogoji) pomoč dobrodelnih organizacij, – 100 EUR na mesec iz sheme dodatne starostne pokojnine plus 30 % dohodka nad tem zneskom (tudi iz zavarovanja za dodatno starostno pokojnino), vendar ne več kot 50 % minimalnega dohodka za samsko osebo, – 250 EUR na mesec iz naslova neobdavčljivih prihodkov od dela (npr. trenerski honorarji v športnih klubih ali stroški v zvezi s prostovoljnimi delom) in žepnine zvezne prostovoljske službe ali mladinske prostovoljske službe, – (če je dopolnjenih 33 let pokojninske dobe) 100 EUR pokojnine na mesec plus 30 % pokojnine nad 100 EUR (največ 50 % minimalnega dohodka za samsko osebo). – 1/12 letnega plačila za obvezno zavarovanje (npr. avtomobilsko zavarovanje) in pavšalni znesek 30 EUR mesečno za prispevke, ki so jih polnoletne osebe plačale za javno in zasebno zavarovanje; – 100 EUR dohodka iz (samo)zaposlitve na mesec plus 20 % bruto dohodka nad tem do 1.000 EUR na mesec plus 10 % nadaljnega bruto dohodka do 1.200 EUR na mesec (omejitev za zaposlene z otroki je 1.500 EUR). 	<ul style="list-style-type: none"> – Primerno lastniško stanovanje, v katerem upravičenec živi, ali zakupljeno (kupljeno na lizing) stanovanje, – primerno pohištvo in druga gospodinjska oprema, – kapital za dodatno starostno pokojnino, ki jo subvencionira država, ali denarni prihranki v majhnih zneskih (običajno 5.000 EUR za vsako odraslo osebo v življenjski skupnosti in 500 EUR za vsako mladoletno osebo), – 150 EUR vrednosti premoženja na leto starosti (najmanj 3.100 EUR in največ 9.750 EUR / 9.900 EUR / 10.050 EUR, odvisno od starosti) za vsako odraslo osebo, ki živi v skupnem gospodinjstvu (3.100 EUR za vsakega vzdrževanega otroka, ki potrebuje pomoč. <p>Tudi:⁷¹</p> <ul style="list-style-type: none"> – sredstva, ki bodo očitno kmalu namenjena gradnji hiše ali nakupu stanovanja za osebe, ki potrebujejo oskrbo, ali invalide, – predmeti za opravljanje poklica (npr. avtomobili v primeru trgovskih zastopnikov), – delovna oprema, strokovna literatura, zaščitna oblačila. 	<p>Upoštevajo se dohodki in premoženje odraslih oseb, ki živijo v skupnem gospodinjstvu s prosilcem. Dohodek otroka (npr. otroški dodatek) se upošteva le za njegove lastne potrebe. Če so potrebe otroka pokrite z lastnimi dohodki ali premoženjem, se otroka ne šteje za člana skupnega gospodinjstva.</p> <p>V primeru polnoletnih otrok, ki so upravičeni do denarne socialne pomoči in živijo v gospodinjstvu staršev, se dohodka staršev ne upošteva, ker ne gre za skupnost, ki naj bi si zagotavljala medsebojno pomoč.</p> <p>Če starši prejemajo denarno socialno pomoč, bodo njihovi odrasli otroci, ki z njimi ne živijo v istem gospodinjstvu, morda morali plačevati preživnino. Enako velja za starše, če njihovi odrasli otroci prejemajo denarno socialno pomoč.</p> <p>V skupnem gospodinjstvu se upoštevajo samo dohodki zakoncev. Od otrok ali staršev upravičencev ni mogoče zahtevati preživnine, če njihov letni dohodek ne presega 100.000 EUR.</p>

⁷¹ Informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta.

Tabela 13 (nadaljevanje)

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
Nizozemska Minimalni dohodek	<ul style="list-style-type: none"> – 25 % dohodka iz dela (do največ 221 EUR na mesec) upravičenca, starega 27 let ali več,⁷² v prvih šestih mesecih upravičenosti, če to prispeva k delovni aktivnosti prejemnika. Po tem obdobju 12,5 % dohodka iz dela (do največ 137,94 EUR na mesec) samo v primeru starša samohranilca, starega 27 let ali več (največ 30 mesecev). Po teh obdobjih 15 % dohodka iz dela (do največ 139,90 EUR na mesec na osebo) v primeru, ko je delovna zmožnosti osebe omejena iz zdravstvenih razlogov, – nadomestilo izdatkov v zvezi s prostovoljnim delom do 180 EUR/mesec (do največ 1.800 EUR na leto) za osebe, stare 27 let ali več, – otroški dodatek, – socialni in drugi transferji, odvisni od dohodka, – dodatki, ki jih prejemajo kronično bolni in invalidni, – nagrada, ki jo občine plačujejo skrbnikom, – dohodek iz naslova dela, brezposelnosti ali invalidnosti otrok, mlajših od 18 let, – dohodek v višini preživitve za otroke, – denarna podpora k starostni pokojnini, – nadomestila stroškov v zvezi z izobraževanjem in usposabljanjem, – obresti od kapitala ali varčevanja, – odškodnine, – prejemki iz naslova vseživljenjske varčevalne sheme.⁷³ 	<ul style="list-style-type: none"> – 12.590 EUR kapitala na poročeno osebo/zunajzakonskega partnerja ali starša samohranilca; 6.295 EUR na samsko osebo. – Hiša/stanovanje do vrednosti 53.100 EUR. – Sredstva v naravi, ki so na splošno običajna ali potrebna glede na okoliščine prejemnika. – Prihranki, ustvarjeni v času prejemanja denarne socialne pomoči.⁷⁴ 	<p>Če je kapital vložen v hišo, se denarna socialna pomoč zagotovi kot posojilo, vendar ostane nedotaknjena vrednost hiše (vrednost hiše, zmanjšana za hipotekarni dolg) do 53.100 EUR.</p> <p>Upošteva se polna tržna vrednost premoženja.</p>

⁷² In pod upokojitveno starostjo (dodatna informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta). To velja v vseh primerih.

⁷³ Vse postavke razen prvih dveh temeljijo na informacijah, pridobljenih od nacionalnega eksperta.

Tabela 13 (nadaljevanje)

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
Portugalska Minimalni dohodek za socialno vključenost (<i>Rendimento social de inserção</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – 20 % dohodka iz dela (bruto dohodka, zmanjšanega za plačane socialno varstvene prispevke) oz. 50 % dohodka v zadnjih 12 mesecih, ki ga je zaslužila brezposelna oseba, ki je začela delati po dodelitvi denarne socialne pomoči, – dohodek v višini stroškov (najemnina, plačane obresti za posojila itd.), – dohodek, ki ga študenti zaslužijo s počitniškim delom, – družinski prejemki, – nadomestila za invalidnost in dolgotrajno oskrbo. 	<ul style="list-style-type: none"> – Stanovanje, ki je stalno prebivališče, do vrednosti 450-kratnika osnovnega zneska minimalnega dohodka; – če je to stanovanje vredno več kot 450-kratnik minimalnega dohodka: 95 % razlike med vrednostjo stanovanja in minimalnim dohodkom. 	Vrednost fizičnega premoženja ne sme presegati 60-kratnika osnovnega zneska minimalnega dohodka (tj. tistega za samsko osebo) ne glede na število oseb v gospodinjstvu. Denarna socialna pomoč se ne dodeli, če skupna vrednost premoženja presega 240-kratno višino osnovnega zneska minimalnega dohodka (tj. tistega za samsko osebo). K mesečnemu dohodku gospodinjstva v socialnem stanovanju se prišteje določeni znesek (največ 46,36 EUR mesečno).
Slovaška Denarna socialna pomoč (<i>Pomoc v hmotnej núdži</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – 25 % zaslužka iz zaposlitve; – 50 % zaslužka iz zaposlitve, če oseba prejema poseben dodatek (<i>Osobitný príspevok</i>);⁷⁵ – 25 % pokojnin; – 25 % materinskega nadomestila; – otroški dodatek (Prídavok na dieťa); – davčna olajšava (kredit) za otroke ; – štipendije; – vsi dodatki iz naslova aktivne politike zaposlovanja (APZ); 	<ul style="list-style-type: none"> – Hiša/stanovanje, ki je stalno prebivališče, – zemljišče, ki ga uporabljajo za osebne namene, – premičnine, ki so del potrebne gospodinjske opreme, – avtomobil, starejši od 10 let ali starejši od enega leta, če se uporablja za prevoz invalidne osebe ali katerega vrednost je nižja od 35-kratnika osnovnega zneska minimalnega odhodka (življenjskega minimuma). 	Vrednost premoženja temelji na samoprijavi prejemnika, nato pa jo ocenijo še pristojni organi. Od prejemnikov pomoči je mogoče zahtevati, da prodajo ali oddajo nepremičnine in drugo premoženje, ki se upošteva pri odmeri.

⁷⁴ Vse postavke razen prve temeljijo na informacijah, pridobljenih od nacionalnega eksperta.

⁷⁵ Glej poglavje 10.3.

Tabela 13 (nadaljevanje)

Država	Dohodek, ki se ne upošteva pri odmeri*	Premoženje, ki se ne upošteva pri odmeri	Opombe
Slovaška (nadaljevanje) Denarna socialna pomoč (<i>Pomoc v hmotnej núdži</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – 25 % aktivacijskega dodatka za prostovoljno delo; – dodatek za varstvo otroka; – humanitarna pomoč in denarna pomoč od drugih organov za reševanje posebej kritičnih življenjskih situacij; – takojšnja denarna pomoč občine; – zaslужki študentov, ki ne presegajo 3-kratnika osnovnega zneska minimalnega dohodka (življenjskega minimuma) v zadnjih 12 mesecih pred zahtevkom. 		
Švedska Denarna socialna pomoč (<i>Ekonomiskt bistånd</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – Določen znesek dohodka (okrog 4.700 EUR na leto), ki ga med počitnicami zasluđujo šoloobvezni mladi; – 25 % zasluđuka iz delovnega razmerja (velja dve leti in samo za tiste, ki jim je denarna socialna pomoč dodeljena za obdobje šest zaporednih mesecev). 		Pred dodelitvijo denarne socialne pomoči bo morda zahtevana prodaja premoženja. Na primer, pod določenimi pogoji bodo osebe morda morale prodati svojo hišo in se preseliti v cenejše stanovanje. Vendar je glavno načelo, da se nadomestilo izplača brez prodaje premoženja, če je potreba po pomoči začasna. Premoženja mladoletne osebe praviloma ni mogoče uporabiti za preživljanje starša ali brata in sestre, temveč le te mladoletne osebe. Vrednost premoženja je določena s tržno vrednostjo.

Viri: MISSOC, 2021 (za vse države razen Hrvaške); Zakon o socialni skrbi, 2022⁷⁶ (za Hrvaško); nacionalni eksperti.

Opomba: * Delno upoštevanje dohodka iz dela oseb, ki so (bile) registrirane kot brezposelne, je prikazano v poglavju 10.3.

⁷⁶ Velja od 17. februarja 2022.

3.3 Povezava med denarno socialno pomočjo in pogoji v zvezi s trgom dela

3.3.1 Kazni zaradi neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela

Oseba, ki ne izpolnjuje pogojev, vezanih na trg dela (delovna aktivnost ali registracija na zavodu za zaposlovanje in izpolnjevanje obveznosti brezposelne osebe), praviloma ni upravičena do denarne socialne pomoči (tabela 14). Toda v Litvi lahko osebe, ki so izgubile status registriranega brezposelnega, ker niso izpolnjevale pogojev v zvezi s trgom dela, zaprosijo za ohranitev registracije pri Zavodu za zaposlovanje kot »osebe, ki so izgubile status brezposelnega« in tako ohranijo upravičenost do prejemanja denarne socialne pomoči. Litva je posebna tudi po tem, da občina lahko dodeli socialno pomoč osebam, zmožnim za delo, ki ne delajo in ne sodelujejo v ukrepih APZ, če opravljajo neplačano delo za skupnost (najpogosteje fizično delo, kot je pometanje ulic in druga vzdrževalna dela na javnih površinah in stavbah).

V Estoniji in na Finskem so posledice neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela lahko tudi blažje, in sicer samo zmanjšanje denarne socialne pomoči, dokler oseba ponovno ne izpolni pogojev. Če se na Finskem brezposelna oseba ne registrira ali pa zavrne sodelovanje v ukrepih APZ ali brez opravičljivega razloga ne sprejme ponujenega dela, se lahko denarna socialna pomoč za 2 meseca zmanjša za 20 % zneska osnovne socialne pomoči (tj. ustreznega minimalnega dohodka). Če se takšno stanje nadaljuje, se lahko znižanje poveča do 40 % zneska osnovne socialne pomoči. Stanje se preveri po službeni dolžnosti vsaka dva meseca.

Na Nizozemskem brezposelna oseba, ki ne izpolnjuje svojih obveznosti, lahko izgubi pravico do denarne socialne pomoči za obdobje 1-3 mesecev. Na Švedskem neizpolnitev pogojev v zvezi z brezposelnostjo lahko povzroči popolno ali delno izgubo denarne socialne pomoči, najprej za en mesec. Ker je občina odgovorna za končno varnostno mrežo v sistemu socialnega varstva, je oseba lahko upravičena do nujne podpore.

Na Slovaškem se znesek denarne socialne pomoči zmanjša za 67,80 EUR mesečno za vsakega polnoletnega člana, ki ne dela vsaj 32 ur na mesec in ni pripravljen sprejeti ponudb za primerno delo za 32 ur na mesec. Z delom so mišljena manjša javna dela, prostovoljno delo, dejavnosti za preprečevanje naravnih nesreč, nezgod ipd. ali odpravljanje njihovih posledic.

Nekatere skupine so zaradi starosti, zdravstvenega stanja ali družinskega položaja izvzete iz pogojev v zvezi z delom. To so npr.:

- na Češkem: starejši od 68 let, upokojenci, invalidi, starši, ki skrbijo za majhne otroke, skrbniki oskrbovancev, vzdrževani otroci in začasno bolne osebe;
- na Hrvaškem: 1) oseba, ki ji do pridobitve pravice do starostne pokojnine manjka največ pet let; 2) otrok po 15. letu starosti, ki se redno šola, najkasneje pa do 26. leta; 3) nosečnice in porodnice do šest mesecev po porodu, starš, ki neguje in vzgaja otroka do enega leta starosti oz. dvojčka do treh let ali pa ima tri ali več otrok do starosti deset let, in starš, ki koristi posvojiteljski dopust; 4) oseba, za katero je bilo ugotovljeno, da je začasno nezaposljiva po zakonu, ki ureja poklicno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov; 5) brezposelni član gospodinjstva brez dohodka, ki skrbi za otroka ali polnoletnega družinskega člana, ki ni zmožen skrbeti zase, če ta oskrba nadomešča institucionalno, in 6) brezposelni član gospodinjstva, ki skrbi za predšolskega otroka, za katerega ni mogoče zagotoviti varstva s strani tretje osebe ali v vzgojno-izobraževalnem zavodu);

- v Litvi: 1) redni študenti do 24. leta starosti; 2) upokojenci, osebe nad upokojitveno starostjo in invalidi; 3) osebe, ki skrbijo za invalidne ali bolne osebe; 4) registrirane brezposelne osebe; in 5) osebe, ki varujejo otroka, mlajšega od 3 let, ali mlajšega od 8 let, če otrok ni v šoli na priporočilo zdravnika ali če nima možnosti obiskovati vrtec (predšolsko vzgojo);
- v Nemčiji: v primeru, ko bi opravljanje dela ogrozilo vzgojo lastnega otroka ali otroka partnerja, mlajšega od 3 let (), in/ali če opravljanje dela ni združljivo s skrbjo za sorodnike, ki je ni mogoče drugače zagotoviti.
- na Nizozemskem: v primeru, 1) ko pogojev v zvezi s trgom dela ni možno izpolniti zaradi zdravstvenih in socialnih okoliščin in 2) ko starš samohranilec skrbi za enega ali več otrok, starih 5 let ali manj (iskanje dela ni obvezno, dolžan pa je obiskovati tečaje usposabljanja);
- na Portugalskem: npr. osebe, ki skrbijo za družinskega člana;
- na Slovaškem: upokojenci, starši samohranilci, nosečnice in osebe, ki skrbijo za otroka, mlajšega od 3 let.

3.3.2 Povezava med denarno socialno pomočjo in spodbudami za delo oziroma zaposlitev

Tudi predstavitev povezav med denarno socialno pomočjo in spodbudami za delo oziroma zaposlitev temelji na tabeli 14. Povezava je najpogosteje skozi začasno (delno) neupoštevanje prejetega dohodka iz dela oziroma zaposlitve pri ugotavljanju materialnega položaja prejemnikov denarne socialne pomoči. Finska nima tovrstnih spodbud.

Na Češkem na splošno velja, da se v dohodek za odmero denarne socialne pomoči ne šteje 30 % dohodka iz zaposlitve in 20 % nadomestila za primer brezposelnosti in prekvalifikacijo. Podobno je na Nizozemskem, kjer se različni odstotki dohodka iz dela (do maksimalnega zneska) v določenem obdobju ne štejejo v dohodek nekaterih skupin prebivalstva (glej tabeli 13 in 14). Teh dveh držav zato ne moremo šteti za tiste, ki prejemnike denarne socialne pomoči z delnim upoštevanjem dohodka iz dela ali denarnega nadomestila za primer brezposelnosti dodatno spodbujajo za delo oziroma zaposlitev.

Tudi v Litvi se del neto dohodka iz dela, nadomestila za primer brezposelnosti in nadomestila za iskanje zaposlitve na splošno ne všteva v dohodek, odstotek pa je odvisen od tipa gospodinjstva. Toda tam imajo poleg »osnovne« še dodatno denarno socialno pomoč. Ta se 12 mesecev plačuje prejemnikom denarne socialne pomoči, ki se zaposlijo po 6 mesecih statusa registrirane brezposelne osebe. Opredeljena je kot odstotek od povprečnega zneska denarne socialne pomoči, izplačane v zadnjih 6 mesecih pred zaposlitvijo: 100 % v prvih 3 mesecih, 80 % od 4. do 6. meseca in 50 % od 7. do 12. meseca.

Nekaj podobnega imajo na Slovaškem, kjer brezposelni, ki začnejo delati in katerih dohodek ni višji od dvakratnika minimalne plače, 18 mesecev prejemajo posebni dodatek kot spodbudo za iskanje dela. Ta znaša 126,14 EUR mesečno v prvih 12 mesecih in 63,07 EUR mesečno v naslednjih šestih mesecih.

Če upravičenec v Estoniji po najmanj dveh zaporednih mesecih prejetja denarne socialne pomoči začne prejemati dohodke iz dela, se pri izračunu denarne socialne pomoči v prvih 2 mesecih ne upošteva 100 % tega dohodka, v naslednjih 4 mesecih pa 50 %. Vsak družinski član to oprostitev lahko izrabi le enkrat v 24 mesecih.

Na Hrvaškem se v prvih treh mesecih zaposlitve zjamčeni minimalni prejemek zmanjša za 50 % priznanega zneska, če se zaposli oseba, ki je vsaj šest mesecev neprekinjeno prejemala zjamčeni

minimalni prejemek. Če pa je oseba zaposlena v javnih delih, se pravica do zajamčenega minimalnega prejemka ne zmanjša za dohodek iz te zaposlitve.

V Nemčiji se ne upošteva 30 % dohodka iz (samo)zaposlitve, vendar ne več kot 50 % minimalnega dohodka za samsko osebo. V primeru zaposlitve v invalidskem podjetju se ne upošteva osmine zaslužka do višine minimalnega dohodka za samsko osebo in 50 % zaslužka nad zneskom minimalnega dohodka. Osebam, ki opravljajo nekatere dejavnosti, ki so oproščene davka (npr. trener, lokalni izvoljeni uradnik), se ne upošteva 250 EUR na mesec. V primeru prejemnikov denarne socialne pomoči, ki še niso dopolnili 15 let, se ne upošteva zaslužka do vključno 100 EUR na mesec.

Če brezposelna oseba začne delati po odobritvi denarne socialne pomoči, se na Portugalskem upošteva samo 50 % dohodka, prejetega v zadnjih 12 mesecih (zaporednih ali nezaporednih). Izplačevanje denarne socialne pomoči se ustavi, če ima upravičenec ali eden od prejemnikov več kot 180 dni dohodek, višji od zneska pomoči; upravičenost se prekliče 90 dni kasneje.

Na Švedskem se dve leti od dodelitve denarne socialne pomoči v šestih zaporednih mesecih ne upošteva 25 % zaslužka iz delovnega razmerja.

Tabela 14: Kazni zaradi neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela in spodbude za delo; izbrane države Evropske unije

Država	Spodbude za delo	Kazni zaradi neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela
<p>Češka</p> <p>Denarna socialna pomoč</p>	<p>Splošno delno upoštevanje dohodka iz dela in pokojnin (glej način upoštevanja dohodkov v poglavju 10.2 in tabelo 13).</p>	<p>Oseba, ki ne izpolnjuje pogojev, vezanih na trg dela, ni upravičena do denarne socialne pomoči. Nekatere skupine so zaradi starosti, zdravstvenega stanja ali družinskega položaja izvzete iz pogojev v zvezi z delom (npr. starejši od 68 let, upokojenci, invalidi, starši, ki skrbijo za majhne otroke, skrbniki oskrbovancev, vzdrževani otroci in začasno bolne osebe).</p>
<p>Estonija</p> <p>Minimalni dohodek</p>	<p>Če upravičenec po najmanj dveh zaporednih mesecih prejemanja denarne socialne pomoči začne prejemati dohodke iz dela, se pri izračunu denarne socialne pomoči ne upošteva naslednji delež dohodka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 100 % v prvih 2 mesecih in – 50 % v naslednjih 4 mesecih. <p>Vsak družinski član to oprostitev lahko izrabi le enkrat v 24 mesecih.</p>	<p>Če prejemnik ne izpolnjuje pogojev za upravičenost, ki so vezani na trg dela, lahko to povzroči zmanjšanje ali popolno izgubo denarne socialne pomoči, dokler oseba ponovno ne izpolni pogojev.</p>
<p>Finska</p> <p>Osnovna socialna pomoč</p>	<p>Ni.</p>	<p>Če se brezposelna oseba ne registrira ali pa zavrne sodelovanje v ukrepih APZ ali brez sprejemljivega razloga ne sprejme ponudbe za delo, se lahko denarna socialna pomoč zmanjša za 20 % osnovnega zneska socialne pomoči (tj. ustreznega minimalnega dohodka) za 2 meseca. Če se takšno stanje nadaljuje, se lahko znižanje poveča do 40 % osnovnega zneska socialne pomoči. Stanje se preveri po službeni dolžnosti vsaka dva meseca.</p>

Tabela 14 (nadaljevanje)

Država	Spodbude za delo	Kazni zaradi neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela
<p>Hrvaška</p> <p>Zajamčeni minimalni prejemek</p>	<p>Če se samska oseba ali član gospodinjstva, ki je vsaj šest mesecev neprekinjeno prejemnik zajamčenega minimalnega prejemka, zaposli, se v prvih treh mesecih zaposlitve zajamčeni minimalni prejemek zmanjša za 50 % priznanega zneska.</p> <p>Po treh mesecih zaposlitve preneha pravica do zajamčenega minimalnega prejemka, če povprečni dohodek v zadnjih treh mesecih presega priznani znesek zajamčenega minimalnega prejemka samske osebe ali gospodinjstva.</p> <p>Če je samska oseba ali član gospodinjstva, ki je prejemnik zajamčenega minimalnega prejemka, zaposlen v javnih delih, pravica do zajamčenega minimalnega prejemka ne preneha oziroma se ne zmanjša za dohodek iz zaposlitve v javnih delih.</p>	<p>Znesek zajamčenega minimalnega prejemka se zmanjša gospodinjstvu za delež:</p> <ul style="list-style-type: none"> – brezposelnega (delno) delovno sposobnega člana gospodinjstva, ki ni prijavljen na zavodu za zaposlovanje,⁷⁷ – člana gospodinjstva, ki je odpovedal pogodbo o zaposlitvi v šestih mesecih pred začetkom postopka za priznanje pravice do zajamčenega minimalnega prejemka. <p>Samski osebi preneha pravica do zajamčenega minimalnega prejemka oziroma se znesek zajamčenega minimalnega prejemka zmanjša gospodinjstvu za ustrezen delež člana gospodinjstva, če za delo (delno) zmožna samska oseba ali član gospodinjstva:</p> <ul style="list-style-type: none"> – neopravičeno zavrne ponujeno zaposlitev v skladu s predpisi, ki urejajo trg dela, – odpove pogodbo o zaposlitvi ali – se ne odzove vabilu lokalne/regionalne skupnosti, da brez nadomestila sodeluje pri delih v skupno dobro. <p>Pravica se lahko ponovno prizna po šestih mesecih od dneva njenega prenehanja.</p>

⁷⁷ Izjema velja za: 1) osebo, ki ji do pridobitve pravice do starostne pokojnine manjka največ pet let; 2) otroka po 15. letu starosti, ko redno obiskuje šolo, najkasneje pa do 26. leta; 3) nosečnice in porodnice do šest mesecev po porodu, starša, ki neguje in vzgaja otroka do enega leta starosti oz. dvojčka do treh let ali pa ima tri ali več otrok do desetega leta starosti, in starša, ki koristi posvojiteljski dopust; 4) osebo, za katero je bilo ugotovljeno, da je začasno nezaposljiva po zakonu, ki ureja poklicno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov; 5) brezposelnega člana gospodinjstva brez dohodka, ki skrbi za otroka ali polnoletnega družinskega člana, ki ni zmožen skrbeti zase, če ta oskrba nadomešča institucionalno, in 6) brezposelnega člana gospodinjstva, ki skrbi za predšolskega otroka, za katerega ni mogoče zagotoviti varstva s strani tretje osebe ali v vzgojno-izobraževalnem zavodu.

Tabela 14 (nadaljevanje)

Država	Spodbude za delo	Kazni zaradi neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela
<p>Litva</p> <p>Denarna socialna pomoč (<i>Piniginė socialinė parama</i>)</p> <p>Dodatna denarna socialna pomoč (<i>Papildomai skiriama socialinė pašalpa</i>)</p>	<p>Del neto dohodka iz dela, nadomestila za primer brezposelnosti in nadomestila za iskanje zaposlitve se na splošno ne všteva v dohodek (glej tabelo 13).</p> <p>Dodatna denarna socialna pomoč se 12 mesecev plačuje prejemnikom denarne socialne pomoči, ki se zaposlijo po 6 mesecih statusa registrirane brezposelne osebe. Dodatna denarna socialna pomoč je % od povprečnega zneska socialne pomoči, izplačane v zadnjih 6 mesecih pred zaposlitvijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – v prvih 3 mesecih: 100 %, – od 4. do 6. meseca: 80 %, – od 7. do 12. meseca: 50 %. 	<p>Nezaposlene osebe v delovni dobi morajo biti registrirane kot brezposelne⁷⁸ in morajo aktivno iskati zaposlitev. Zavrnitev ponudbe za zaposlitev, usposabljanje, javna dela ali druga dela, ki jih ponuja Zavod za zaposlovanje, lahko vodi v zadržanje ali zavrnitev denarne socialne pomoči. Toda osebe, ki so izgubile status registriranega brezposelnega, ker niso izpolnjevale pogojev v zvezi s trgom dela, lahko zaprosijo za ohranitev registracije pri Zavodu za zaposlovanje kot »osebe, ki so izgubile status brezposelnega« in tako ohranijo upravičenost do prejemanja denarne socialne pomoči.</p> <p>Občina lahko dodeli socialno pomoč osebam, zmožnim za delo, ki ne delajo in ne sodelujejo v ukrepih APZ, če opravljajo neplačano delo za skupnost (najpogosteje fizično delo, kot je pometanje ulic in druga vzdrževalna dela na javnih površinah in stavbah).</p> <p>V primeru neizpolnjevanja pogojev se denarne socialne pomoči ne more vzeti otrokom.⁷⁹</p>

⁷⁸ Iz tega pogoja so izvzeti: 1) redni študenti do 24. leta starosti; 2) upokojenci, osebe nad upokojitveno starostjo in invalidi; 3) osebe, ki skrbijo za invalidne ali bolne osebe; 4) registrirane brezposelne osebe; in 5) osebe, ki varujejo otroka, mlajšega od 3 let, ali mlajšega od 8 let, če otrok ni v šoli na priporočilo zdravnika ali če nima možnosti obiskovati vrtec (predšolsko vzgojo).

⁷⁹ Dodatna informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta.

Tabela 14 (nadaljevanje)

Država	Spodbude za delo	Kazni zaradi neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela
<p>Nemčija</p> <p>Minimalni dohodek (<i>Hilfe zum Lebensunterhalt</i>) (<i>angl. subsistence benefit</i>)</p>	<p>Ne upošteva se zneska v višini 30 % dohodka iz (samo)zaposlitve, vendar ne več kot 50 % minimalnega dohodka za samsko osebo.</p> <p>V primeru zaposlitve v delavnici za invalide se ne upošteva osmine zaslužka do višine minimalnega dohodka za samsko osebo in 50 % zaslužka nad zneskom minimalnega dohodka.</p> <p>V primeru nekaterih dejavnosti, ki so oproščene davka (npr. trener, lokalni izvoljeni uradniki), se ne upošteva 250 EUR na mesec.</p> <p>V primeru prejemnikov socialnih pomoči, ki še niso dopolnili 15 let, se ne upošteva zaslužka do vključno 100 EUR na mesec.</p>	<p>Prejemnik mora izpolnjevati pogoje za upravičenost, ki so vezani na trg dela.⁸⁰</p>
<p>Nizozemska</p> <p>Minimalni dohodek</p>	<p>Splošno delno upoštevanje dohodka iz dela za nekatere skupine prebivalstva (glej način upoštevanja dohodkov v poglavju 10.2 in tabelo 13).</p>	<p>Brezposelna oseba mora aktivno iskati delo, biti registrirana na zavodu za zaposlovanje, sodelovati v ukrepih APZ, sprejeti ponujeno primerno delo oz. delo v lokalni skupnosti. Tudi partner brezposelne osebe mora aktivno iskati delo.⁸¹</p> <p>Brezposelna oseba, ki ne izpolnjuje svojih obveznosti, lahko izgubi pravico do denarne socialne pomoči za obdobje 1-3 mesecev.</p>
<p>Portugalska</p>	<p>Upošteva se samo 50 % dohodka, prejetega v zadnjih 12 mesecih (zaporednih ali nezaporednih), če brezposelna oseba začne delati po odobritvi denarne socialne pomoči.</p> <p>Izplačevanje denarne socialne pomoči se ustavi, če ima upravičenec ali eden od prejemnikov več kot 180 dni dohodek, višji od zneska pomoči; upravičenost se prekliče 90 dni kasneje.</p>	<p>Za delo zmožna nezaposlena odrasla oseba mora biti registrirana kot brezposelna in izpolnjevati dolžnosti iz integracijskega sporazuma. Izjema so npr. osebe, ki skrbijo za družinskega člana.</p>

⁸⁰ Izjeme so na primer v primerih, ko bi opravljanje dela ogrozilo vzgojo lastnega otroka ali otroka partnerja, mlajšega od 3 let in/ali če opravljanje dela ni združljivo s skrbjo za sorodnike, ki je ni mogoče drugače zagotoviti.

⁸¹ Izjemi sta: a) če to ni možno zaradi zdravstvenih in socialnih okoliščin in b) če starš samohranilec skrbi za enega ali več otrok, starih 5 let ali manj (iskanje dela ni obvezno, dolžan pa je obiskovati tečaje usposabljanja).

Tabela 14 (nadaljevanje)

Država	Spodbude za delo	Kazni zaradi neizpolnjevanja pogojev v zvezi s trgom dela
<p>Slovaška</p> <p>Denarna socialna pomoč (<i>Pomoc v hmotnej núdži</i>)</p> <p>Posebni dodatek (<i>Osobitný príspevok</i>)</p>	<p>Brezposelni, ki začnejo delati in katerih dohodek ni višji od dvakratnika minimalne plače, 18 mesecev prejemajo posebni dodatek (<i>Osobitný príspevok</i>) kot motivacijo za iskanje dela. Ta znaša 126,14 EUR mesečno v prvih 12 mesecih in 63,07 EUR mesečno v naslednjih šestih mesecih.</p>	<p>Prejemniki denarne socialne pomoči so dolžni sprejeti primerno delo, ki ga je ponudil zavod za zaposlovanje.</p> <p>Znesek denarne socialne pomoči se zmanjša za 67,80 EUR za vsakega polnoletnega člana, ki ne dela vsaj 32 ur na mesec in ni pripravljen sprejeti ponudbe za primerno delo za 32 let ur na mesec. Z delom so mišljena manjša javna dela, prostovoljno delo, dejavnosti za preprečevanje naravnih nesreč, nezgod ipd. ali odpravljanje njihovih posledic.⁸²</p>
<p>Švedska</p> <p>Denarna socialna pomoč (<i>Ekonomiskt bistånd</i>)</p>	<p>Dve leti od dodelitve denarne socialne pomoči se v šestih zaporednih mesecih ne upošteva 25 % zaslužka iz delovnega razmerja.</p>	<p>Neizpolnitev pogojev v zvezi z brezposelnostjo (aktivno iskanje dela, registracija na zavodu za zaposlovanje, vključitev v ukrepe APZ) lahko povzroči popolno ali delno izgubo denarne socialne pomoči, najprej za en mesec. Ker je občina odgovorna za končno varnostno mrežo v sistemu socialnega varstva, je oseba lahko upravičena do nujne podpore.</p>

Viri: MISSOC, 2021 (za vse države razen Hrvaške); Zakon o socialni skrbi, 2022⁸³ (za Hrvaško); nacionalni eksperti.

⁸² Iz tega pogoja so izvzeti upokojenci, starši samohranilci, nosečnice in osebe, ki skrbijo za otroka, mlajšega od 3 let.

⁸³ Velja od 17. februarja 2022.

3.4 Metodologije ugotavljanja minimalnih življenjskih stroškov

V tabeli 15 so povzeti načini določanja osnove, na katero se pri določitvi minimalnega dohodka za posamezne člane družine/gospodinjstva aplicirajo uteži. Navedene so tudi morebitne metodologije ugotavljanja minimalnih življenjskih stroškov.

Empirično podlago imajo minimalni dohodki (osnove) v Estoniji, Litvi, Nemčiji in na Švedskem. Za Portugalsko in Slovaško v razpoložljivih virih nismo našli informacije o načinu določanja osnove, na katero se aplicirajo uteži.

Na Nizozemskem je minimalni dohodek določen v razmerju do minimalne plače.

Na Češkem se minimalni dohodek določi s pravnim aktom. Na Hrvaškem osnovo, na podlagi katere se izračuna višina zajamčenega minimalnega prejemka, s sklepom (brez empirične podlage) določi vlada enkrat letno.

V Estoniji minimalni dohodek za vsako proračunsko leto sprejme parlament na podlagi zneska, ki ga določi vlada. To je sicer politična odločitev, a temelji na minimalnih izdatkih za hrano, oblačila, obutev ter druge izdelke in storitve za zadovoljevanje osnovnih potreb. Tudi na Švedskem temeljijo zneski, o katerih odloča vlada, na izračunu razumnih življenjskih stroškov, ki ga izvede Švedska potrošniška agencija. Podobno je na Finskem, kjer se višino osnovne socialne pomoči določi z zakonom na podlagi nujnih življenjskih stroškov samske osebe. Nujni življenjski stroški so izdatki za hrano, oblačila, manjši zdravstveni stroški, izdatki za higieno, javni prevoz, časopis, telefon in internet, hobije in rekreacijo itd.).⁸⁴

V Litvi se minimalni dohodek določa letno na podlagi zneska državne podpore. Ne sme biti nižji od 50 % zneska minimalno potrebne potrošnje (minimalnih potrošnih potreb), opredeljene s ceno referenčne košarice dobrin. Izračun minimalnih potrošnih potreb temelji na nacionalnih statističnih podatkih o izdatkih gospodinjstev in informacijah nutricionistov glede minimalnih potreb po hrani.

V Nemčiji je statistična podlaga za določitev minimalnega dohodka vzorčno raziskovanje dohodkov in potrošnje. Višina minimalnega dohodka temelji na dejanskih izdatkih gospodinjstev z nižjimi dohodki, tj. višini in vzorcu njihovih potrošnih izdatkov. Na podlagi Zakona o določitvi minimalne življenjske ravni se višina minimalnega dohodka (minimalnih življenjskih stroškov) ocenjuje in spreminja vsakih pet let. Izračune za različne tipe gospodinjstev opravi Zvezni statistični urad v imenu in v skladu s specifikacijami Zveznega ministrstva za delo in socialne zadeve.

V državah, kjer se osnova določa letno (Estonija, Hrvaška), ni medletnih usklajevanj. Na Portugalskem ni določeno, kdaj se valorizira.

Na Nizozemskem, kjer je minimalni dohodek določen v razmerju do minimalne plače, je uskladitev dvakrat letno: 1. januarja in 1. julija.

⁸⁴ Poleg tega se upravičencu lahko nadomesti razumni znesek drugih osnovnih stroškov, npr. najemnine, večjih zdravstvenih stroškov in varstva otrok. Za vsako občino in velikost družine je opredeljena zmerna višina stanovanjskih izdatkov.

Na Finskem je usklajevanje enkrat letno v skladu z indeksom državnih pokojnin (če so te zamrznjene ali se znižajo, pa z indeksom cen). Tudi v Litvi je uskladitev vsako leto, in sicer glede na vladni odlok o višini minimalnih potrošnih potreb. Košarica dobrin se valorizira glede na spremembe cen.

Na Slovaškem se redno prilagajanje minimalnega dohodka (denarne socialne pomoči) in dodatkov opravi 1. januarja, in sicer z indeksom, ki je bil uporabljen za prilagoditev življenjskega minimuma 1. julija prejšnjega leta. Tudi v Nemčiji je uskladitev 1. januarja, toda samo v letih, ko se višina minimalnega dohodka ne spreminja na podlagi raziskave o dohodkih in potrošnji. Podlagi za uskladitev sta povprečni indeks cen blaga in storitev, ki se upoštevajo pri določanju minimalnega dohodka (minimalnih življenjskih stroškov), in povprečni indeks neto plač na zaposlenega – oba na ravni zvezne države. V sestavljenem indeksu predstavlja sprememba cen 70 %, sprememba neto plač pa 30 %.

Na Švedskem se osnova običajno valorizira vsako leto 1. januarja glede na gibanje cen življenjskih potrebščin, vendar šele po odločitvi vlade. Tudi na Češkem se minimalni dohodek ne prilagaja samodejno glede na inflacijo, temveč z vladno uredbo, ko vlada presodi, da je to potrebno. Vlada lahko zviša znesek minimalnega dohodka s 1. januarjem, če rast cen življenjskih potrebščin (za preživetje in osebne potrebe) preseže 5 % – v izjemnih okoliščinah tudi prej – a to ni njena zakonska obveznost. Način valorizacije ni določen.

Tabela 15: Načini določanja minimalnega dohodka in valorizacija; izbrane države Evropske unije

Država	Način določanja minimalnega dohodka	Valorizacija
Češka Denarna socialna pomoč	Določi se s pravnim aktom. ⁸⁵	Minimalni dohodek (<i>Životní minimum</i>) in eksistenčni minimum (<i>Existenční minimum</i>) se ne prilagajata samodejno glede na inflacijo, temveč z vladno uredbo, ko vlada presodi, da je to potrebno. Vlada lahko ⁸⁶ zviša zneske minimalnega dohodka in eksistenčnega minimuma s 1. januarjem, če rast cen življenjskih potrebščin (za preživetje in osebne potrebe) preseže 5 %, v izjemnih okoliščinah tudi prej. Način valorizacije ni določen.
Estonija Minimalni dohodek	Minimalno raven sredstev (minimalni dohodek) določi vlada (politična odločitev) ob upoštevanju minimalnih izdatkov za hrano, oblačila, obutev ter druge izdelke in storitve za zadovoljevanje osnovnih potreb ljudi. Minimalni dohodek za vsako proračunsko leto sprejme parlament. ⁸⁷	Ni valorizacije, ker se določa letno.
Finska Osnovna socialna pomoč (<i>Perustoimeentulotuki</i>) (<i>angl. basic social assistance</i>)	Višina osnovne socialne pomoči (minimalnega dohodka) je določena z zakonom na podlagi nujnih življenjskih stroškov ⁸⁸ samske osebe. Poleg tega se upravičencu lahko nadomesti razumni znesek drugih osnovnih stroškov, npr. najemnine, večjih zdravstvenih stroškov in varstva otrok. Za vsako občino in velikost družine je opredeljena zmerna višina stanovanjskih izdatkov.	Enkrat letno v skladu z indeksom državnih pokojnin (če so te zamrznjene ali se znižajo, pa z indeksom cen) ⁸⁹ .

⁸⁵ Dodatna informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta.

⁸⁶ Ni zakonske obveznosti.

⁸⁷ Zneski se niso spremenili od leta 2019 (informacija pridobljena od nacionalnega eksperta).

⁸⁸ To so izdatki za hrano, oblačila, manjši zdravstveni stroški, izdatki za higieno, javni prevoz, časopis, telefon in internet, hobije in rekreacijo itd. (informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta).

⁸⁹ Dodatna informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta.

Tabela 15 (nadaljevanje)

Država	Način določanja minimalnega dohodka	Valorizacija
Hrvaška Zajamčeni minimalni prejemek (<i>Zajamčena minimalna naknada</i>)	Osnovo, na podlagi katere se izračuna višina zajamčenega minimalnega prejemka, s sklepom določi ⁹⁰ vlada enkrat letno.	Ni valorizacije, ker se določa letno.
Litva Denarna socialna pomoč (<i>Piniginė socialinė parama</i>)	Minimalni dohodek (denarna socialna pomoč) se določa letno na podlagi državne podpore (<i>State Supported Income</i>). Ne sme biti nižji od 50 % ⁹¹ zneska minimalno potrebne potrošnje (minimalnih potrošnih potreb), opredeljene s ceno referenčne košarice dobrin. Izračun minimalnih potrošnih potreb temelji na nacionalnih statističnih podatkih o izdatkih gospodinjstev in informacijah nutricionistov o minimalnih potrebah po hrani.	Vsakoletna uskladitev glede na vladni odlok o višini minimalnih potrošnih potreb. Košarica dobrin se valorizira glede na spremembe cen.
Nemčija Minimalni dohodek	Statistična podlaga za določitev minimalnega dohodka je vzorčno raziskovanje dohodkov in potrošnje. Višina minimalnega dohodka temelji na dejanskih izdatkih gospodinjstev z nižjimi dohodki, tj. višini in vzorcu njihovih potrošnih izdatkov. Na podlagi zakona (Zakon o določitvi minimalne življenjske ravni) se višina minimalnega dohodka (minimalnih življenjskih stroškov) ocenjuje in spreminja vsakih pet let. Izračune za različne tipe gospodinjstev opravlja Zvezni statistični urad v imenu in v skladu s specifikacijami Zveznega ministrstva za delo in socialne zadeve. ⁹² Na tej podlagi se določi minimalni dohodek za 6 kategorij oseb.	Posodobitev (valorizacija) 1. januarja; samo v letih, ko se višina minimalnega dohodka ne spreminja na podlagi raziskave o dohodkih in potrošnji. Podlagi za valorizacijo sta povprečni indeks cen blaga in storitev, ki se upoštevajo pri določanju minimalnega dohodka (minimalnih življenjskih stroškov), in povprečni indeks neto plač na zaposlenega, oba na ravni zvezne države. V sestavljenem indeksu predstavlja sprememba cen 70 %, sprememba neto plač pa 30 %.
Nizozemska Minimalni dohodek	Minimalni dohodek je določen v razmerju do minimalne plače.	Dvakrat letno (1. januarja in 1. julija).

⁹⁰ Za to ni nobene empirične podlage (informacija, pridobljena od nacionalnega eksperta).

⁹¹ Ta dodatna informacija je bila pridobljena od nacionalnega eksperta.

⁹² Ta dodatna informacija je bila pridobljena od nacionalnega eksperta.

Tabela 15 (nadaljevanje)

Država	Način določanja minimalnega dohodka	Valorizacija
Portugalska Minimalni dohodek za socialno vključenost <i>(Rendimento social de inserção)</i>	Ni podatka.	Ni določeno, kdaj se valorizira. ⁹³
Slovaška Denarna socialna pomoč <i>(Pomoc v hmotnej núdži)</i>	Ni podatka.	Redno prilagajanje minimalnega dohodka (denarne socialne pomoči) in dodatkov 1. januarja z indeksom, ki je bil uporabljen za prilagoditev življenjskega minimuma 1. julija prejšnjega leta.
Švedska Denarna socialna pomoč <i>(Ekonomiskt bistånd)</i>	Zneski, o katerih odloča vlada, temeljijo na izračunu razumnih življenjskih stroškov, ki ga opravi Švedska potrošniška agencija.	Običajno se valorizira vsako leto 1. januarja glede na gibanje cen življenjskih potrebščin, vendar šele po odločitvi vlade. ⁹⁴

Viri: MISSOC, 2021 (za vse države razen Hrvaške); Zakon o socialnoj skrbi, 2022⁹⁵ (za Hrvaško); nacionalni eksperti.

⁹³ Informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta.

⁹⁴ Informacija je pridobljena od nacionalnega eksperta.

⁹⁵ Velja od 17. februarja 2022.

4 SKLEPI IN PREDLOGI

4.1 Sklepi

- Na novo ocenjeni minimalni življenjski stroški – na podlagi dohodkov in strukture izdatkov za življenjske potrebščine v letu 2018 ter po povprečnih najnižjih cenah v drugi polovici septembra 2022 – znašajo 669,83 EUR na mesec, kar je 9,2 % več od minimalnih življenjskih stroškov, ocenjenih leta 2017 (na podlagi strukture izdatkov v letu 2015 in povprečnih mesečnih cen v obdobju januar-oktober 2016; Stropnik in dr., 2017). To so t.i. dolgoročni minimalni življenjski stroški.
- Novi osnovni znesek minimalnega dohodka kot predvidoma začasnega prejemka je enak t.i. kratkoročnim minimalnim življenjskim stroškom, ocenjenim na podlagi deleža izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače v najnujnejših izdatkih za življenjske potrebščine 20 % nekmečkih gospodinjstev z najnižjimi dohodki. Kratkoročni minimalni življenjski stroški znašajo 488,58 EUR, kar je 10,6 % več od ocenjenih leta 2017.
- Zakon o socialno varstvenih prejemkih v 8. členu določa: »Če razlika med višino na novo in zadnje ugotovljenimi kratkoročnimi minimalnimi življenjskimi stroški presega 15 odstotkov, določi novo višino osnovnega zneska minimalnega dohodka.« Ta pogoj ni izpolnjen, zato sprememba sedanje višine minimalnega dohodka zaradi tega zakonskega določila ni potrebna.
- V času finančne in gospodarske krize je bilo odločeno, da se začasno kot osnovni znesek minimalnega dohodka uporablja 75 % višine kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov. Leta 2018 se je ta odstotek v praksi zvišal, saj je bil osnovni znesek minimalnega dohodka z 297,53 EUR povečan na 392,75 EUR. Veljavni znesek (421,89 EUR od 1. marca 2022) tako predstavlja 86,4 % na novo ocenjene višine kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov (488,58 EUR). V sedanjih razmerah ne vidimo razloga za to, da bi bil osnovni znesek minimalnega dohodka nižji od kratkoročnih minimalnih življenjskih stroškov.
- Če bi osnovni znesek minimalnega dohodka izenačili z na novo ocenjenimi kratkoročnimi minimalnimi življenjskimi stroški, bi to pomenilo 15,8 % zvišanje.
- Upošteva se na novo ocenjeno višino osnovnega zneska minimalnega dohodka (488,58 EUR) bi vsota denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka za samsko osebo ali prvo osebo v paru, ki je upravičen do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki ju samska oseba prejema trajno, znašala 718,21 EUR, za osebo, ki ima prijavljeno stalno ali začasno prebivališče na istem naslovu kot osebe, ki niso njeni družinski člani in imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje, oziroma dejansko prebiva z njimi, pa 640,04 EUR. To bi bilo enako 107 % oz. 96 % na novo ocenjenih (»dolgoročnih«) minimalnih življenjskih stroškov. Iz tega izhaja, da bi bila (in tudi sedaj sta) denarna socialna pomoč in varstveni dodatek, ki ju samska oseba prejema trajno, za osebo, ki prebiva z osebami, ki niso njeni družinski člani in imajo dovolj lastnih sredstev za preživljanje, prenizek. Za par, kjer sta obe osebi upravičeni do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki ju samska oseba prejema trajno, bi vsota teh dveh prejemkov znašala 106 % na novo ocenjenih (»dolgoročnih«) minimalnih življenjskih stroškov. Denarna socialna pomoč in varstveni dodatek, ki ju samska oseba prejema trajno, bi ob novi višini osnovnega zneska minimalnega dohodka za samsko osebo skupaj dosegala 93 % praga tveganja revščine za leto 2021 (izračunanega na podlagi dohodkov v letu 2020), za par pa 97 %.
- Sprememba osnovnega zneska minimalnega dohodka ima posredni vpliv pa na zagotovljeno pokojnino. Zagotovljena pokojnina (653,75 EUR) sedaj za 5 % presega veljavni znesek denarne

socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki ju samska oseba prejema trajno, a je za 9 % nižja od novega zneska in za 2 % nižja od na novo izračunanih (dolgoročnih) minimalnih življenjskih stroškov. Najnižja pokojnina (294,78 EUR) in najnižja invalidska pokojnina (409,70 EUR) pa sta že sedaj daleč pod ravno tako veljavne kot na novo izračunane višine denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, ki ju samska oseba prejema trajno, kot tudi na novo ocenjenih (dolgoročnih) minimalnih življenjskih stroškov. Vse navedeno velja za samske osebe, katerim je takšna pokojnina edini vir dohodka za preživljanje. Dejanski dohodkovni položaj prejemnikov pokojnin je odvisen tudi od dohodka oseb, s katerimi živijo v skupnem gospodinjstvu, in posledične ekonomije obsega, kot tudi od morebitnih drugih dohodkov in prihrankov.

- Ob povprečnem denarnem nadomestilu za čas brezposelnosti julija 2022 (623,37 EUR neto) do denarne socialne pomoči niso in ob na novo ocenjenem minimalnem dohodku ne bi bili upravičeni samo neaktivna samska oseba, neaktivni par z dvema povprečnima denarnima nadomestiloma in družina dveh neaktivnih staršev z enim otrokom in dvema povprečnima denarnima nadomestiloma. Pri vseh ostalih tipih družin je minimalni dohodek višji od povprečnega denarnega nadomestila (enega ali dveh).
- V letu 2022 znaša mesečna bruto minimalna plača 1.074,43 EUR (MDDSZ, 2022d). Upošteva se prispevke za socialno varstvo, zvišanje splošne davčne olajšave s 3.500 EUR na 4.500 EUR v davčnem letu 2022, pa tudi dodatno splošno olajšavo po Zakonu o dohodnini (ZDoh-2, 2006, 111. člen), je znesek neto minimalne plače 778,40 EUR. Nov znesek minimalnega dohodka za samske osebe ne dosega veljavne minimalne plače.
- Na novo ocenjena višina dolgoročnih minimalnih življenjskih stroškov ima neposredni vpliv na višino minimalne plače. »Minimalna plača se določi kot seštevek zneska minimalnih življenjskih stroškov, povišanih za 20 %«, ter davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost. »Upošteva se rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarsko rast in gibanje zaposlenosti« se lahko minimalna plača določi v višjem znesku, ki pa »ne sme biti višji od seštevka zneska minimalnih življenjskih stroškov, povišanih za 40 %«, ter davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost⁹⁶ (ZMinP, 2010, 3. člen). »Višino minimalne plače na podlagi prejšnjega člena zakona določi ministrica oziroma minister, pristojen za delo, in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije najkasneje v roku treh mesecev po spremembi zneska minimalnih življenjskih stroškov, določenega z zakonom, ki ureja socialnovarstvene prejemke« (ZMinP, 2010, 4. člen). Sedanja neto minimalna plača (778,40 EUR) je nižja od 120 % na novo ocenjenih dolgoročnih minimalnih življenjskih stroškov (803,80 EUR)⁹⁷, in sicer za 25,40 EUR ali 3,2 %.
- Hkratno zvišanje osnovnega zneska minimalnega dohodka in neto minimalne plače blaži (morebitni) negativni vpliv zvišanja osnovnega zneska minimalnega dohodka (t.j. denarnih socialnih pomoči) na motivacijo za delo. Če pa – kot v primeru tokratne nove ocene minimalnih življenjskih stroškov – ni izpolnjen zakonski pogoj za zvišanje osnovnega zneska minimalnega dohodka, medtem ko se neto minimalna plača mora zvišati, se motivacija za delo poveča.

⁹⁶ V obeh primerih se bruto minimalna plača določi z dodajanjem »zneska davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost za delavca, ki v davčnem letu, v katerem se določi višina minimalne plače, ne uveljavlja olajšav za vzdrževane družinske člane skladno z zakonom, ki ureja dohodnino, in ki razen minimalne plače in regresa, določenega z zakonom, nima drugih obdavčljivih dohodkov, ki bi vplivali na višino splošne olajšave« (ZMinP, 2010, 3. člen).

⁹⁷ To je spodnja meja po ZMinP (2010). Zgornja meja (upošteva se rast cen življenjskih potrebščin, gibanje plač, gospodarske razmere oziroma gospodarsko rast in gibanje zaposlenosti) je na ravni 140 % novo ocenjenih minimalnih življenjskih stroškov (937,76 EUR neto).

- Na podlagi novega osnovnega zneska minimalnega dohodka bi se dodatek za aktivnost za več kot 128 ur na mesec (utež 0,51) za samsko osebo ali prvo odraslo osebo v družini zvišal za 34,01 EUR (zvišanje z 215, 16 EUR na 249,18 EUR na mesec) ali 4,2 % predvidoma nove minimalne plače. Menimo, da ta razlika ne bi imela pomembnega učinka na motivacijo za delo, še zlasti če jo ocenjujemo v razmerju do skupnega minimalnega dohodka veččlanskih družin.
- Ugotavljamo, da je novi minimalni dohodek neaktivnih oseb oz. družin z neaktivnimi starši, pa tudi (družin) oseb, aktivnih do 128 ur na mesec, (precej) pod pragom tveganja relativne revščine. Nekoliko pod pragom tveganja revščine je celo minimalni dohodek za samsko osebo in par, aktivne več kot 128 ur na mesec. Prag tveganja revščine znatno (za več kot petino) presegajo samo minimalni dohodki enostarševskih družin z 2-3 otroki, kjer je starš aktiven več kot 128 ur na mesec. Da bi neaktivna samska oseba prestopila prag tveganja relativne revščine, bi (ob uteži 1) osnovni znesek minimalnega dohodka moral biti nad pragom tveganja revščine. To bi marsikoga odvrčalo od prizadevanja, da bi si enako visok neto dohodek zagotovil z lastnim delom, saj je prag tveganja revščine za leto 2021 (771 EUR), izračunan na podlagi dohodkov v letu 2020, za samo 1 % nižji od veljavne minimalne plače (778,40 EUR). Ob tem veljajo pomisleki glede ustreznosti primerjanja minimalnih življenjskih stroškov (ki so absolutna kategorija) s pragom tveganja revščine (relativno kategorijo, ki ne temelji na minimalnih življenjskih stroških, temveč bolj odraža dohodkovno neenakost v neki državi).
- Višine uteži za naslednjo odraslo osebo in otroke ni možno utemeljiti z minimalnimi življenjskimi stroški, izračunanimi s pomočjo metode, uporabljene v pričujoči raziskavi. Te uteži naj bi bile predvsem posledica upoštevanja ekonomije obsega pri izdatkih veččlanskega gospodinjstva in bi morale biti predmet posebne študije.
- Zaradi dodatnih uteži za vsakega otroka v enostarševski družini (0,18) in osnovne uteži za otroka (0,59), ki je višja od uteži za naslednjo odraslo osebo v družini (0,57), so v Sloveniji razlike med utežmi za (drugače primerljive) dvostarševske in enostarševske družine – kljub eni več odrasli osebi v dvostarševskih družinah – razmeroma nizke, zlasti za družine z neaktivnimi starši. Razlika se s številom otrok v družini zmanjšuje. Samo dodatne uteži za tri otroke v enostarševski družini ($3 \times 0,18 = 0,54$) so skoraj tako visoke kot utež za enega otroka v dvostarševski družini (0,59). Iz vsega tega sklepamo, da je dodatna utež za otroka v enostarševski družini previsoka, oziroma težavo povzroča to, da se dodatna utež pripíše vsakemu otroku.
- Situacija glede uteži je dodatno zapletena s tem, da minimalni dohodek za otroka dejansko vsebuje še (večji del) otroškega dodatka. Zato je – zaradi vpliva vrstnega reda uveljavljanja pravic iz javnih sredstev na minimalni dohodek družin – težko utemeljeno predlagati spremembe uteži.
- Sprememba osnovnega zneska minimalnega dohodka ima neposredni vpliv na denarno socialno pomoč, varstveni dodatek, izredno denarno socialno pomoč, pogrebno in posmrtnino. Če bi uveljavili novi osnovni znesek minimalnega dohodka (488,58 EUR), bi se socialni transferji, vezani na to osnovo – upošteva je izdatke v obdobju januar-avgust 2022 – zvišali za približno 48,7 milijona EUR na leto oziroma dobre 4 milijone EUR mesečno. Samo za denarno socialno pomoč bi bilo mesečno potrebnih 3,2 milijona EUR več, na letni ravni pa slabih 38 milijonov EUR več.
- Zaradi višjega dohodkovnega cenzusa za upravičenost bi se povečalo tudi število upravičencev do vseh navedenih transferjev, vezanih na osnovni znesek minimalnega dohodka, toda za to oceno nimamo ustrezne podlage. Zaradi višjega števila prejemnikov denarne socialne pomoči

bi se povečalo tudi število upravičencev do plačila prispevka za osnovno zdravstveno zavarovanje in kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev.

4.2 Predlogi

Ker še niso bile sprejete ustrezne spremembe zakonodaje, ponavljamo predlog iz Stropnik in dr. (2017), naj se spremeni vrstni red uveljavljanja prejemkov tako, da minimalni dohodek za otroka ne bo več vseboval otroškega dodatka. Posledično bo treba spremeniti tudi uteži za minimalni dohodek za otroke.

Poleg tega podajamo tri nove predloge.

4.2.1 Časovni presledek med ocenami minimalnih življenjskih stroškov

Časovni presledek med ocenami minimalnih življenjskih stroškov v 8. členu Zakona o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre, 2010) naj se prilagodi programu statističnih raziskovanj. Po Raziskovanju o porabi v gospodinjstvih (APG) leta 2022 (podatki bodo objavljeni v 4. četrtletju 2023) bo Statistični urad – skladno z novo krovno uredbo o statističnih raziskovanjih za osebe (IESS) – naslednje raziskovanje izvedel leta 2026. Določilo Zakona o socialno varstvenih prejemkih o najmanj šestletnih presledkih med ocenami minimalnih življenjskih stroškov temelji na prejšnjih triletnih presledkih med Raziskovanji o porabi v gospodinjstvih. Pred začetkom postopka spreminjanja Zakona o socialno varstvenih prejemkih je treba pridobiti najnovejše informacije od Statističnega urada Republike Slovenije.

4.2.2 Potreba po novi opredelitvi metodologije v delu, ki zadeva ovrednotenje prehrabne košarice

Ob dejstvu, da ni več na voljo podrobnih mesečnih statističnih podatkov o povprečnih drobnoprodajnih cenah izdelkov, ki smo jih uporabili pri prejšnjih ocenah minimalnih življenjskih stroškov, smo v tokratnem izračunu uporabili metodo sorodnega evropskega projekta, ki se danes v številnih državah uporablja pri temeljnih in aplikativnih raziskavah referenčnih družinskih proračunov. Takšna odločitev je bila v danih okoliščinah ocenjena kot edina realna, predvsem glede na (nepredvidene) stroške in čas, ki bi jih terjale morebitne alternativne možnosti (ki še niso bile preverjene in potrjene kot ustrezne). Zbiranje cen izdelkov v Sloveniji in računanje povprečnih cen v okviru tega projekta nista bila izvedljiva.

Pri zajemanju cen izdelkov pri trgovcih se je pokazala potreba po natančni opredelitvi tega dela metodologije ocenjevanja minimalnih življenjskih stroškov, saj so bili ugotovljeni dejavniki, ki ogrožajo primerljivost ocenjenih vrednosti prehrabne košarice v različnih časovnih točkah. Predvsem je treba določiti, ali se upošteva tudi dejanske (torej tudi akcijske, »super« in podobne) cene pri trgovcu ali pa samo »redne« (prečrtane višje) cene. Opredeliti je treba tudi mesto/vir, kje/iz katerega se beležijo cene: v trgovini, s spletne strani trgovca⁹⁸ in/ali iz katalogov⁹⁹. Pomembno je tudi določiti, ali se upošteva samo ena ali več (najnižjih)¹⁰⁰ cen pri trgovcu; ali in kako se izloči cene, ki izstopajo po višini; ter koliko cen se vključi v izračun povprečne (najnižje) cene. Zaradi tveganj, povezanih s pomanjkljivostmi zanašanja na kataloge in spletne strani trgovcev, ter nujnosti strokovne utemeljenosti metodologije

⁹⁸ Na spletnih straneh nekaterih trgovcev predstavitev izdelkov in njihovih cen ni ne celovita.

⁹⁹ V katalogih nekaterih trgovcev prevladujejo akcijske cene, ki veljajo samo na določen dan, nekaj dni ali en teden (»redne« cene pogosto sploh niso navedene). V katalogih nekaterih trgovcev je poudarek na drugih izdelkih in ne na živilih in brezalkoholnih pijačah. Kataloška cena ni nujno dejansko najnižja cena za določeno živilo pri trgovcu, saj so v katalogih predstavljeni tudi dražji izdelki, katerih cene so nižje.

¹⁰⁰ Predlagamo, da se za namen ocenjevanja minimalnih življenjskih stroškov razišče ustreznost uporabe povprečne najnižjih cen (in ne povprečnih cen), kar bi sicer pomenilo spremembo primerljive metodologije, na katero se sklicuje Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre, 2010, 8. člen).

predlagamo sodelovanje s SURS-om – tako pri opredelitvi metodologije za ovrednotenje prehranske košarice kot glede možnosti uporabe internih podatkov, ki jih SURS zbira za namen izračuna povprečnih letnih drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev. Nova metodologija ovrednotenja prehranske košarice bi morala biti utemeljena s poglobljeno raziskavo.

Glede na konkretne izdelke, ki so vključeni v SURS-ov izračun povprečnih letnih drobnoprodajnih cen hrane in brezalkoholnih pijač, bo morda potrebno delno spremeniti prehransko košarico, da bo vsebovala samo živila in brezalkoholne pijače, za katere SURS zbira podatke. Predlagamo, da to nalogo opravijo strokovnjaki na NIJZ, saj je ta inštitut opredelil prehransko košarico, ki je del metodologije ocenjevanja minimalnih življenjskih stroškov v Sloveniji.

4.2.3 Premislek glede morebitne spremembe metodologije v delu, ki zadeva opredelitev najnujnejših izdatkov za življenjske potrebščine

Dejanski izdatki gospodinjstva za hrano in brezalkoholne pijače so višji od izdatkov za hrano in brezalkoholne pijače, porabljene v gospodinjstvu. Nekaj hrane in pijače se zaužije tudi zunaj doma in zato so izdatki za ta namen v sedanjih metodologiji nekoliko podcenjeni.¹⁰¹

V Anketi o porabi gospodinjstev iz leta 1993, ki je bila podlaga za oblikovanje metodologije za oceno minimalnih življenjskih stroškov, so bili zajeti samo izdatki za hrano in brezalkoholne pijače, porabljene v gospodinjstvu. Kasneje (npr. leta 1996) sta bili dodani hrana in pijača (ne glede na vsebnost alkohola), povezani z dogodki, kot so obhajilo, birma, poroka, obletnica in pogreb, ter skupaj hrana in pijača na letovanju/potovanju/počitnicah. Nato (npr. v letih 2003 in 2006) v vprašalniku najdemo samo vprašanje o hrani in pijači, povezani z dogodki. V vprašalniku iz leta 2018 (SURs, 2017) so vprašanja o izdatkih: 1) v zvezi z izrednimi dogodki (večja zabava, poroka, piknik, obhajilo, obletnica, pogreb ipd.), in sicer ločeno za hrano in za pijačo, ter 2) izdatkih v zvezi s potovanjem/letovanjem (tudi ločeno za hrano v gostinskih obratih in za pijačo v gostinskih obratih) in v zvezi s potovanjem/letovanjem v tujini (skupaj izdatki za hrano in pijače v gostinskih obratih). V mikropodatkih (SURs, 2018) so ločeno prikazani tudi 'hrana v restavraciji, gostilni, slaščičarni, športnih objektih, kinu', 'storitve hitre prehrane in storitve hrane za s sabo' in 'menze'.

Iz podatkov APG 2018 (SURs, 2018) izhaja, da druge izdatke za hrano ima skoraj polovica od 20 % slovenskih nekmečkih gospodinjstev z najnižjimi dohodki. Pri četrtini gospodinjstev znašajo več kot četrtino vrednosti nakupljenih živil in brezalkoholnih pijač. To je posledica pomembne spremembe v prehranjevalnih navadah glede na sredino 90-ih prejšnjega stoletja, ko je bila oblikovana metodologija za izračun minimalnih življenjskih stroškov.

Predlagamo, da se s poglobljeno raziskavo raziščeta utemeljenost in način vključitve tudi dela teh izdatkov v izdatke gospodinjstva za hrano in brezalkoholne pijače ter v najnujnejše izdatke za življenjske potrebščine.

¹⁰¹ Na drugi strani ne upoštevamo lastne proizvodnje za porabo v gospodinjstvu, ki zmanjšuje izdatke, saj pri minimalnih življenjskih stroških ne moremo predpostavljati, da vsa (zlasti nekmečka) gospodinjstva proizvedejo hrano in pijačo za lastno porabo. Prav tako ne upoštevamo živil, prejetih brezplačno od nevladnih organizacij ali v okviru programov pomoči socialno in materialno najbolj ogroženim, saj niso zajeti v APG.

LITERATURA IN VIRI

Blatnik, Katja (2022). 'Minimalna mesečna plača za delo opravljeno v polnem delovnem času 2022'. Računovodja.com, 28. 3. 2022. Dostopno prek: <https://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=12265> (29. 9. 2022).

Gregorič, Matej, Mojca Gabrijelčič Blenkuš, Monika Robnik, Ajda Švab (2016). 'Slovenska košarica hrane za posamezne tipe potrošnikov«, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ljubljana. V Nada Stropnik, Matej Gregorič, Mojca Gabrijelčič Blenkuš, Uroš Rozman, Brigita Bočkaj in Irena Dobrila, *Minimalni življenjski stroški*, Priloga 1, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, 2017.

MDDSZ (2022a). 'Socialna pomoč, subvencije in znižana plačila'. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ljubljana. Dostopno prek: <https://www.gov.si/podrocja/socialna-varnost/socialne-pomoci-subvencije-in-znizana-placila/> (30. 9. 2022).

MDDSZ (2022b). 'Gibanje osnovnega zneska minimalnega dohodka z uskladitvami po letih'. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ljubljana. Dostopno prek: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/sociala/ZUPJS/Gibanje-OZMD-po-letih_1.3.2022.pdf (30. 9. 2022).

MDDSZ (2022c). *Mesečno poročilo o socialnih transferjih, september 2022*. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ljubljana, marec 2022. Dostopno prek: <https://www.gov.si/podrocja/socialna-varnost/socialne-pomoci-subvencije-in-znizana-placila/> (30. 9. 2022).

MDDSZ (2022d). 'Minimalna plača'. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ljubljana, marec 2022. Dostopno prek: <https://www.gov.si teme/minimalna-placa/> (30. 9. 2022).

MISSOC (2021). Comparative Tables; Guaranteed minimum resources. Situacija na dan 1. julija 2021. MISSOC – Mutual Information System on Social Protection. Dostopno prek: <https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/> (3. 10. 2022).

Postršija, Matevž (2022). Indeksi cen življenjskih potrebščin in povprečne drobnoprodajne cene. Metodološko pojasnilo. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek: <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/7800> (3. 10. 2022).

SiStat (2022a). 'Povprečne drobnoprodajne cene izdelkov in storitev, Slovenija, letno'. Podatkovna baza SiStat, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek: <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0411005S.px> (3. 10. 2022).

SiStat (2022b). 'Prag tveganja revščine, Slovenija, letno'. Podatkovna baza SiStat, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0867106S.px> (29. 9. 2022)

SiStat (2022c). 'Povprečne mesečne plače [EUR], Slovenija, mesečno'. Podatkovna baza SiStat, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/H285S.px> (29. 9. 2022).

SiStat (2022d). 'Povprečne mesečne plače po kohezijskih in statističnih regijah, Slovenija, letno'. Podatkovna baza SiStat, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0772610S.px> (29. 9. 2022).

Stanovnik, Tine, Mojca Novak, Maruša Adamič in Maruša Pavčič (1994). *Metodologija ugotavljanja minimalnih življenjskih stroškov*. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana.

Stanovnik, Tine in Nada Stropnik (1998): *Raziskava o minimalnih življenjskih stroških* (v angleščini: *Study on Minimum Costs of Living*). Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana.

Stropnik, Nada (1997). *Revščina v Sloveniji: posledica ekonomske tranzicije*. Končno poročilo raziskovalnega projekta, financiranega iz Research Support Scheme of the Higher Education Support Programme. Ljubljana.

Stropnik, Nada, Matej Gregorič, Mojca Gabrijelčič Blenkuš, Monika Robnik in Ajda Švab (2017). *Minimalni življenjski stroški*. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, april 2017. Dostopno prek: http://mddsz.arhiv-spletisc.gov.si/si/medijsko_sredisce/raziskave/index.html; http://mddsz.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/sociala/Analiza_IER_Minimalni_zivljenjski_stroski_2017.pdf (3. 10. 2022).

Stropnik, Nada, Matej Gregorič, Mojca Gabrijelčič Blenkuš, Uroš Rozman, Brigita Bočkaj in Irena Dobrila (2009). *Minimalni življenjski stroški*. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana.

SURS (2022). 'Metodološko pojasnilo. Poraba v gospodinjstvih'. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek: <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/7782> (3. 10. 2022).

SURS (2018). Mikropodatki Ankete o porabi v gospodinjstvih 2018. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana.

SURS (2017). 'Poraba v gospodinjstvih – 2018 – Seznam vprašanj'. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek: <https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9768> (3. 10. 2022).

SURS (2016). 'Povprečne drobnoprodajne cene izdelkov in storitev'. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Bilo je dostopno prek: <http://www.stat.si/statweb> (konec leta 2016; navedeno po Stropnik in dr., 2017).

Vrabič Kek, Brigita (2020). 'Poraba v gospodinjstvih (APG) za leto 2018'. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek: <https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/11044> (3. 10. 2022).

Zakon o socialnoj skrbi (2022). *Narodne novine*, št. 18/22. Dostopno prek: <https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socialnoj-skrbi> (3. 10. 2022).

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o socialnem varstvu (ZSV-B) (2001). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 26/2021. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2001-01-1583/zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-zakona-o-socialnem-varstvu-zsv-b> (3. 10. 2021).

ZDoh-2 (2006). Zakon o dohodnini, s spremembami in dopolnitvami. Dostopno prek: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4697> (3. 10. 2022).

ZMinP (2010). Zakon o minimalni plači. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 13/10, 92/15 in 83/18. Dostopno prek: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5861> (3. 10. 2022).

ZMinP-B (2018). Zakon o spremembah Zakona o minimalni plači. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 83/2018. Dostopno prek: [https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2018-01-4067/#\(kazenske%C2%A0dolo%C4%8Dbe%C2%A0v%C2%A0prehodnem%C2%A0obdobju\)](https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2018-01-4067/#(kazenske%C2%A0dolo%C4%8Dbe%C2%A0v%C2%A0prehodnem%C2%A0obdobju)) (3. 10. 2022).

ZPIZ (2022). 'Sporočilo za javnost: 31. seja Sveta Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (16. 2. 2022)'. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Ljubljana, 16. 2. 2022. Dostopno prek: <https://www.zpiz.si/cms/content2019/sporoilo-za-javnost-30-seja-sveta-zavoda-za-pok> (3. 10. 2022).

ZRSZ (2022). 'Trg dela, avgust 2022'. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Ljubljana. Dostopno prek: https://www.ess.gov.si/files/15378/mesecne_informacije_ZRSZ_2022_08.pdf (29. 9. 2022).

ZSVarPre (2010). Zakon o socialno varstvenih prejemkih. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15, 88/16, 31/18, 73/18 in 196/21 – ZDOsk. Dostopno prek: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5609> (3. 10. 2022).

ZUPJS (2010). Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 8/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17, 77/18, 47/19, 189/20 – ZFRO in 54/22 – ZUPŠ-1. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4780> (3. 10. 2022).

